

ΑΝΤΙΟΠΗ

Αγγλικό κείμενο, με Προλεγόμενα,
Μετάφραση, Σχόλια & Σημειώσεις στα ελληνικά.

Χρήστου Α. Τσίρκα

Ανακατασκευή της «Αντιόπης» του Ευριπίδη,
βασισμένη στα σωζόμενα σπαράγματα του έργου.

Copyright information / Πνευματικά Δικαιώματα

Title of theatrical play: «Αντιόπη» ("Antiope")
Author: Chris A. Tsirkas
Revision Number: 1.9.2
Revision date: February 26, 2025
Digital format: PDF
Number of pages: 110
Number of verses: 1109 (in English)
ISBN:
Publisher: publicly distributed by the author

For the latest version of this e-book and for other, free e-books from the author, you may visit:
https://independent.academia.edu/ChrisTsirkas

For copyright permission requests or for other enquiries about this e-book, you can send me an email at christos.a.tsirkas@gmail.com or a personal message at my academia.edu profile: https://independent.academia.edu/ChrisTsirkas.

For the compilation of this theatrical play, the assistance of Artificial Intelligence (ChatGPT 3.5, ChatGPT 4 and ChatGPT 4o) was used for the following tasks:

- Production of original content —per the exact descriptive directions of the author— in the English language. A portion of these AI-generated verses have been used as is, while others have been used by the author to generate new verses in English, by using this AI-generated context for a creative resynthesis or by using it as contextual inspiration.
- Analysis of the tragedy, towards the compilation of the Preface of this work.
- Discussions on the Commentary and on the Analysis of this tragedy —both of which are provided at the end of each Scene and on the Entrance Ode.

- Translation of parts of the tragedy in the Greek language, and discussions upon stylistic matters regarding parts of the translation.

The author has reviewed, edited, and revised the content generated by the Artificial Intelligence by adhering to the Terms of Use of the Artificial Intelligence, including but not limited to the following:
https://openai.com/policies/eu-terms-of-use
https://openai.com/policies/usage-policies
https://openai.com/policies/sharing-publication-policy

The scene in which the Messenger describes how Amphion and Zethus murder Dirce is in the context of a theatrical play and of the Greek mythology, and aligns with the Terms of Use for non-violence. The purpose of this scene is to advance the plot and the storytelling —by providing this information to the audience—, and not to focus on violence itself nor to glorify or sensationalize violence. Additionally, this scene is *indirectly* presented in a narrative, emotionally subtle, yet strongly stylized and metaphorical way, and is not overly graphic, overly descriptive or unnecessarily elongated; thus, it does not allow for a potential risk of harm to the audience. This type of content is typically considered part of the Attic Tragedy, which often includes narrations of similarly violent scenes. However, since this description is grim, it makes this book not suitable for minors and, under all circumstances, parental prohibition or supervision is advised.

The author has reviewed, edited, and revised the content (text and images) generated by the Artificial Intelligence to his own liking, and therefore takes ultimate legal responsibility for the content of this publication.

Ευρετήριο

Προλεγόμενα

Ο Κάδμος, ένας πρίγκιπας από την πόλη της Σιδώνας στη Φοινίκη, έγινε ο θρυλικός ιδρυτής μιας αρχαίας πόλης στη Βοιωτία της προ-ομηρικής Ελλάδας, όταν, καθοδηγούμενος από χρησμό, ακολούθησε μια αγελάδα και ίδρυσε την πόλη στο σημείο που εκείνη επέλεξε να αναπαυθεί. Αυτή η πόλη έγινε η «Θήβα», γνωστή αργότερα για τα επτάπυλά της τείχη και την πλούσια μυθολογική της ιστορία. Ο γάμος του Κάδμου με την Αρμονία, την κόρη του Άρη και της Αφροδίτης, δημιούργησε μια γενιά απογόνων καταραμένων από τη θεία οργή, εξαιτίας της ύβρεως του Κάδμου να καυχηθεί ότι παντρεύτηκε την κόρη του Άρη με τελετή πιο μεγαλοπρεπή από τα συμπόσια των Ολύμπιων θεών.

Στην ευρύτερη περιοχή της αρχαίας Βοιωτίας ζούσε η Αντιόπη, κόρη του Νυκτέα, ενός τοπικού ήρωα. Η Αντιόπη ήταν γνωστή για την ομορφιά και τη χάρη της. Ο Νυκτέας και ο αδελφός του, Λύκος, αναγκάστηκαν να καταφύγουν στη Θήβα, όταν κατηγορήθηκαν για φόνο. Ο Νυκτέας διορίστηκε στη βασιλική φρουρά από τον βασιλιά Πενθέα, εγγονό του Κάδμου. Ο αδελφός του Νυκτέα, Λύκος, έγινε τελικά αντιβασιλέας της Θήβας μετά τον θάνατο του Πενθέα (βλ. «*Βάκχες*» του Ευριπίδη), καθώς οι απόγονοι του τελευταίου δεν ήταν σε ηλικία να αναλάβουν τη βασιλεία.

Τα βάσανα της Αντιόπης αρχίζουν όταν μένει έγκυος από τον θεό Δία. Λόγω της ντροπής του πατέρα της και της λαϊκής κατακραυγής, αναγκάστηκε να φύγει από τη Θήβα. Κατέφυγε στην κοντινή πόλη Σικυώνα, όπου γνώρισε και παντρεύτηκε τον βασιλιά Επωπέα, που την ερωτεύτηκε. Η εξέλιξη των γεγονότων καθορίστηκε σύντομα από την οργή του θείου της, Λύκου —ο οποίος επιθυμούσε την εξουσία και έβλεπε στην Αντιόπη μια απειλή για την κυριαρχία του, ως κόρη του αδελφού του. Ο Λύκος, που εκείνη την εποχή ήταν ήδη άρχοντας της Θήβας, την καταδίωκε αμείλικτα: επιτέθηκε τελικά στη Σικυώνα, νίκησε τον Επωπέα και αιχμαλώτισε την Αντιόπη, εκπληρώνοντας την τελευταία επιθυμία του Νυκτέα —ο οποίος στο μεταξύ είχε πεθάνει από ντροπή.

Καθώς η Αντιόπη μεταφερόταν αιχμάλωτη από τη Σικυώνα στη Θήβα, ήταν ετοιμόγεννη. Στις πλαγιές του όρους Κιθαιρώνα, στη μέση της διαδρομής και υπό δύσκολες συνθήκες, έφερε στον κόσμο δίδυμα αγόρια, τον Αμφίονα και τον Ζήθο. Ο Λύκος άφησε τα νεογέννητα στο έλεος της φύσης, βέβαιος ότι δεν θα επιβιώσουν. Ωστόσο, τα δίδυμα βρέθηκαν και ανατράφηκαν από έναν καλοσυνάτο βοσκό, ο οποίος δεν γνώριζε την ευγενή καταγωγή τους.

Η σύζυγος του Λύκου, η Δίρκη, μια γυναίκα ζηλόφθονη και γεμάτη σκληρότητα, έγινε η δυνάστρια της Αντιόπης, όταν η τελευταία έφτασε στη Θήβα. Δεμένη και φυλακισμένη, η Αντιόπη υπέμεινε ατελείωτους εξευτελισμούς και πόνο από τη Δίρκη, που τη θεωρούσε αντίζηλο και σύμβολο της απιστίας του συζύγου της. Παρά τα πολλά χρόνια της αιχμαλωσίας της, η ψυχή της Αντιόπης παρέμεινε άκαμπτη.

Η τραγωδία ξεκινάει όταν η Αντιόπη —μετά από χρόνια αιχμαλωσίας και με τη βοήθεια του θεού Διονύσου— καταφέρνει να δραπετεύσει από τα δεσμά της Δίρκης. Ελεύθερη πλέον, επιστρέφει στη σπηλιά του Κιθαιρώνα όπου είχε γεννήσει, απελπισμένη να βρει κάποιο ίχνος των χαμένων γιων της. Εδώ, η προσωπική της ιστορία συναντά τη μοίρα, προετοιμάζοντας το

έδαφος για την επικείμενη αναγνώρισή της από τους γιους της, την εκδίκηση που θα πάρουν οι τελευταίοι από τη Δίρκη και την αποκατάσταση της θέσης τους. Καθώς ξετυλίγεται η τραγωδία, τα βάσανα του παρελθόντος τα διαδέχεται η ελπίδα για θεϊκή δικαιοσύνη, καθώς οι κλωστές της μοίρας υφαίνουν έναν καμβά αγάπης, αδίστακτης εκδίκησης και θείας τιμωρίας —όχι όμως με τον τρόπο που θα περίμεναν οι πρωταγωνιστές του δράματος.

Η καταγωγή της Αντιόπης τη συνδέει με τον περίπλοκο ιστό της θηβαϊκής μυθολογίας, η οποία χαρακτηρίζεται από τη θεϊκή τιμωρία και εκδικητικότητα. Παρ’ όλο που η Αντιόπη δεν είναι άμεση απόγονος του Κάδμου, η ιστορία της επηρεάζεται από την κατάρα η οποία πλήττει τον βασιλικό Οίκο του. Αυτή η κατάρα, η οποία προέρχεται από την ύβρη του Κάδμου, ρίχνει μια βαριά σκιά πάνω από τη Θήβα και όλους τους άρχοντές της.

Η «*Αντιόπη*» υφαίνει μια αφήγηση που επιχειρεί να αποτυπώσει την ουσία της Αττικής Τραγωδίας, συμπυκνώνοντας θέματα δικαιοσύνης, εκδίκησης, ταυτότητας, καθώς και της μεταμορφωτικής δύναμης της τέχνης. Μέσα από την πλοκή και την ανάπτυξη των χαρακτήρων, αυτή η τραγωδία στοχεύει να προσφέρει μια βαθιά εξερεύνηση της ανθρώπινης οδύνης και της αναζήτησης για λύτρωση, με φόντο την ανθρώπινη αδυναμία απέναντι στη θεϊκή τιμωρία.

Σύνοψη Πλοκής

Η τραγωδία ξεκινάει με τον πρόλογο του Διονύσου, ο οποίος αποκαλύπτει σε έναν βοσκό την πραγματική ταυτότητα των δυο αγοριών που ο τελευταίος έχει βρει και αναθρέψει —του Ζήθου και του Αμφίονα, των χαμένων γιων της Αντιόπης. Αυτή η θεϊκή αποκάλυψη θεμελιώνει τη δράση που ακολουθεί, καθώς η Αντιόπη —με τη βοήθεια του Διονύσου— δραπετεύει από τη δυνάστριά της, τη Δίρκη, για να επιστρέψει στη σπηλιά όπου είχε γεννήσει τα παιδιά της —ακριβώς εκεί όπου βρίσκεται ο βοσκός με τους δυο γιους του.

Ο Ζήθος και ο Αμφίων, αγνοώντας την αληθινή τους καταγωγή, αντιμετωπίζουν αρχικά με δυσπιστία την ιστορία της Αντιόπης —κάτι που οδηγεί σε παρεξηγήσεις και αντιπαραθέσεις. Καθώς η Αντιόπη αφηγείται την ευγενή της καταγωγή, την αιχμαλωσία της από τον Λύκο και τον βασανισμό της από τη Δίρκη, οι αδελφοί παραμένουν διχασμένοι ανάμεσα στο καθήκον τους προς τον βασιλιά και την αλήθεια που αρχίζει να αποκαλύπτεται μπροστά στα μάτια τους.

Η Δίρκη, αγνοώντας την παρουσία της Αντιόπης, καταφθάνει στην περιοχή με συνοδεία από Βακχίδες, για να τιμήσει τον Διόνυσο. Νομίζοντας τον Ζήθο και τον Αμφίονα για υπηρέτες, διαπληκτίζεται μαζί τους για τη φύση της ελευθερίας και της δικαιοσύνης. Αυτή η σύγκρουση αναδεικνύει την απέχθεια των δυο αγοριών για την τυραννία και την επιθυμία τους για μια πιο δίκαιη κοινωνία.

Καθώς οι Βακχίδες χορεύουν και υμνούν τον Διόνυσο, ανακαλύπτουν την κρυμμένη Αντιόπη. Η Δίρκη, αναγνωρίζοντάς την, απειλεί να τη σκοτώσει. Ωστόσο, ο βοσκός παρεμβαίνει, αποκαλύπτοντας στον Ζήθο και τον Αμφίονα την πραγματική τους ταυτότητα και την ιστορία της Αντιόπης. Αυτή η αποκάλυψη οδηγεί σε μια συγκινητική επανένωση αλλά και σε οργή

ενάντια στη Δίρκη.

Καθοδηγούμενοι από την τυφλή τους επιθυμία για εκδίκηση και δικαιοσύνη, ο Αμφίονας και ο Ζήθος εκτελούν τη Δίρκη, με τρόπο που αρμόζει στη σκληρότητά της. Παρά τη νίκη τους, η χαρά τους είναι σύντομη, καθώς μαθαίνουν πως ο Λύκος πλησιάζει με τη φρουρά του στην περιοχή.

Οι αδελφοί, μαζί με την Αντιόπη και τους συμμάχους τους, προετοιμάζουν ενέδρα για να αντιμετωπίσουν τον Λύκο. Ο Λύκος, πέφτοντας στην ενέδρα, παρακαλεί για τη ζωή του. Παρ’ όλα αυτά, οι αδελφοί, αποφασισμένοι για δικαιοσύνη, παραμένουν ανένδοτοι. Πριν δώσουν το τελικό χτύπημα, παρεμβαίνει ο Ερμής, χαρίζοντας στον Λύκο τη ζωή του, αλλά εξορίζοντάς τον από τη Θήβα για τα λάθη του παρελθόντος. Διατάζει ότι ο Αμφίονας και ο Ζήθος θα κυβερνήσουν τη Θήβα έως ότου ο νόμιμος διάδοχος φτάσει σε ηλικία ενηλικίωσης, προειδοποιώντας τους για την κατάρα που βαραίνει τον οίκο του Κάδμου.

Η τραγωδία ολοκληρώνεται με τον Διόνυσο να θρηνεί τον θάνατο της Δίρκης, τιμώντας τη συμβολή της στη λατρεία του και αναγγέλλοντας μια σκληρή μοίρα για την Αντιόπη. Παρά τις ικεσίες των αδελφών, ο Διόνυσος επιμένει στην εκπλήρωση της θείας τιμωρίας, αφήνοντας την Αντιόπη σε απόγνωση. Η τραγωδία ολοκληρώνεται με την κατασκευή των επτάπυλων τειχών της Θήβας —σύμβολο της αντοχής της πόλης αλλά και της σύνθετης σχέσης μεταξύ δικαιοσύνης, εκδίκησης και θεϊκής βούλησης.

Βασικές Θεματικές και Μοτίβα

Μια από τις βασικές θεματικές αυτής της τραγωδίας είναι η λεπτή ισορροπία μεταξύ δικαιοσύνης και εκδίκησης. Η εκτέλεση της Δίρκης από τον Αμφίονα και τον Ζήθο, καθώς και η ενέδρα τους κατά του Λύκου, παρουσιάζονται ως πράξεις αντεκδίκησης για τις αδικίες που υπέστη η μητέρα τους, Αντιόπη. Ωστόσο, αυτές οι ενέργειες εγείρουν ηθικά ερωτήματα σχετικά με τη φύση της δικαιοσύνης, όταν αυτή καθοδηγείται από την επιθυμία για εκδίκηση. Εξερευνάται η αρχαία ελληνική έννοια της «*αυτοδικίας*», αντικατοπτρίζοντας την προ-ομηρική παράδοση, όπου οι άνθρωποι συχνά αναλάμβαναν μόνοι τους την απονομή της δικαιοσύνης —μια πρακτική η οποία συχνά οδηγούσε σε κύκλους βίας και αντεκδίκησης.

Η τραγωδία εμβαθύνει επίσης σε ζητήματα ταυτότητας και αναγνώρισης. Στον συναισθηματικό πυρήνα της αφήγησης βρίσκεται ο αγώνας της Αντιόπης να επανενωθεί με τους γιους της, καθώς και η τελική αναγνώριση μεταξύ τους. Η σκηνή της αναγνώρισης, ένα χαρακτηριστικό στοιχείο της αττικής Τραγωδίας, υπογραμμίζει τη θεματική των χαμένων και ανακτημένων οικογενειακών δεσμών, καθώς και της ακατάσβεστης δύναμης των συγγενικών δεσμών αίματος.

Η λύρα του Αμφίονα, με την οποία μπορεί «μαγικά» να μετακινεί πέτρες και να χτίζει τα τείχη της Θήβας, συμβολίζει τη μεταμορφωτική δύναμη της τέχνης και του πολιτισμού. Αυτό το μοτίβο υποδηλώνει ότι η αληθινή δύναμη και αντοχή προέρχονται από την αρμονία μεταξύ της χειρωνακτικής εργασίας και της καλλιτεχνικής έκφρασης, αντικατοπτρίζοντας τη σημασία της ισορροπίας σε μια ολοκληρωμένη και πολιτισμικά εκλεπτυσμένη κοινωνία.

Η παρουσία θεών, όπως ο Διόνυσος και ο Ερμής, αναδεικνύει την αλληλεπίδραση μεταξύ θείας βούλησης και ανθρώπινης δράσης. Ενώ οι θεοί καθοδηγούν και επηρεάζουν τα γεγονότα, οι θνητοί χαρακτήρες οφείλουν να χαράξουν τη δική τους πορεία, συχνά αντιμετωπίζοντας σοβαρές συνέπειες. Αυτή η αλληλεπίδραση υπογραμμίζει την αρχαία ελληνική πεποίθηση στη μοίρα και στον περιορισμένο έλεγχο που έχουν οι άνθρωποι μέσα στη Φυσική Τάξη, εκφραστές την οποίας είναι η Ανάγκη και οι θεοί.

Η κατάρα η οποία στοιχειώνει τον Οίκο του Κάδμου και, κατ' επέκταση, τον βασιλικό θρόνο της Θήβας λειτουργεί ως υπόβαθρο για την τραγωδία, επηρεάζοντας τη μοίρα των χαρακτήρων. Αυτή η κατάρα, που απορρέει απ' τις πράξεις του Κάδμου και μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, αναδεικνύει τη δυσεπίλυτη φύση της «κληρονομικής ενοχής» και το πώς τα αμαρτήματα του παρελθόντος επηρεάζουν τις τύχες των πρωταγωνιστών.

Ανάλυση Χαρακτήρων

Αντιόπη:

Η Αντιόπη είναι η ομώνυμη ηρωίδα της τραγωδίας, της οποίας η ζωή —γεμάτη βάσανα και απαντοχή— είναι η επιτομή της τραγικότητας. Η ευγενής καταγωγή της και η άδικη μεταχείρισή της προκαλούν συμπόνια και αναδεικνύουν τις θεματικές της αδικημένης αθωότητας και της αναζήτησης για δικαιοσύνη. Παρά τις πολυάριθμες δυσκολίες που αντιμετωπίζει, όπως η αιχμαλωσία της και τα βασανιστήρια από τη Δίρκη, η Αντιόπη παραμένει ψυχικά αλώβητη. Η δύναμή της έγκειται στην ικανότητά της να υπομένει για χρόνια βασανισμούς και να κρατάει την ελπίδα της ζωντανή για την επανένωση με τους γιους της.

Η ευγενής καταγωγή της Αντιόπης αντικατοπτρίζεται στη στάση και στις πράξεις της. Επιδεικνύει συμπόνια και ένα βαθύ αίσθημα δικαιοσύνης, ιδίως με την αρχική της άρνηση να συμμετάσχει στην εκτέλεση της Δίρκης, αναδεικνύοντας την ηθική της ακεραιότητα. Η αγάπη της για τους γιους της είναι η κινητήρια δύναμή της, καθ' όλη τη διάρκεια της τραγωδίας. Η ανάμνηση των παιδιών της και η ελπίδα της επανένωσης με αυτά είναι όσα της δίνουν τη δύναμη να επιβιώσει από τα βάσανά της. Επί πλέον, επιδεικνύει έναν στωικισμό, ο οποίος διαφαίνεται στην αποδοχή της μοίρας της και των δεινών που της επιβλήθηκαν.

Ενσαρκώνει το ελληνικό ιδεώδες της υπομονής απέναντι στον πόνο και στις δυστυχίες με αξιοπρέπεια και χάρη. Η άδικη μεταχείρισή της λειτουργεί ως κριτική για την ιδιοτροπία της μοίρας και την σκληρότητα των ανθρώπων απέναντι στους συνανθρώπους τους. Μέσα από τα δεινά της, η τραγωδία εξερευνά την ανθρώπινη κατάσταση και την ανθεκτικότητα του ανθρώπινου πνεύματος απέναντι σε αντιξοότητες συντριπτικές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της τραγωδίας, η Αντιόπη μεταβαίνει από θύμα των περιστάσεων σε μια μορφή ηθικής δύναμης και δικαιοσύνης. Η τελική επανένωσή της με τους γιους της και η απόδοση δικαιοσύνης στη Δίρκη και τον Λύκο αναδεικνύουν τα θέματα της λύτρωσης και της τελικής επικράτησης του καλού επί του κακού —αλλά, όχι χωρίς τίμημα.

Ζήθος και Αμφίων:

Οι δίδυμοι αδελφοί, Ζήθος και Αμφίων, αποτελούν κεντρικές μορφές της αφήγησης. Είναι οι γιοι της Αντιόπης, μεγαλωμένοι από έναν βοσκό που αγνοούσε την ευγενή τους καταγωγή. Συμβολίζουν τη διπλή όψη της ανθρώπινης φύσης και την ισορροπία που απαιτείται μεταξύ αυτών των διαφορετικών ποιοτήτων της σε μια ιδανική κοινωνία: ο Ζήθος πρακτικός και επικεντρωμένος στην εργασία, ενώ ο Αμφίων καλλιτεχνικός και αναστοχαστικός. Ο διάλογός τους για την αξία της τέχνης και της πνευματικότητας, σε σχέση με την εργασία και την αφοσίωση στα κοινά, αντικατοπτρίζει ευρύτερα κοινωνική ερωτήματα για τη σημασία των διαφορετικών αυτών πτυχών του πολιτισμού στον ανθρώπινο βίο.

Ο Ζήθος εκτιμά τη σκληρή δουλειά, την πρακτικότητα και τα απτά οφέλη της εργασίας. Πιστεύει στη σημασία της συμβολής στην κοινωνία μέσω του χειρωνακτικού μόχθου, και στις αρετές της πειθαρχίας και της εργατικότητας. Απεικονίζεται ως δυνατός και αποφασιστικός, με ξεκάθαρη αίσθηση καθήκοντος και δικαιοσύνης. Είναι γρήγορος στο να λαμβάνει αποφάσεις, δίνοντας προτεραιότητα στις πρακτικές λύσεις έναντι των φιλοσοφικών αναζητήσεων.

Σε αντίθεση με τον αδελφό του, ο Αμφίων εκτιμά τις τέχνες και τα άυλα οφέλη που αυτές προσφέρουν στην κοινωνία. Πιστεύει στη δύναμη της μουσικής και του πολιτισμού, που ανυψώνουν το ανθρώπινο πνεύμα και επιφέρουν αρμονία στην ψυχή. Είναι φιλοσοφημένος και ευαίσθητος, και συχνά αναζητά τις βαθύτερες έννοιες της ζωής, δίνοντας προτεραιότητα στην ομορφιά και στη δημιουργικότητα.

Η δυναμική μεταξύ Ζήθου και Αμφίονος αντιπροσωπεύει την ευρύτερη προβληματική των ερωτημάτων σχετικά με τα οφέλη της τέχνης και της εργασίας. Οι αντιτιθέμενες απόψεις των πρωταγωνιστών του δράματος για το τι έχει τη μεγαλύτερη σημασία στη ζωή, αντικατοπτρίζουν την ένταση μεταξύ της σημασίας που δίνεται στην πρακτική, καθημερινή συμβολή της εργασίας στον ανθρώπινο βίο και των υψηλότερων και πιο ευγενικών επιδιώξεων του πολιτισμού, των τεχνών και της φιλοσοφίας. Αυτά τα δυο, σε συνδυασμό, ενσαρκώνουν την ανάγκη για ισορροπία μεταξύ αυτών των πτυχών της ανθρώπινης ανάγκης και έκφρασης, προς μια αρμονική και δίκαιη κοινωνία.

Η πορεία των αδελφών από την άγνοια της καταγωγής τους έως την ανακάλυψη της αλήθειας σχετικά με τη μητέρα τους, καθώς και ο ρόλος τους στην εκδίκηση για τα δεινά της Αντιόπης και οι συνέπειες της εκδίκησης αυτής, αποτελούν τον πυρήνα της τραγωδίας. Η εξέλιξή τους αναδεικνύει τις θεματικές της ταυτότητας, της λεπτής διαφοράς μεταξύ δικαιοσύνης και εκδίκησης, και της συμφιλίωσης των αντίθετων αξιών. Η τελική τους σύμπνοια ως προς τον κοινό τους σκοπό υπογραμμίζει τη σημασία της ισορροπίας μεταξύ πρακτικού και καλλιτεχνικού πνεύματος.

Με την εμβάθυνση στους χαρακτήρες της Αντιόπης, του Ζήθου και του Αμφίονος, αποκτούμε μια πλουσιότερη κατανόηση των θεματικών της τραγωδίας και των ηθικών ερωτημάτων που την διαπνέουν. Οι χαρακτήρες αυτοί, με τα σύνθετα χαρακτηριστικά τους και με την εξέλιξη τους, ζωντανεύουν τους διαχρονικούς αγώνες της ανθρώπινης κατάστασης έναντι σε ορατές και αόρατες δυνάμεις που υπερτερούν.

Βοσκός:
Ο βοσκός αποτελεί καθοριστικό χαρακτήρα στην αφήγηση, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ της αναντίρρητης θεϊκής βούλησης και της ελεύθερης επιλογής. Ο ρόλος του αναδεικνύει τις θεματικές της μοίρας, του πεπρωμένου και της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ της ζωής των ανθρώπων και των ανώτερων δυνάμεων που την επηρεάζουν ή την καθορίζουν. Ανατρέφοντας τον Ζήθο και τον Αμφίονα, τους δίνει τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε δυναμικές προσωπικότητες, ικανές να διεκδικήσουν τη νόμιμη θέση τους και να αποδώσουν δικαιοσύνη στη Θήβα.

Στην πορεία της τραγωδίας, ο βοσκός μεταβαίνει από έναν απλό φροντιστή σε έναν κεντρικό παράγοντα αποκάλυψης της αλήθειας και πραγματοποίησης του πεπρωμένου. Οι πράξεις του προκαλούν τα τεκταινόμενα στη σκηνή της αναγνώρισης μεταξύ της Αντιόπης και των γιων της, θέτοντας τα θεμέλια για τις επόμενες εξελίξεις —οι οποίες οδηγούν στην τραγική πτώση της Δίρκης και του Λύκου, καθώς και στην αποκατάσταση της δικαιοσύνης.

Με την εμβάθυνση στον χαρακτήρα του βοσκού, η τραγωδία υπογραμμίζει τη σημασία φαινομενικά δευτερευόντων μορφών στα σχέδια της μοίρας. Δείχνει το πώς οι πράξεις ενός ατόμου μπορούν να έχουν βαθιές επιπτώσεις στις ζωές πολλών, τονίζοντας την αλληλεξάρτηση μεταξύ ανθρώπινων και των θεϊκών ενεργειών στη διαμόρφωση της ιστορίας.

Δίρκη:
Η Δίρκη αποτελεί την κύρια ανταγωνιστική μορφή της τραγωδίας, συμβολίζοντας τη δύναμη της καταπίεσης που αντιμετωπίζει η Αντιόπη. Ως σύζυγος του Λύκου, είναι ο χαρακτήρας που προκαλεί την πιο άμεση και βάναυση οδύνη στην τελευταία. Οι πράξεις της καθοδηγούνται από έντονη ζήλια και σκληρότητα, καθώς βλέπει την Αντιόπη ως αντίπαλο / αντίζηλο και την τιμωρεί από κακία, ενσαρκώνοντας την καταστροφική δύναμη της ανεξέλεγκτης κακεντρέχειας.

Η αδιάκοπη καταδίωξη της Αντιόπης από αυτήν αποκαλύπτει τον αμετανόητο χαρακτήρα της. Η Δίρκη προσπαθεί διαρκώς να διατηρήσει τον έλεγχο και να επιβάλει την κυριαρχία της. Χειραγωγεί τους γύρω της, συμπεριλαμβανομένου του συζύγου της, Λύκου, για να επιτύχει τους σκοπούς της. Η εκδικητική της φύση την οδηγεί σε ακραίες ενέργειες βασανισμού της Αντιόπης. Συμβολίζει τις σκοτεινότερες πλευρές της ανθρώπινης φύσης: τη ζήλια, τη σκληρότητα και την επιθυμία για εξουσία.

Ο χαρακτήρας της λειτουργεί ως προειδοποιητικό παράδειγμα για τις συνέπειες της ανεξέλεγκτης εκδήλωσης αυτών των αρνητικών χαρακτηριστικών. Η τραγική της πτώση υπογραμμίζει την αναπόφευκτη δικαιοσύνη που επιβάλλεται, καθώς και το ηθικό δίδαγμα ότι όσοι προκαλούν πόνο θα υποστούν τελικά τις συνέπειες των πράξεών τους. Η Δίρκη, ως πανίσχυρη μορφή, καταλήγει να ταπεινωθεί από τις ίδιες της τις ενέργειες.

Η σκληρότητά της την οδηγεί σ’ ένα βίαιο τέλος από τα χέρια του Αμφίονος και του Ζήθου, αντανακλώντας τη βία που η ίδια προκάλεσε. Αυτή η τιμωρία δεν είναι μόνο προσωπική, αλλά και συμβολική, όσον αφορά στην κοσμική δικαιοσύνη που διέπει τις ανθρώπινες πράξεις στην αρχαία τραγωδία. Μέσω της Δίρκης, το έργο εξετάζει το θέμα της δικαιοσύνης

και τη θέση της στον ηθικό κόσμο του σύμπαντος της αρχαίας ελληνικής κοσμοθέασης.

Λύκος:

Ο Λύκος, αν και αρχικά εμφανίζεται ως μορφή εξουσίας και δύναμης, μετατρέπεται σε τραγική φιγούρα, παγιδευμένος στα δίχτυα και της θεϊκής (από τον Ερμή) αλλά και της ανθρώπινης (από τους Ζήθο και Αμφίονα) τιμωρίας. Στα γεγονότα που έχουν προηγηθεί της τραγωδίας, είναι ο κυρίαρχος της Θήβας, υπεύθυνος για τη σύλληψη της Αντιόπης και την επιστροφή της εκεί —γεγονός που πυροδοτεί τα βάσανα της τελευταίας, στα χέρια της Δίρκης. Ο Λύκος κατέχει σημαντική δύναμη ως άρχοντας της Θήβας, και η εξουσία του αποτελεί κεντρικό στοιχείο του χαρακτήρα του, την οποία χρησιμοποιεί για να επιβάλλει τη θέλησή του.

Οι πράξεις του καθοδηγούνται από φιλοδοξία, και καταλήγουν σε ύβρη. Θεωρεί την Αντιόπη απειλή για την εξουσία του, και προβαίνει σε δραστικά μέτρα για να διασφαλίσει τη θέση του. Παρά την αρχική του εικόνα ως πανίσχυρου άρχοντα, ο Λύκος καταλήγει τραγική φιγούρα: η τελική του μοίρα είναι αποτέλεσμα θεϊκής και ανθρώπινης τιμωρίας, φανερώνοντας την ευαλωτότητα και το εφήμερο της ανθρώπινης εξουσίας.

Ο Λύκος ενσαρκώνει τη θεματική της ύβρεως —της υπερβολικής υπερηφάνειας και φιλοδοξίας, η οποία αντιτίθεται στην κοσμική τάξη και οδηγεί αναπόφευκτα στην καταστροφή. Ο χαρακτήρας του αναδεικνύει την πτώση της ανθρώπινης εξουσίας και τα όρια της θνητής αρχής απέναντι στη θεϊκή βούληση. Η μοίρα του λειτουργεί ως υπενθύμιση των κινδύνων της υπερβολικής φιλοδοξίας και των αναπόφευκτων συνεπειών αυτών των πράξεων.

Η πορεία του Λύκου ξεκινάει από την εξουσία και τη δύναμη, και καταλήγει στην ήττα και την εξορία. Η αδιάκοπη καταδίωξη της Αντιόπης και η ηθική συναυτουργία του στον βασανισμό της οδηγούν στην πτώση του. Παρά την αρχική του αντίσταση, παγιδεύεται στο δίχτυ της θεϊκής τιμωρίας, υπογραμμίζοντας την αδυναμία διαφυγής απ' τη μοίρα στην αττική Τραγωδία. Η τελική του τιμωρία —η εξορία και η απώλεια του θρόνου του— αναδεικνύει τις θεματικές της θεϊκής δικαιοσύνης και των ορίων της ανθρώπινης εξουσίας.

Διόνυσος:

Ο Διόνυσος, θεός του κρασιού, της ευθυμίας και της γονιμότητας, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της τραγωδίας. Η παρέμβασή του απελευθερώνει την Αντιόπη από τα δεσμά της, προετοιμάζοντας τον δρόμο για την εξέλιξη του δράματος. Η παρουσία του στην τραγωδία υπογραμμίζει τις θεματικές της θεϊκής δικαιοσύνης και της φαινομενικής αντιφατικότητας των θεϊκών πράξεων: παρουσιάζεται τόσο ως απελευθερωτής όσο και ως εκδικητής· η απελευθέρωση της Αντιόπης απ' την αιχμαλωσία της αντικατοπτρίζει τη γενικότερη απελευθερωτική πτυχή της φύσης του· ωστόσο, η απαίτησή του για εκδίκηση για τον θάνατο της Δίρκης ενσαρκώνει τον ρόλο του ως «τιμωρού», για τη διατήρηση της ισορροπίας της κοσμικής τάξης. Ο Διόνυσος ενσαρκώνει τη διττή φύση της θεϊκής παρέμβασης στις ανθρώπινες υποθέσεις. Ο ρόλος του ως απελευθερωτή αναδεικνύει τη δυνατότητα της απελευθέρωσης και της χαράς, ενώ οι «εκδικητικές» του πράξεις τονίζουν τη μη αποφυγή της θεϊκής δικαιοσύνης.

Ο χαρακτήρας του είναι πολυδιάστατος, αντικατοπτρίζοντας τη σύνθετη φύση του στη Μυθολογία. Συνδέεται με τη χαρά, την έκσταση και την ανατροπή των κοινωνικών κανόνων, αλλά και με τη θεϊκή τρέλα και τη θεϊκή δικαιοσύνη υπό μορφή τιμωρίας. Οι πράξεις του είναι συχνά μυστηριώδεις και απρόβλεπτες, αποκαλύπτοντας τη δυσνόητη φύση των θεών. Τα κίνητρα και οι αποφάσεις του κινούν την πλοκή, προκαλώντας τόσο την απελευθέρωση όσο και τη σύγκρουση.

Η παρέμβασή του στην τραγωδία λειτουργεί ως υπενθύμιση της δύναμης των θεών και της ικανότητάς τους να διαμορφώνουν την ανθρώπινη μοίρα. Καθ’ όλη την τραγωδία, οι ενέργειές του έχουν βαθιές επιπτώσεις στους θνητούς χαρακτήρες. Η απελευθέρωση της Αντιόπης από αυτόν θέτει σε κίνηση την πλοκή, ενώ η απαίτησή του για εκδίκηση για τον θάνατο της Δίρκης προσθέτει πολυπλοκότητα στις θεματικές της δικαιοσύνης και της τιμωρίας. Η παρουσία και οι αποφάσεις του Διόνυσου αναδεικνύουν την αλληλεπίδραση μεταξύ θεϊκής βούλησης και ανθρώπινης δράσης, υπογραμμίζοντας τις εγγενείς εντάσεις και αντιθέσεις της ελληνικής Μυθολογίας.

Στην «Αντιόπη» αναδύεται ένας Διόνυσος πρωτογενής, σχεδόν πρωτόγονος. Δεν είναι ο εξευγενισμένος θεός των μεταγενέστερων χρόνων, αλλά μια άγρια, στοιχειακή δύναμη που συγκρούεται με τον κόσμο της λογικής και της τάξης —καθώς η τραγωδία αυτή αντηχεί το χάος της ύπαρξης, την απόλυτη σύγκρουση ανάμεσα στο ανθρώπινο και το θείο, και τη βία ως θεμελιώδη αρχή της φύσης.

Ερμής:

Ο Ερμής εμφανίζεται στην τραγωδία για την άμεση επιβολή της θεϊκής δικαιοσύνης. Η παρέμβασή του, σε μια κρίσιμη στιγμή, αναχαιτίζει τον κύκλο εκδίκησης και αιματοχυσίας. Παρουσιάζεται και ως αγγελιαφόρος των θεών και ως διαμεσολαβητής, μεταφέροντας τη βούληση του Δία στους θνητούς χαρακτήρες —καθόσον ο ρόλος του ως συνδετικού κρίκου ανάμεσα στον θεϊκό και τον ανθρώπινο κόσμο αποτελεί βασικό στοιχείο της φύσης του.

Ενσαρκώνει τη σοφία και τη δικαιοσύνη, συχνά επεμβαίνοντας για να διασφαλίσει ότι η θεϊκή δικαιοσύνη συνοδεύεται από έλεος. Οι ενέργειές του αντικατοπτρίζουν μια ισορροπημένη προσέγγιση στη δικαιοσύνη, αποτρέποντας την υπερβολική τιμωρία και διατηρώντας την κοσμική τάξη. Η ήρεμη και συγκροτημένη του παρουσία έρχεται σε αντίθεση με το πάθος και την ένταση των θνητών χαρακτήρων, προσδίδοντας μια αίσθηση σταθερότητας και ηρεμίας στην εξέλιξη του δράματος —με τη σκηνή της παρέμβασής του να λειτουργεί κατευναστικά, εν μέσω της έντονης πλοκής. .

Ο ρόλος του αναδεικνύει τις θεματικές της θεϊκής δικαιοσύνης και της παρέμβασης στην ανθρώπινη υπερβολή. Ως αγγελιαφόρος του Δία, διασφαλίζει ότι οι πράξεις των θνητών ευθυγραμμίζονται με τη βούληση των θεών. Η παρέμβασή του λειτουργεί ως μέσο περιορισμού του κύκλου της εκδίκησης, υπογραμμίζοντας τη σημασία της σοφίας και της επιείκειας στη διαχείριση της δικαιοσύνης.

Ο Ερμής δεν έχει προσωπική εξέλιξη ως χαρακτήρας, αλλά λειτουργεί ως αντιπρόσωπος των

θεών. Η έγκαιρη παρέμβασή του αποτρέπει περαιτέρω αιματοχυσία, και αποκαθιστά την κοσμική τάξη. Με την αναγνώριση του Αμφίονα και του Ζήθου ως ηγετών της Θήβας, εξασφαλίζει την απονομή δικαιοσύνης, ενώ παράλληλα αναχαιτίζει (έστω και προσωρινά) τις συνέπειες της κατάρας που βαραίνει τον Οίκο του Κάδμου και τον θρόνο της Θήβας.

Οι ενέργειές του τονίζουν τις θεματικές της ισορροπίας, της κοσμικής τάξης και του ρόλου των θεών στη διατήρησης της τελευταίας αλλά και στη διαμόρφωση της ανθρώπινης μοίρας. Σε συνδυασμό με τον Διόνυσο, ο Ερμής συνεισφέρει καθοριστικά στην πλοκή της τραγωδίας, αναδεικνύοντας τη σύνθετη σχέση θνητών και θεών.

Σχετικά με την Ισορροπία μεταξύ Πάθους και Αρμονίας και Φυσικής / Ψυχικής Οδύνης στην Αττική Τραγωδία

Στην αττική Τραγωδία, η ανθρώπινη ψυχή συνηθέστερα εξαγνίζει την οδύνη με τον της φύσεως έρωτα και με τον νόστο για τη γλυκύτητα της ζωής, εκφραζόμενη με μια ευγένεια λόγου ανθρωποκεντρική και εικονοπλαστική. Ακόμη και η πράξη του θανάτου καθίσταται, με τον τρόπο αυτό, πράξη ύψιστης δραματουργικής ολοκλήρωσης και δραματουργικής αρμονίας, καθώς η άνω θρώσκουσα ψυχή του πρωταγωνιστή —κατά τα πρότυπα του «μέτρον άριστον»— αποφεύγει το υπερβάλλον πάθος και την καταφυγή στην άκρα οδύνη· αντ' αυτού, ο ακατάσβεστος πόθος για την ομορφιά της ζωής ισορροπεί με την οδύνη και με τον θρήνο, με τρόπο ώστε να μην παραμορφώνεται (δια της εκφραστικής υπερβολής και της υπερβολής στον λόγο) ούτε η φυσική αλλά ούτε και η ηθική υπόσταση του πάσχοντος. Ακόμη κι όταν κάποιος ήρωας αποδέχεται τη θέση και τη μοίρα του εμπρός στην αδάμαστη νομοτέλεια της Ανάγκης —ή ακόμη και όταν, πολύ περισσότερο, βρίσκεται εμπρός στο φάσμα του αναπόφευκτου θανάτου—, η αποτύπωση του φυσικού και του ψυχικού πόνου στο πρόσωπο και στο σώμα του ηθοποιού απέχει απ' την υπερβολή (ώστε να μην υπάρξει η παραμικρή σωματική ή ψυχική παραμόρφωση, αλλά και για να μην προκληθεί υπέρμετρος οίκτος του κοινού, δια της «μαρτυροποίησης»)· δεν υπάρχει υπερβολή ούτε στην εγκαρτέρηση (κάτι που θα έκανε το κοινό να δείξει υπερβολικό θαυμασμό και θα παρέλυε τον οίκτο του). Διότι, αν και ο «έλεος» έχει ανάγκη την οδύνη του πρωταγωνιστή και τον οίκτο του κοινού ώστε να κινητοποιηθεί, οφείλει ωστόσο να πυροδοτηθεί από μια ψυχή η οποία κινείται πάντοτε στα πρότυπα του μέτρου και της αρμονίας, με ανωφέρεια προς το φως και προς τις χαρές της ζωής, και ποτέ με πίκρα ούτε με μιαρά αισθήματα αυτοταπείνωσης ή εκδικητικότητας· η δε εγκαρτέρηση δεν αποτελεί αυτοτελή και αυτοφυή αρετή, αλλά κινείται συνήθως από αισθήματα ανώτερα, όπως λ.χ. η πίστη και η αφοσίωση —κάτι το οποίο επιτείνει τον θαυμασμό των θεατών.

Η ευλάβεια αυτή ως προς την αποτύπωση του άλγους στην αρχαία αττική Τραγωδία ακολουθεί την ίδια ηθική και σωματική, εκφραστικά, μετριοπάθεια και φυσιολατρική / ιδεολατρική ευγένεια, την οποία ακολουθούν και οι λοιπές των αρχαίων ημών τεχνών, όπως η ποίηση και η ζωγραφική· προσπαθεί δε σαφώς να καταδείξει και να χαράξει στην ψυχή του κοινού την ιδέα περί της λατρείας του κάλλους, η οποία αποτελούσε απαρασάλευτο στυλοβάτη της αρχαίας ελληνικής κοσμοθέασης. Με γνώμονα την πεποίθηση πως ο Έλλην άνθρωπος μέσω της υπερβολής του πάθους (όπως και μέσω οποιασδήποτε άλλης υπερβολή) παύει να συνιστά ον

συγκροτημένο και όντας δίχως μορφή, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στη Μυθολογία και στην Τραγωδία που, μπροστά στο αδιέξοδο του άλγους, προτιμάται το «θαύμα» (π.χ. η μεταμόρφωση του ήρωα) παρά η φυσική ή ψυχική του παραμόρφωση (διά της υπερβολής στον λόγο, στις εκφράσεις ή στην κινησιολογία) ή η ηθική του έκπτωση. Με τον τρόπο αυτό, η αρχαία τέχνη αποφεύγει την περιττή και την υπερβάλλουσα παραστατικότητα, ώστε να μην αναγκαστεί να ερμηνεύσει το δυσερμήνευτο της ανθρώπινης ψυχής (με τρόπο ο οποίος σαφώς θα κούραζε τον θεατή, μειώνοντας και την προσληψιμότητα του θεατρικού μηνύματος)· αντ' αυτού, επιλέγει να δώσει λαβή στο δημιουργικό θυμικό του θεατή με τη χρήση τεχνικών αναδραστικής εικονοπλασίας —αφού προηγουμένως έχει φροντίσει να κεντρίσει και τα λογικά του φίλτρα κατά τη διάρκεια της παράστασης, ώστε ο θεατής να προσπαθήσει να αντιληφθεί την ψυχική και τη νοητική κατάσταση του ήρωα, σε θεατρικό χρόνο εντός αλλά και εκτός «δράσεως» (ήτοι θεατρικής πράξης).

Η αττική Τραγωδία βασίζεται σε μια βαθιά κατανόηση της ισορροπίας ανάμεσα στο πάθος και την αρμονία. Στην κλασική σκέψη, το πάθος δεν καταστρέφεται ούτε καταπιέζεται, αλλά ελέγχεται και κατευθύνεται προς μια ανώτερη μορφή έκφρασης. Αυτή η αρχή αποτελεί θεμελιώδη λίθο, τόσο στην αρχαία ελληνική αισθητική όσο και στην ηθική.

Στην Τραγωδία, οι ήρωες βρίσκονται πάντα σε μια συνθήκη πάλης με τις δυνάμεις που υπερβαίνουν τον έλεγχό τους. Εντούτοις, η αισθητική της Τραγωδίας δεν επιτρέπει την ανεξέλεγκτη έκρηξη συναισθημάτων. Οι τραγικοί ήρωες, παρότι υποφέρουν, κρατούν τον εαυτό τους μακριά απ' την υπερβολή και την εκτροπή σε ακρότητες. Η αρμονία ανάμεσα στη δράση, τον λόγο και τα συναισθήματα αποτρέπει την κατάρρευση του χαρακτήρα σε ένα χαώδες και ανεξέλεγκτο σύμπαν.

Η Τραγωδία δεν επιδιώκει να προκαλέσει μια άμεση, φυσική αντίδραση σοκ στο κοινό, μέσω βίας ή υπερβολών. Η αντίδραση του κοινού (ο έλεος και ο φόβος) πυροδοτούνται απ' την ψυχική οδύνη των ηρώων και όχι από τη βία ή την ωμή απεικόνιση του σωματικού πόνου. Οι ήρωες της αττικής Τραγωδίας διατηρούν την ψυχική τους αξιοπρέπεια ακόμα και στις πιο δύσκολες καταστάσεις, κάτι που επιτρέπει την ισορροπημένη συναισθηματική αντίδραση του κοινού.

Αυτό το χαρακτηριστικό της Τραγωδίας συνδέεται άμεσα με την ελληνική φιλοσοφία περί σωφροσύνης, δηλαδή της σύνεσης και της μετριοπάθειας, που κυριαρχούσε στην κλασική σκέψη. Η ιδέα ότι τα συναισθήματα πρέπει να διαχειρίζονται με μέτρο, χωρίς να οδηγούνται σε υπερβολές, αντικατοπτρίζει τη φιλοσοφική κοσμοθεωρία των αρχαίων Ελλήνων. Στην Τραγωδία, το κοινό καλείται να κατανοήσει την οδύνη περισσότερο μέσω της εσωτερικής ψυχικής πάλης των ηρώων, και όχι μέσω μιας υπερβάλλουσας εξωτερικής, αισθητής έκφρασης του πόνου.

Η έννοια του μέτρου (ή «σωφροσύνη») εδώ παίζει κεντρικό ρόλο. Ο Αριστοτέλης, στην «Ποιητική», υπογραμμίζει τη σημασία της ισορροπίας ανάμεσα στο πάθος και την αρμονία, βλέποντας την κάθαρση ως αποτέλεσμα αυτής της ισορροπίας και στους ίδιους τους θεατές: το κοινό, μέσω του ελέους και του φόβου, βιώνει μια καθαρτική διαδικασία που προέρχεται από την αίσθηση της τάξης και της αρμονίας στην οποία επιστρέφει ο τραγικός κόσμος μετά από την αναταραχή του πάθους. Εδώ μπορούμε να αναφέρουμε τον Πλάτωνα, ο οποίος πίστευε ότι η τέχνη οφείλει να ανυψώνει την ψυχή προς το κάλλος και τη δικαιοσύνη. Αν και ο Πλάτων ήταν

συχνά επικριτικός απέναντι στο θέατρο, η Τραγωδία επιτυγχάνει αυτό που ο φιλόσοφος θεωρούσε αναγκαίο: την υπέρβαση του χαμηλότερου (θυμικού) μέρους της ψυχής από το ανώτερο (πνευματικό).

Η ισορροπία αυτή ανάμεσα στο πάθος και τη λογική είναι ένα θέμα που απασχολεί τη φιλοσοφία από την αρχαιότητα έως σήμερα. Στην «Κριτική της Κριτικής Δύναμης», ο Immanuel Kant εξετάζει τη σύνδεση μεταξύ αισθητικής εμπειρίας και ηθικής σκέψης, υποστηρίζοντας ότι η αισθητική κρίση, παρ' όλο που είναι υποκειμενική, έχει και μια καθολική διάσταση. Αυτή η διάσταση λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στη φύση και την ελευθερία. Παρά τις διαφορές, αυτή η ιδέα αντηχεί την αρχαιοελληνική αντίληψη της τέχνης, όπου το πάθος εντάσσεται σε ένα πλαίσιο ηθικού στοχασμού, όπως παρατηρούμε στην αττική Τραγωδία. Συγκρίνοντας με την «Ποιητική» του Αριστοτέλη, φαίνεται ότι η διαλεκτική ανάμεσα στο πάθος και τον λόγο στην τέχνη είναι ένα ζήτημα που συνεχίζει να προκαλεί φιλοσοφικό ενδιαφέρον διαχρονικά.

Ένας, λοιπόν, απ' τους βασικούς άξονες στους οποίους κινείται η αττική Τραγωδία είναι η υποταγή της υλικής φύσεως στην ηθική τάξη, με τρόπο τέτοιον όμως ώστε η οποιαδήποτε ηθική τάξη (λ.χ. η κοινωνική ηθική της απώτερης ιστορικής εποχής στην οποία εκτυλίσσεται το δράμα, η εγκιβωτισμένη στο δράμα ηθική της εποχής κατά την οποία διδάσκεται το δράμα, ή η προσωπική ηθική του πρωταγωνιστή) να μην κατευνάζει τα πάθη, αλλά να τα εξισορροπεί· να τα συντηρεί, άσβεστα αλλά ήπια —ή, ορθότερα, να δημιουργεί μια φαινομενικά επικίνδυνη και εύθραυστη αλλά εξίσου αρμονική ισορροπία αντιθέτων, ανάμεσα στα ηθικά και σωματικά πάθη εφ' ενός και στην ψυχολογικά κατευναστική επίδραση του έρωτα για τη ζωή, για τη φύση, για το άφθαρτο, για το αιώνιο, για το ωραίο, για το μεγάλο και το αληθινό αφ' ετέρου. Η ίδια αυτή υποταγή της υλικής φύσεως στην ηθική τάξη υποδεικνύει επίσης πως σε καμία των περιπτώσεων δεν δύνανται —με θεατρικούς όρους— τα ηθικά και τα ψυχικά πάθη να σωματοποιηθούν πέραν του μέτρου, με τρόπο ώστε η κινησιολογική και κιναισθητική επίδραση των σωματικών παθών του πρωταγωνιστή στο αίσθημα του θεατή να υπερκεράσει την ψυχική επίδραση των ηθικών παθών του πρώτου προς τον τελευταίο —καθόσον αυτό θα σήμαινε πως ο φόβος του σώματος ή του θανάτου του ηθοποιού θα αποσιωπούσε το τρέμουλο της ψυχής του, κάτι το οποίο θα επιδρούσε αρνητικότατα στον ευαίσθητο και ακριβή μηχανισμό της πρόκλησης του ελέου. Διακρίνεται όμως και μια δευτερεύουσα υποταγή της ηθικής τάξεως στην ηθική δύναμη του πρωταγωνιστή, κατά την πρόκληση των παθών, με τρόπο τέτοιο ώστε η ηθική αυτή δύναμη να ενδυναμώνει το φρόνημα του πρωταγωνιστή —ώστε αυτός να αντιπαλεύει την πίεση του αναπάντεχου, του επιβεβλημένου και του αναπόφευκτου: συνηθέστερα του ανθρώπινου νόμου που παρουσιάζεται κυρίως ως εκ των άνωθεν βασιλική ή ιερατική εντολή, ή της Ανάγκης που μασκαρεύεται ως άγραφος, θείος νόμος.

Με τον μηχανισμό αυτό —ο οποίος δεν αποτελεί τίποτε περισσότερο παρά προέκταση της φύσης του ελληνικού «σκέπτεσθαι» της κλασικής εποχής—, τα υλικά και τα σωματικά πάθη αντισταθμίζονται απ' την ψυχική οδύνη· η δε ψυχική οδύνη εκφράζεται ισόρροπα με τον έρωτα για τη ζωή· και, η φυσική και η ψυχική οδύνη συναποτελούν τα εφαλτήρια της εκδήλωσης των γενναιότερων, των ιδανικότερων, των πλέον ισχυρών και ευγενών συναισθημάτων της ανθρώπινης ψυχής —τα οποία καλούνται να γίνουν όχι μόνον ασπίδα στο άλγος αλλά και γενεσιουργές δυνάμεις απαντοχής απ' τη μια και συνειδησιακής εξέλιξης του χαρακτήρα του πρωταγωνιστή απ' την άλλη (ή, ορθότερα, ταυτοχρόνως του πρωταγωνιστή και του κοινού, το

οποίο ταυτίζεται ή συμπάσχει με αυτόν). Βασικοί άξονες του μηχανισμού αυτού είναι η εκφραστική απλότητα (δίχως λεκτικές ακροβασίες ή περιττές περιφράσεις, και με σαφήνεια) και η γοργή δράση (δίχως επιτηδευμένους εκφραστικούς, κινησιολογικούς ή —ουαί!— σκηνοθετικούς ακροβατισμούς). Η ισορροπία, επομένως, ανάμεσα στα σωματικά και στα ηθικά πάθη του πρωταγωνιστή χωρίς υπερβολή στην παραστατικότητα και στην έκφραση ούτε του φυσικού ούτε του ψυχικού άλγους και χωρίς —πολύ περισσότερο— υλίκευση των ψυχικών παθών, αλλά και η μετροεπής έκφραση της οδύνης σε ισοζυγή αντιδιαστολή με την εκπεφρασμένη λατρεία για τη ζωή συνιστούν το δραματικό κάλλος· τα δε ισόρροπα και μακριά από οποιαδήποτε παθητική στωικότητα —απ' τη μια— και άκρα υπερβολή —απ' την άλλη— συναισθήματα του πρωταγωνιστή σε σχέση με τα αίτια που τα προκαλούν, κινούν τον έλεο του θεατή. Το καθαρό, το άυλο, το πνευματικό, το νοερό των ηθικών παθών καταπολεμά κι αντισταθμίζει τη γήινη φύση και τη σφοδρότητα των φυσικών παθών, με μέσο την υποταγή της υλικής τάξεως στην ηθική τάξη και με εκφραστικό μοχλό την εξύμνηση του κάλλους, ώστε να προκληθεί η κατά τον Αριστοτέλη «κάθαρσις». Η λειτουργία ανάδρασης του εσωτερικού κάλλους των πρωταγωνιστών με την εικονοποιηθείσα (σωματικά, ψυχικά και ηθικά) ισορροπία των παθών τους αλλά και με το θυμικό των θεατών· η δημιουργική διαλεκτική του έρωτα μεταξύ του ιδεατού που δεν κατακτιέται ποτέ και της προσωποποιημένης του μορφής· η εσωτερική και έμφυτη δύναμη της υπέρβασης που δίνει μάχη άνιση και αδυσώπητη απέναντι στη νομοτέλεια της Ανάγκης· η βάναυση συνειδητοποίηση της μοναδιαίας και φευγαλέας υπόστασης του χρόνου (σήμερα θα το λέγαμε ίσως «αίσθηση της κβάντισης») που καθορίζει τη ζωή με βάση επιλογές ανελεύθερες, οι οποίες οφείλουν να εκληφθούν ψευδώς ως «ελευθερία» ώστε να μην διασπαστεί η υπόσταση του «Εγώ» —αυτά ορίζονται για 'μένα ως οι βασικές συνιστώσες του αρχαίου δράματος.

Ένα, επομένως, απ' τα βασικά χαρακτηριστικά της αττικής Τραγωδίας είναι η αποφυγή της υπερβολικής αναπαράστασης της σωματικής και ψυχικής οδύνης. Αν και το δράμα είναι γεμάτο από τραγικά γεγονότα —θάνατο, απώλεια, προδοσία και καταστροφή— η απόδοση αυτών των γεγονότων δεν υποκύπτει στην υπερβολή που θα οδηγούσε σε μια μη ελεγχόμενη συναισθηματική αντίδραση απ' το κοινό.

Η αποτύπωση της οδύνης στο πρόσωπο και στο σώμα του ηθοποιού διατηρεί την μετριοπάθεια και την εκφραστική λιτότητα. Η ψυχική οδύνη του ήρωα δεν μετουσιώνεται σε σωματική παραμόρφωση ή σε υπερβολική σωματική έκφραση του πόνου. Στην Τραγωδία, η ηθική και ψυχική αντίδραση του ήρωα είναι αυτή που οφείλει να παραμένει στο κέντρο της δραματικής διαδικασίας. Αυτό επιτρέπει στο κοινό να βιώσει τη συναισθηματική ένταση μέσω της ταύτισης με τον ψυχικό πόνο του ήρωα, χωρίς την ανάγκη να υποστεί σοκ από βίαιες αναπαραστάσεις.

Η αποφυγή της υπερβολής εντάσσεται σε μια ευρύτερη αισθητική θεώρηση της Τραγωδίας, η οποία συνδέεται άμεσα με τη φιλοσοφία του «μέτρου» («*μέτρον ἄριστον*»), που διαπερνά όλες τις μορφές τέχνης και ζωής στην αρχαία Ελλάδα. Ο Αριστοτέλης, στην «Ποιητική», προτείνει ότι η Τραγωδία πρέπει να προκαλεί έλεο και φόβο, οδηγώντας στην κάθαρση, χωρίς να καταφεύγει στην ωμή απεικόνιση της σωματικής βίας ή της ακραίας οδύνης. Αντ' αυτού, η εστίαση στην ψυχική και ηθική πάλη του ήρωα, ο οποίος αντιμετωπίζει τη μοίρα του με αξιοπρέπεια, ενισχύει την εμπειρία της καθάρσεως και την βαθύτερη πνευματική εμπλοκή του κοινού.

Η ψυχική οδύνη των ηρώων βρίσκεται στο επίκεντρο της Τραγωδίας, και αποδίδεται μέσω μιας διαδικασίας εσωτερικής πάλης, χωρίς να απαιτείται η μετάφραση αυτής της οδύνης σε σωματική παραμόρφωση ή σε υπερβολική έκφραση. Οι ήρωες, όπως ο Οιδίποδας και η Αντιγόνη, εκφράζουν τη θλίψη και την αγωνία τους μέσω των λόγων και των πράξεών τους, αλλά χωρίς να καταλήγουν σε υπερβολές που θα αποσπούσαν την προσοχή του κοινού απ’ το βαθύτερο ψυχολογικό και ηθικό δράμα.

Ως άλλο παράδειγμα, στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, η ομώνυμη ηρωίδα αντιμετωπίζει τον θάνατό ηθικά ακλόνητη και με αίσθηση δικαιοσύνης, χωρίς να εκτροχιάζεται σε υπερβολικές εκφράσεις οδύνης ή σωματικής έντασης. Αυτό επιτρέπει στο κοινό να ταυτιστεί με την ψυχική της δύναμη και την αίσθηση καθήκοντος, ενώ ταυτοχρόνως αντιλαμβάνεται τη συντριπτική βαρύτητα της απόφασής της, χωρίς να εκτροχιάζεται η προσληψιμότητα απ’ το θεατρικό κοινό με όρους κιναισθητικής υπερβολής.

Η σωματική οδύνη δεν είναι ποτέ αυτοσκοπός στην Τραγωδία· αντιθέτως, περιορίζεται σε ελάχιστο βαθμό, προκειμένου να ενισχυθεί η ψυχική και ηθική ένταση. Ο ηθοποιός καλείται να μεταφέρει την οδύνη με λιτότητα και ευγένεια, δίνοντας έμφαση στον λόγο και στην εσωτερική ψυχική διεργασία. Μ’ αυτόν τον τρόπο, το κοινό μπορεί να παρακολουθήσει απερίσπαστα τη διαδικασία της ψυχικής ανύψωσης του ήρωα —ο οποίος, ακόμη και μπροστά στο αναπόφευκτο της μοίρας του, διατηρεί την αξιοπρέπειά του.

Μια ενδιαφέρουσα σύγχρονη προσέγγιση που μπορεί να συγκριθεί με τη δομή της αττικής Τραγωδίας είναι η θεωρία της «ρύθμισης των συναισθημάτων» («affect regulation») στη σύγχρονη Ψυχολογία. Αν και η Τραγωδία δεν λειτουργεί ακριβώς όπως η σύγχρονη ψυχολογική ρύθμιση των συναισθημάτων (περισσότερο αποσκοπεί στη δημιουργία μιας συλλογικής εμπειρίας συναισθηματικής κάθαρσης και ηθικού προβληματισμού), ωστόσο προσφέρει ένα πλαίσιο όπου το κοινό καλείται να βιώσει και να αντιμετωπίσει την οδύνη μέσα από τη διαδικασία της κάθαρσης. Αντί να οδηγεί σε ανεξέλεγκτες συναισθηματικές αντιδράσεις, δημιουργεί μια εμπειρία κατανόησης, ηθικού προβληματισμού και ψυχικής ανθεκτικότητας, επιτρέποντας έτσι μια μορφή πνευματικής και ψυχικής ισορροπίας απέναντι στην ανθρώπινη οδύνη.

Συγκρίνοντας την αττική Τραγωδία με τις σύγχρονες μορφές τέχνης, παρατηρούμε ότι πολλές σύγχρονες τάσεις συχνά βασίζονται στο στοιχείο του σοκ και της ωμής αποτύπωσης της βίας και του σωματικού πόνου. Αυτές οι προσεγγίσεις συχνά στοχεύουν να δημιουργήσουν μια άμεση συναισθηματική αντίδραση, βασισμένη στη σοκαριστική απεικόνιση του πόνου. Ωστόσο, αυτή η μέθοδος μπορεί να καταστρέψει την αισθητική εμπειρία, καθώς απομακρύνει το κοινό από την πνευματική και ψυχική εμπλοκή με την τέχνη και το καθηλώνει σε μια επιφανειακή αντίδραση στο βίαιο ερέθισμα.

Η αττική Τραγωδία, σε αντίθεση με όσες απ’ τις σύγχρονες μορφές τέχνης βασίζονται στη σοκαριστική απεικόνιση της βίας, επιδιώκει να προκαλέσει μια πιο σύνθετη και ουσιαστική αντίδραση στο κοινό. Μέσω της εξέλιξης των ηρώων και της πνευματικής τους πάλης, η Τραγωδία δημιουργεί έναν αισθητικό και ηθικό χώρο, όπου ο ψυχικός πόνος δεν παρουσιάζεται απλώς για να σοκάρει, αλλά για να διερευνηθεί σε βάθος. Οι ήρωες της Τραγωδίας δεν

συντρίβονται απ’ την οδύνη, αλλά αντιμετωπίζουν την τραγικότητα με ανθεκτικότητα και συνειδητοποίηση. Το κοινό καλείται να συμμετάσχει σ’ αυτήν την πάλη και να αντλήσει ψυχική αντοχή από αυτή τη διαδικασία. Η κάθαρση που προκύπτει δεν είναι μόνο μια απελευθέρωση από τα συναισθήματα του φόβου και της λύπης, αλλά και μια βαθιά κατανόηση της ανθρώπινης μοίρας, της ηθικής ευθύνης και της σχέσης μεταξύ πάθους και λογικής.

Αυτή η διαδικασία οδηγεί σε μια ανώτερη μορφή αισθητικής εμπειρίας, καθώς δεν περιορίζεται στην επιφανειακή αντίδραση, αλλά καλλιεργεί την ψυχική ανθεκτικότητα και την εμβάθυνση στην ανθρώπινη φύση. Η Τραγωδία, με τη δομή και το περιεχόμενό της, προάγει την ενεργή εμπλοκή του θεατή με τα ηθικά διλήμματα και τα συναισθήματα, βοηθώντας τον να κατανοήσει βαθύτερα την ανθρώπινη ψυχή και τις προκλήσεις της.

Η αττική Τραγωδία είναι συνδεδεμένη με την αισθητική αρχή του κάλλους και της αρμονίας, όπου η υπερβολή θεωρείται αισθητικά ατελής. Η φιλοσοφία του Αριστοτέλη αναγνωρίζει ότι το μέτρο στην έκφραση των συναισθημάτων είναι απαραίτητο για να επιτευχθεί η κάθαρση. Ενώ η οδύνη είναι παρούσα σε κάθε ανθρώπινη τραγωδία, η αττική Τραγωδία την παρουσιάζει με τρόπο που δεν αποδυναμώνει τον ήρωα, αλλά τον καθιστά ηθικά ισχυρότερο.

Σύμφωνα μ’ αυτήν την αισθητική αρχή, η ανθρώπινη οδύνη δεν γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης στη σκηνή, αλλά παρουσιάζεται με σεβασμό και με διακριτικότητα, δίνοντας έμφαση στη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στην ανθρώπινη ψυχή και τη μοίρα. Το κοινό δεν οδηγείται σε μια επιφανειακή ή βίαιη συναισθηματική αντίδραση, αλλά σε μια βαθύτερη ψυχική κατανόηση της ανθρώπινης κατάστασης, όπου η μοίρα και η ψυχική ανθεκτικότητα συνυπάρχουν σ’ ένα πλαίσιο ηθικής αρμονίας.

Συμπερασματικά η αποφυγή της υπερβολής στην αττική Τραγωδία αποτελεί κεντρικό στοιχείο της αισθητικής της αρμονίας και του μέτρου. Η ψυχική οδύνη των ηρώων, αν και έντονη, δεν οδηγείται ποτέ σε υπερβολικές σωματικές εκφράσεις ή παραμορφώσεις, αλλά εκφράζεται με τρόπο που επιτρέπει στο κοινό να βιώσει την εσωτερική πάλη χωρίς να αποσπαστεί από υπερβολικές ή σοκαριστικές αναπαραστάσεις. Η μετριοπάθεια στην αποτύπωση της οδύνης, σε συνδυασμό με την ισορροπημένη έκφραση του ψυχικού πόνου, προσφέρει μια βαθύτερη αισθητική εμπειρία, η οποία ενισχύει την κάθαρση και την ψυχική εμπλοκή του κοινού με την Τραγωδία.

Επιγραμματικά

Η αρχαία αττική Τραγωδία συχνά αντλεί θέματα από τη Μυθολογία, για να εξερευνήσει τη σχέση ανάμεσα στην ελευθερία των ανθρώπινων επιλογών και τις συνέπειες της θεϊκής παρέμβασης —λειτουργώντας ταυτοχρόνως ως καθρέφτης των κοινωνικών αξιών και των υπαρξιακών ερωτημάτων της εποχής στην οποία διδάσκεται. Σε αυτή την τραγωδία, η Μυθολογία παρέχει το θεμέλιο για τη δραματική αφήγηση, συνυφαίνοντας τις μοίρες θεών και θνητών σ’ ένα δράμα που αντανακλά θεματικές σχετικές με τη δικαιοσύνη, την εκδίκηση, την αναγνώριση και τη

λύτρωση. Οι χαρακτήρες, όπως η Αντιόπη, ο Ζήθος και ο Αμφίων, είναι ριζωμένοι στη μυθολογική μας παράδοση, ενισχύοντας την κατανόηση των αγώνων τους και των θεϊκών αποφάσεων που τους επιβάλλονται. Μέσα απ’ αυτά τα μυθολογικά πρόσωπα, η τραγωδία διερευνά διαχρονικά ερωτήματα σχετικά με την ανθρώπινη οδύνη και την αναζήτηση δικαιοσύνης, απεικονίζοντας το πώς οι αρχαίοι Έλληνες της κλασικής εποχής έβλεπαν τον κόσμο και τη θέση τους μέσα σ’ αυτόν.

Η χρήση της Μυθολογίας σ’ αυτή την τραγωδία όχι μόνο εδραιώνει την ιστορία της Αντιόπης σ’ ένα οικείο πολιτισμικό πλαίσιο, αλλά επιδιώκει επίσης να συνδέσει τα προσωπικά πάθη των χαρακτήρων με περισσότερο σημαντικά, καθολικά ζητήματα. Για παράδειγμα, η παρέμβαση θεών όπως ο Διόνυσος και ο Ερμής υπογραμμίζει την πίστη των αρχαίων Ελλήνων στη θεϊκή δικαιοσύνη και στις αναπόφευκτες συνέπειες των ανθρώπινων πράξεων. Ο μύθος του Κάδμου και η κατάρα στη γενιά του και στο θρόνο της Θήβας προσθέτουν μια αίσθηση αναπόδραστου και τραγικής μοίρας, τονίζοντας την αρχαιοελληνική άποψη ότι οι θνητοί βρίσκονται συχνά στο έλεος δυνάμεων πέρα απ’ τον έλεγχό τους. Με την ενσωμάτωση μυθολογικών στοιχείων στην αφήγηση, η τραγωδία καλεί το κοινό να στοχαστεί πάνω στα διαχρονικά ηθικά και φιλοσοφικά διλήμματα που αντιμετωπίζουν οι χαρακτήρες, καθιστώντας τους αρχαίους μύθους επίκαιρους σε σύγχρονες συζητήσεις για τη δικαιοσύνη, την εξουσία και την ανθρώπινη κατάσταση.

Η «Αντιόπη» συνυφαίνει θέματα δικαιοσύνης, ταυτότητας και της δύναμης της τέχνης μέσα σ’ ένα πλαίσιο θεϊκής παρέμβασης και θνητής πάλης. Η εξερεύνηση αρχαίων εννοιών όπως η «αυτοδικία» και η κατάρα του οίκου του Κάδμου παρέχει ένα πλούσιο μωσαϊκό ηθικών και φιλοσοφικών ερωτημάτων που αντηχούν μέσα στους αιώνες. Αυτή η τραγωδία δεν αποσκοπεί μόνο στην ψυχαγωγία, αλλά προσκαλεί και σε βαθύ αναστοχασμό πάνω στη φύση της δικαιοσύνης, στη δύναμη των οικογενειακών δεσμών και στη διαχρονική επιρροή της τέχνης και του πολιτισμού στη διαμόρφωση της ανθρώπινης μοίρας.

Αν και η τραγωδία αυτή αντλεί, με σεβασμό, από τις αρχαίες πηγές που διηγούνται τις εκδοχές του μύθου της Αντιόπης, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι έχουν γίνει μικρές παρεμβάσεις. Οι αρχαίες αφηγήσεις είναι συχνά αντιφατικές στις λεπτομέρειες του μύθου, και αυτή η διασκευή επιδιώκει να δημιουργήσει μια συνεκτική και διδακτική αφήγηση. Οι μικρές τροποποιήσεις της σχετικής μυθολογικής αφήγησης εξυπηρετούν την ενίσχυση της εκπαιδευτικής αξίας του έργου και την παροχή μιας πιο σαφούς ηθικής και θεματικής δομής, ευθυγραμμισμένης με τις διαχρονικές παραδόσεις της αττικής Τραγωδίας, ταυτοχρόνως απευθυνόμενες και σε σύγχρονες ευαισθησίες και αντιλήψεις.

Στίχοι βασισμένοι στα σωζόμενα αποσπάσματα της «*Αντιόπης*» του Ευριπίδη έχουν χρησιμοποιηθεί σε θέσεις τις οποίες έχουν προτείνει ακαδημαϊκές μελέτες για πιθανές ανακατασκευές της δραματουργίας του Ευριπίδη. Οι στίχοι αυτοί έχουν ενσωματωθεί στο έργο, ώστε να ενισχύσουν την αυθεντικότητά του, και σημειώνονται με αστερίσκο, για εύκολη αναγνώριση. Η αρίθμηση των αποσπασμάτων της «*Αντιόπης*» του Ευριπίδη ακολουθεί το σύστημα του Richard Kannicht. Δεδομένου ότι έχουν γίνει μικρές δραματουργικές και ποιητικές παρεμβάσεις, δεν έχουν χρησιμοποιηθεί όλα τα αποσπάσματα. Οι ελάχιστες αποκλίσεις από τη δραματουργία του Ευριπίδη επισημαίνονται ξεκάθαρα στην ενότητα

«*Σημειώσεις & Σχόλια*», κάτω από κάθε Επεισόδιο και Χορικό.

Τα Χορικά μέρη του έργου έχουν αναδομηθεί με πιο ελεύθερο, «σαιξπηρικό» ύφος (για τις ανάγκες του αρχικού κειμένου, στα αγγλικά), όντας διαφοροποιημένα από τη συνήθη τεχνική του Ευριπίδη —η οποία επικεντρώνεται στην επίκληση ελασσόνων θεοτήτων του αρχαίου ελληνικού πανθέου—, αν και στην ελληνική μετάφραση έχουν αναπροσαρμοστεί, σε σημεία. Αυτή η δημιουργική επιλογή επιτρέπει στον Χορό να ασχοληθεί με ευρύτερους αναστοχασμούς για τη μοίρα, τη δικαιοσύνη και την ανθρώπινη κατάσταση, παρέχοντας έτσι ένα πιο καθολικό και διαχρονικό πλαίσιο αναφοράς. Με αυτήν την προσέγγιση, στοχεύω στην ενίσχυση της δραματικής και ποιητικής δύναμης των Χορικών, κάνοντάς τα ν' αντηχούν πιο βαθιά στη συνείδηση του σύγχρονου κοινού, διατηρώντας ταυτοχρόνως την ουσία των αρχικών θεματικών και συναισθημάτων.

Η επιλογή και η ανάμιξη διαφορετικών μετρικών σχημάτων και μουσικών φορμών στα Χορικά (Πάροδος) και στα Στάσιμα του έργου, αποκαλύπτει τη θεατρική πολυπλοκότητά του αλλά και την ανάγκη για πλουραλισμό στην εκφραστική του αποτύπωση ως προς τη σωστή και άμεσή του προσληψιμότητά. Η Πάροδος, με τους συνδυασμούς μέτρων, συνδέει το κοινό με τις ρίζες της παράδοσης, ενώ τα τσιφτετέλια και η κοσμογονία φέρνουν μια εορταστική διάθεση, τονίζοντας την οργανική σύνδεση του ανθρώπου με τον Κόσμο και με τους θεούς (βλ. «*Σημειώσεις & Σχόλια*», στο τέλος της Παρόδου). Το Α' Στάσιμο προσιδιάζει στον πεζογραφικό θεατρικό λόγο του 1960-1970, ο οποίος αντικατοπτρίζει την αμεσότητα και την ένταση των ανθρώπινων συναισθημάτων, ενισχύοντας τη ροή του λόγου με τη δραματική και ιερουργική ένταση που απαιτείται στο συγκεκριμένο σημείο. Τα επόμενα Στάσιμα, με τον λυρικό τους λόγο, προσφέρουν μια ψυχολογική ανάπαυλα, επιτρέποντας στο κοινό να επεξεργαστεί τις εναλλαγές των συναισθημάτων και να βιώσει τις εσωτερικές συγκρούσεις και τις ανησυχίες των χαρακτήρων σε δεύτερο χρόνο. Η δε προσθήκη metal στοιχείων στον Χορό, κατά την τιμωρία του Διονύσου, λειτουργεί ως κλιμάκωση της έντασης, υπογραμμίζοντας την επιρροή των θεών και την αναπόφευκτη δύναμη της Μοίρας, και εντείνοντας την αίσθηση του επικείμενου κακού και της δίκαιης τιμωρίας, με ομοίως «βαριές» και «άμεσες» μουσικές φόρμες. Αυτή η πολυφωνία και η ανάμιξη μουσικών μορφών θεωρώ πως ενισχύει την επιδραστικότητα της παράστασης, προσδιορίζοντας τη σύνθεση του λόγου και του ήχου ως αναπόσπαστο κομμάτι της αναπαράστασης της ανθρώπινης εμπειρίας και της διαχρονικής πάλης μεταξύ του ανθρώπινου και του θείου.

Το έργο εκδόθηκε πρώτα στην αγγλική γλώσσα, το 2024, ώστε να ενισχύσω την εκτίμηση για τα βαθιά νοήματα και τη διαχρονική σημασία του αρχαίου ελληνικού δράματος στο παγκόσμιο αναγνωστικό κοινό. Η μετάφραση στα ελληνικά ακολουθεί το αρχικό κείμενο στα αγγλικά —διαφοροποιημένο ελαφρώς σε αρκετά σημεία, για τις ανάγκες προσαρμογής του κειμένου στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής σκέψης, ψυχισμού, κοσμοθέασης και σύγχρονου θεατρικού λόγου. Ειδικότερα, οι στίχοι οι οποίοι μεταφράζουν τα πρωτότυπο κείμενο των σπαραγμάτων της ευριπίδειας «*Αντιόπης*», σε σημεία, διαφοροποιούνται αρκετά απ' τον αγγλικό στίχο, καθόσον παραμένουν πιστοί στο αρχαίο πρωτότυπο —ενώ ο αγγλικός στίχος λιγότερο, για τις ανάγκες τήρησης του μέτρου. Συνεπώς, και ειδικά σ' αυτούς τους στίχους, το πρόσθετο κείμενο στα ελληνικά μέσα στις αγκύλες δεν αναφέρεται σε προσθήκες στο αγγλικό κείμενο (όπως ισχύει για τους υπόλοιπους στίχους), αλλά σε προσθήκες στο πρωτότυπο του Ευριπίδη.

Τα Πρόσωπα της τραγωδίας

Διόνυσος
Ο θεός της χαράς, της γονιμότητας της γης και των απελευθερωτικών δυνάμεων της ψυχής, ο οποίος ελευθερώνει την Αντιόπη απ' τα δεσμά της και αποκαλύπτει την αληθινή ταυτότητα των γιων της στον βοσκό. Διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, καθοδηγώντας τη μοίρα των χαρακτήρων και διασφαλίζοντας την απονομή της θεϊκής δικαιοσύνης.

Βοσκός
Ένας βουκόλος, ο οποίος, χωρίς να το γνωρίζει, έχει αναθρέψει τους δίδυμους γιους της Αντιόπης, τον Αμφίονα και τον Ζήθο —έχοντας βρει τα δίδυμα εγκαταλελειμμένα σε μια σπηλιά, μετά τη γέννα τους. Είναι κεντρικός χαρακτήρας της διήγησης, καθώς εν τέλει αποκαλύπτει την πραγματική ταυτότητα των αγοριών, καθορίζοντας με τον τρόπο αυτόν την εξέλιξη των γεγονότων.

Αμφίων
Ένας από τους δίδυμους γιους της Αντιόπης, γνωστός για το μουσικό του ταλέντο και τη λύρα που του χάρισε ο θεός Ερμής. Η μαγική και καταπραϋντική μουσική του Αμφίονα έχει τη δύναμη να κινεί ακόμη και βράχους. Έχει στοχαστική και καλλιτεχνική φύση, και συγκρούεται συχνά με τον αδερφό του, Ζήθο, λόγω των διαφορετικών τους αντιλήψεων για τη ζωή.

Ζήθος
Ο άλλος δίδυμος γιος της Αντιόπης, γνωστός για τη σωματική του δύναμη και την πρακτική του σκέψη. Πιστεύει σε μια ζωή βασισμένη στην αρετή, στην υπηρεσία στους θεσμούς και στη σκληρή εργασία. Συχνά έρχεται αντιμέτωπος με την καλλιτεχνική και ανέμελη προσέγγιση του Αμφίονα. Μαζί με τον αδερφό του, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην πορεία των γεγονότων που θα οδηγήσουν τα δυο αδέρφια να πάρουν εκδίκηση από τη Δίρκη για τα βάσανα της μητέρας τους.

Αντιόπη
Η μητέρα του Αμφίονα και του Ζήθου, η οποία έχει υποφέρει τα πάνδεινα στα χέρια της Δίρκης και του Λύκου. Ελεύθερη πια χάρη στον Διόνυσο, αναζητά τους χαμένους γιους της, ώστε να επανενωθεί μαζί τους και να βρει τη γαλήνη. Η ζωή της είναι μια αξιοθαύμαστη πορεία αντοχής, ταλαιπωριών και υπομονής, έως την τελική επανένωση με τα παιδιά της.

Δίρκη
Η σύζυγος του βασιλιά της Θήβας, Λύκου, και σκληρή καταπιέστρια της Αντιόπης. Προσπαθεί να διατηρήσει την εξουσία της και να τιμωρήσει την Αντιόπη. Τελικά, βρίσκει τραγικό τέλος στα χέρια του Αμφίονα και του Ζήθου, που την εκδικούνται για τα βάσανα της μητέρας τους. Αγαπημένη του Διονύσου, καθώς τον βοήθησε να εδραιώσει τη λατρεία του μετά τον θάνατο του Πενθέα (αναφορά στις «*Βάκχες*» του Ευριπίδη).

Αγγελιαφόρος (2ος βοσκός)
Ένας βοσκός από τον Κιθαιρώνα, ο οποίος φέρνει σημαντικά νέα στην Αντιόπη, στον πρώτο βοσκό και στον Χορό για τον θάνατο της Δίρκης και την προσέγγιση του βασιλιά Λύκου και της φρουράς του στην περιοχή. Ο ρόλος του είναι να μεταφέρει πληροφορίες οι οποίες προωθούν την πλοκή.

Λύκος

Βασιλιάς της Θήβας και αδερφός του Νυκτέα (πατέρα της Αντιόπης), ο οποίος είχε παλαιότερα αιχμαλωτίσει και βασανίσει την Αντιόπη. Συνεχίζει να καταδιώκει την Αντιόπη ακόμα και μετά την —με τη βοήθεια του Διονύσου— απόδρασή της. Η ακόρεστη δίψα του για εξουσία και έλεγχο τελικά οδηγεί τελικά στην τραγική του πτώση.

Ερμής

Ο αγγελιοφόρος εκ των θεών και προστάτης του εμπορίου, ο οποίος χάρισε τη λύρα στον Αμφίονα. Εμφανίζεται για να διασφαλίσει την απονομή της δικαιοσύνης και για να καθορίσει τους μελλοντικούς ρόλους του Αμφίονα και του Ζήθου στη Θήβα, ανακηρύσσοντας τη βασιλεία τους και την εξορία του Λύκου.

Πρόλογος
ΔΙΟΝΥΣΟΣ, ΒΟΣΚΟΣ

[Βραδινή ώρα. Στο βάθος, η είσοδος μιας σπηλιάς στο βουνό του Κιθαιρώνα, κοντά στις «*Ελευθέρες*» (χωριό στα σύνορα μεταξύ Θηβών και Αθηνών, το οποίο έδωσε αργότερα το όνομά του στη λατρεία του «*Ελευθερέως Διονύσου*»)· πρόκειται για την ίδια σπηλιά όπου ο Κάδμος, μετά τη θυσία της ιερής αγελάδας, κατά την ίδρυση των Θηβών, αναζητώντας νερό, βρήκε και σκότωσε τον δράκοντα του θεού Άρη —τα δόντια του οποίου έσπειρε έπειτα στη γη, για να φυτρώσει η γενιά των «*Σπαρτών*». Δίπλα στη σπηλιά, βρίσκεται βωμός του Διονύσου. Υπό τη σκέπη της, κάποιος βουκόλος με το όνομα «*Ορδίων*» έχει περάσει το βράδυ του —ύστερα απ' τη βόσκηση των προβάτων του εκεί κοντά, την προηγούμενη ημέρα.

Ο θεός Διόνυσος εμφανίζεται στον βουκόλο, ενόσω ο τελευταίος κοιμάται ακόμη. Τον ενημερώνει πως έχει απελευθερώσει την Αντιόπη απ' τα δεσμά της Δίρκης (συζύγου του βασιλιά των Θηβών, Λύκου —αδερφού του Νυκτέα, του πατέρα της Αντιόπης), και πως η Αντιόπη επιστρέφει γοργά στη σπηλιά, ώστε να αναζητήσει τα ίχνη των δυο διδύμων αγοριών που είχε γεννήσει ακριβώς εκεί πριν είκοσι περίπου χρόνια —επιστρέφοντας, τότε, απ' τη Σικυώνα στη Θήβα, ως αιχμάλωτη του Λύκου—, και τα οποία βαθιά μέσα της νιώθει πως είναι ακόμη ζωντανά. Ο βουκόλος είχε τότε βρει τα δυο αυτά αγόρια στη σπηλιά· τα έχει αναθρέψει, μη γνωρίζοντας έως τώρα την καταγωγή τους. Ο Διόνυσος αποκαλύπτει στον βουκόλο πως τα δυο αυτά αγόρια είναι παιδιά της Αντιόπης· και πως, από τότε, αποκαλεί ο ίδιος αυτά τα αγόρια «*Ζήθο*» και «*Αμφίονα*»· του απαγορεύει όμως να αποκαλύψει στα αδέρφια την πραγματική τους καταγωγή και τα ονόματά τους, μέχρι ο ίδιος να το επιτρέψει.]

DIONYSUS (voice)
Awake, good herdsman, hearken to my voice.
Dionysus I am, herald of Fates.
You honor “Eleuthereus”, me, your god,
Whose power breaks the cruelest bonds of man.
Antíope, long bound by Dirce’s chains,
Is now set free, her spirit unconfined;
She now back here returns with haste and hope,
To seek the cave wherein her twins were born,
Some twenty years ago, in darkest night.
Within her heart, she feels their breath of life,
Believing they yet walk upon this earth.

Those twins, once lost, are now your charge and care.
Unknowing, you have raised them as your own.
Yet know this, herdsman, keep their truth concealed,

ΔΙΟΝΥΣΟΣ (φωνή)
Ξύπνα, πιστέ βοσκέ! Άκουσε καλά τη φωνή μου:
είμ' ο Διόνυσος, κήρυκας των Μοιρών.
Τιμάς τον «*Ελευθερέα*»[, το προσωπείο μου]:
τον θεό που λευτερώνει τους θνητούς απ' τα πιο σκληρά τους βάσανα.
Τους δεσμούς της Δίρκης έλυσα
—που την Αντιόπη [άδικα], για χρόνια, αλυσοδένανε·
η ψυχή της πλέον ανοιχτή, δίχως δεσμά.
Με βιάση κι ελπίδα, γυρίζει [στον βράχο ‘τούτο]·
νά βρει τη σπηλιά που τα δίδυμά της αντίκρισαν το φως
—πριν είκοσι χρόνια, μέσα στη σκοτεινιά.
[Χρόνια… πολλά χρόνια.]
Η καρδιά της όμως ξέρει…
Πιστεύει: [ζουν,] περπατούν' σ' αυτή τη γή·
την ανάσα τους τη νιώθει!
[Κι εσύ…
Πώς το 'ξερα; Πώς;
Εσύ τους έσωσες!]
Εσύ… άθελά σου, τα έκανες δικά σου.
[Τα έκρυψες από τον Χρόνο.]

Τα ανέθρεψες, δίχως να ξέρεις ποιοι είναι.
Μα η αλήθεια;
[Η αλήθεια δεν ειπώθηκε ποτέ.]
Κι ούτε να ειπωθεί πρέπει!

[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 181 & 182]
*One I have named "Zethus", strong and fair,
*For she sought comfort in her birthing care;
*The other, "Amphion", was named in strife,
*Born by the roadside, 'midst turmoil rife.

Και, τα ονόματα που φέρουν, δικά μου:
«*Ζήθος*»: [πέτρα και δύναμη· ισχυρός, αγνός·]
γιατί παρηγοριά *αναζητούσε* στον πόνο της
γέννας η μάνα του.
«*Αμφίων*»: [λύρα κι ουρανός· πνοή μουσική,
πνεύμα ανήσυχο·]
γεννημένος πλάι στον δρόμο, σ' ώρα
ταραγμένη.

By my decree, their heritage stays veiled,
Until the time that I shall lift the shroud.
Their noble blood do not reveal to them,
Nor whisper of their mother's noble plight.

Η σιωπή σου είναι το χρέος σου σ' εμένα.
Ούτε ψίθυρος για τα πάθη της μάνας τους.
Ούτε λέξη για το αίμα τους.
Όχι ακόμα!
[Η Μοίρα δεν έφτασε. Η ώρα δεν ήρθε.]
Το πέπλο της αλήθειας θα το σηκώσω *ε γ ώ!*

[Ο Διόνυσος αποχωρεί απ' το «θεολογείον» της σκηνής, και ο βουκόλος ξυπνάει. Αδυνατεί —αλλά και φοβάται—, στην παρούσα χρονική στιγμή, να ανιχνεύσει τις ακριβείς προθέσεις του θεού· αν και υποψιάζεται το τι πρόκειται να συμβεί, έχοντας γνώση για την κατάρα του οίκου του Κάδμου και, κατ' επέκταση, του θρόνου των Θηβών: για το περιδέραιο που είχε δωρίσει ο θεός Ήφαιστος στην Αρμονία —κόρη του θεού Άρη—, κατά τους γάμους της με τον Κάδμο, ως αντεκδίκηση στην ύβρη του τελευταίου να κομπάσει πως νυμφεύτηκε κόρη θεού με μεγαλοπρέπεια μεγαλύτερη κι απ' τις γιορτές των θεών στον Όλυμπο. Πρόκειται για την ίδια κατάρα που είχε σκοτώσει τον Πενθέα απ' τα χέρια της ίδιας του της μητέρας, της Αγαύης, σχεδόν μια γενιά πριν· για την ίδια κατάρα η οποία θα κατατρέξει, αργότερα, τον βασιλικό οίκο των Λαβδακιδών, έως και τα χρόνια του Οιδίποδα και της Αντιγόνης.

Ο βουκόλος ανησυχεί μήπως ο Διόνυσος, ως εκτελεστικό όργανο του Δία για την επίσπευση της κατάρας, λαμβάνοντας ξανά τον ρόλο του θεού-τιμωρού, θα επαναλάβει πράξεις παρόμοιες με αυτές που διαδραματίστηκαν στα χρόνια του Πενθέα (βλ. «*Βάκχες*» Ευριπίδη)· μήπως τα δυο αγόρια, μην αναγνωρίζοντας τη μητέρα τους και νομίζοντάς την για φυγά, θα στραφούν εναντίον της, επιστρέφοντάς την στα στυγερά χέρια της Δίρκης —ή, ακόμη χειρότερα, φονεύοντάς την. Ο βουκόλος προσεύχεται στον Διόνυσο, καθόσον φοβάται πως πρόκειται να γίνει κι ο ίδιος όργανο της επικείμενης σκοτεινής, εκδικητικής μανίας του θεού.]

HERDSMAN
What dream is this that stirs my soul to dread?
What truth do godly lips impart to me?
Antíope, the mother of my sons?
The ones I've reared with tender, fathered care?
This secret weighs upon my troubled heart,
For fear of what such knowledge might ignite.

ΒΟΣΚΟΣ
[Τι σχήμα να 'ταν 'τούτο;] Μορφή ονείρου;
[Σαν σκιά,] την ψυχή μου ταράζει!
Αλήθειας [αποκάλυψη] η φωνή του θεού…
Η Αντιόπη… μάνα των παιδιών μου
—των γιών μου, που με πατρική φροντίδα
ανέθρεψα;
Πέτρα στα στήθη μου, με βαραίνει τέτοιο
μυστικό·
αν μαθαινόταν… τρέμω τι θα γίνει!

What curse does linger o'er Cadmus' land?
Pride's hubris claimed a grandeur more divine
Than Olympian feasts —blasphemous jest!
The necklace gifted by Hephaestus' hand,
to Mar's daughter, fair Harmonia
—a symbol turned, to bring misfortune's brand.
And, thus, the curse that slew proud Pentheus' form,
Now haunts the royal line, the Theban throne!

My heart is fraught with premonitions dark,
That Dionysus, as avenger grim,
Will play the role of godly punisher,
Repeating past destructions, blood and woe.

What if these sons, unknowing of their line,
Perceive their mother as a threat, a foe
—returning her to Dirce's cruel embrace,
Or worse, committing matricide in rage?

Oh, Dionysus, spare my soul this fight;
I fear I 'm but a pawn in divine game.
Guide me, great god, protect me from this plight,
Lest I become an instrument of wrath.
I pray for wisdom in this fateful hour,
To navigate the labyrinth of doom.

[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 179]
*May you be generous to me, I pray,
*And to my master —whose the pastures lay
*On Oenoe's plains; where fields of green extend
*To Eleutherae, where these lands do blend.

Κατάρα υφαίνει η γη του Κάδμου!
[Υβριστής αυτός, θεά τη νύφη του έλεγε·]
Η αλαζονεία του ν' αποκαλέσει τους γάμους
του ισάξιους με τις γιορτές των Ολυμπίων,
καύχημα ασυγχώρητο!
[Οι θεοί τον εκδικήθηκαν, και] κατάρα πάνω
μας έπεσε!
Το δώρο του Ηφαίστου στη θυγατέρα του
Άρη, την Αρμονία, κόσμημα που συμφορές
έφερε·
[ο λαιμός της χρυσός, με θανάτου οσμή.]
Αίμα ρέει στον βασιλικό οίκο των Θηβών!
Έτσι σφάχτηκε ο [άμοιρος] Πενθέας:
[η μάνα του θύτης·
αυτός θύμα και κτήνος!]
Η καρδιά μου βαραίνει, με διαίσθηση
σκοτεινή:
ο Διόνυσος [ξανά]... εκδικητής·
[ξανά] θεϊκός τιμωρός.
Ξανά, θα σπείρει όλεθρο·
αίμα και δάκρυα.
Τι θα γίνει;
Αν οι γιοι της την αρνηθούν, δίχως να τη
γνωρίσουν;
Αν τη δουν σαν εχθρό[, σαν φυγά];
—και την επιστρέψουν στης Δίρκης τ'
αδίσταχτα χέρια,
ή, χειρότερα, μ' οργή τη σκοτώσουν;

[Κι εγώ;
Τι θ' αποφασίσει ο θεός;
Θα με σύρει στα νήματά του;]
Διόνυσε, ελέησέ με!
Φοβάμαι. Είμαι μικρός.
Δεν ορίζω τίποτα.
Μην με κάνεις παιχνίδι σου.
Μην με κάνεις όργανο εκδίκησης.
Δώσε μου φως, σοφία.
[Στο σκοτάδι περπατώ.]
Η κατάρα ανασαίνει βαριά.
[Η φωνή σου είν' η μόνη μου ασπίδα.]

Γίνε γενναιόδωρος, θεέ[, ετούτη την ώρα]·
Σ 'εμένα[, τον ταπεινό που ζει με ταπεινές
χαρές]·
και στον κύριό μου —της Οινόης των απαλών
λειμώνων τον φύλακα·
όπου η γη πρασινίζει κι ενώνεται
με των Ελευθερών τα βοσκοτόπια.

Σημειώσεις & Σχόλια:

Στα σωζόμενα αποσπάσματα της «*Αντιόπης*» του Ευριπίδη, δεν φαίνεται να υπάρχει εμφάνιση του Διονύσου. Αντιθέτως, πιθανότατα ολόκληρος ο Πρόλογος εκφωνείται από τον βοσκό, ίσως με μικρές διαφοροποιήσεις από τη δική μου δραματουργική προσέγγιση και, πιθανότατα, χωρίς καμία αναφορά στην «*κατάρα του Κάδμου*», η οποία είναι δική μου δραματουργική προσθήκη.

Σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές, ο «*Ορδίων*» ήταν στην πραγματικότητα γεωργός και όχι βοσκός, ο οποίος δεν είχε δικά του παιδιά.

Σχετικά με τα ονόματα «*Αμφίων*» και «*Ζήθος*»
Τα ονόματα «*Ζήθος*» και «*Αμφίων*» έχουν ετυμολογική σημασία η οποία σηματοδοτεί τους αντίστοιχους ρόλους και τις προσωπικότητές τους στο έργο.

Το όνομα «*Ζήθος*», προερχόμενο από το ελληνικό «*ζητέω*» (= αναζητώ), συμβολίζει την παρηγοριά που αναζητήθηκε κατά τη γέννησή του, ταιριάζοντας με τη πρακτική και εργατική φύση του.

Το όνομα «*Αμφίων*» έχει αποτελέσει αντικείμενο διαφόρων ερμηνειών, αλλά η ακριβής προέλευσή του παραμένει ακόμη ασαφής. Η επικρατέστερη ετυμολογία συνδέει το όνομα με τη λέξη «*ἀμφί*» (= γύρω ή και από δύο πλευρές), σε συνδυασμό ή όχι με άγνωστη ρηματική ρίζα που εκφράζει σύνδεση με κάτι ή κάποιον που περιβάλλει ή περικλείει. Αυτή η ερμηνεία συμφωνεί με τη μυθική σχέση του Αμφίονα με τη μουσική, που μπορούσε να κινήσει πέτρες και να χτίσει τείχη, υποδηλώνοντας μια προστατευτική και επιδραστική παρουσία. Το πρόθεμα «*ἀμφί*» χρησιμοποιούνταν ιστορικά για να δηλώσει κάτι που περιβάλλει ή είναι πανταχού παρόν. Το όνομα θα μπορούσε, επομένως, να παραπέμπει και στο ρήμα «(*ἀμφι*)*έννυμι*» (ντύνω), υπαινισσόμενο κάποιον στολισμένο ή καλοντυμένο —κάτι που συνδέεται, πιθανώς, με τον μεταγενέστερο λεκτικό τύπο «*ἄμφια*» (= ιερατικά ενδύματα). Υπό την έννοια αυτή, το όνομα του Αμφίονα υποδηλώνει μια αίσθηση διαρκούς επιρροής και πιθανόν και περίτεχνης ένδυσης, κάτι που ταιριάζει με τη σύνδεση του χαρακτήρα με τη μουσική και τις τέχνες. Ο Αμφίων, γνωστός για τη μουσική της λύρας του, ενσαρκώνει τις ανήσυχες, καλλιτεχνικές και πνευματικές πτυχές της ζωής, καθώς και την αναζήτηση για μια ανώτερη αλήθεια.

Αυτά τα ονόματα όχι μόνο χαρακτηρίζουν την καταγωγή των διδύμων, αλλά και προετοιμάζουν το έδαφος για τις διακριτές προσωπικότητες και τους ρόλους τους στη δράση της τραγωδίας. Επομένως, αυτή η ερμηνεία συνδέει την ετυμολογία των ονομάτων με τις προδιαθέσεις των χαρακτήρων τους στην «*Αντιόπη*», προσδίδοντας θεματικό βάθος και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη τους μέσα στην αφήγηση.

Σχετικά με την κληρονομική ενοχή:
Η έννοια της κληρονομικής ενοχής (η μεταβίβαση ενοχής και θεϊκής τιμωρίας από τη μια γενιά στην άλλη) αποτελεί κεντρικό θέμα στην κλασική ελληνική σκέψη, ιδίως στο πλαίσιο της αττικής τραγωδίας. Αυτή η ιδέα έχει τις ρίζες της στην προ-ομηρική Ελλάδα —σε μια εποχή όπου οι πράξεις των προγόνων θεωρούνταν ότι ρίχνουν βαριές σκιές πάνω στους απογόνους τους, διαμορφώνοντας τη μοίρα και την τύχη των τελευταίων. Σε τραγωδίες όπως στην «*Ορέστεια*» ή στον «*Οιδίποδα*», παρατηρούμε πώς οι αμαρτίες των προγόνων, μέσα από πράξεις ύβρεως ή ηθικής παρέκκλισης, επιφέρουν δεινά και συμφορές στους απογόνους τους. Αυτές οι αφηγήσεις υπογραμμίζουν την πεποίθηση ότι η θεία δικαιοσύνη είναι αδυσώπητη και συχνά επεκτείνεται πέρα από το άτομο, περιλαμβάνοντας και τη γενεαλογία του, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι συνέπειες των πράξεών του δεν θα μείνουν ατιμώρητες.

Στην ανακατασκευή της «Αντιόπης», υιοθέτησα μια παρόμοια δραματουργική προσέγγιση, επεκτείνοντας

την έννοια της «κληρονομικής αμαρτίας» πέρα από τους απογόνους του Κάδμου, ώστε να συμπεριλάβει τον θρόνο των Θηβών. Αυτή η προσέγγιση βασίζεται στην ιδέα ότι το να αποδεχθεί κάποιος τον θρόνο διαδεχόμενος έναν υβριστή, αποτελεί στην ουσία πράξη αποδοχής και δικαιολόγησης της συμπεριφοράς και της ύβρεώς του. Έτσι, όσοι ανεβαίνουν στον θρόνο των Θηβών, ανεξαρτήτως καταγωγής εξ αίματος, «κληρονομούν» και την κατάρα που συνδέεται με αυτόν. Αυτή η ερμηνεία θεωρώ πως είναι σε σύμπνοια με το αρχαίο ελληνικό ήθος, όπου το «*μίασμα*» (= η «*πνευματική μόλυνση*») μπορούσε να προσκολληθεί σε τόπους και ανθρώπους, και όχι μόνο σε κάποιον και τους απογόνους του.

Υιοθετώντας αυτή την ιδέα, επιδιώκω να αναδείξω την διαρκή και επίμονη φύση της θεϊκής τιμωρίας στην ελληνική τραγωδία. Αντικατοπτρίζοντας την αλληλεξάρτηση μεταξύ ανθρώπινων πράξεων και θεϊκής βούλησης, υπογραμμίζω το ότι η εξουσία και η ευθύνη που την συνοδεύουν δεν μπορούν να αποσυνδεθούν από τις ηθικές καταβολές του παρελθόντος. Αυτή η προσέγγιση έχει στόχο να εμπλουτίσει την αφήγηση, προσθέτοντας στην ηθική και φιλοσοφική πολυπλοκότητά της —παραμένοντας, ωστόσο, πιστή στο πνεύμα της κλασικής ελληνικής σκέψης—, καθώς και να υπογραμμίσει τη διαχρονική σημασία αυτών των θεματικών, δείχνοντας πώς οι συνέπειες της ύβρεως και των ηθικών αδυναμιών αντηχούν στις γενιές, διαμορφώνοντας μοίρες και καθορίζοντας την ανθρώπινη κατάσταση.

Τοποθεσία και Εισαγωγική Σκηνή:
Ο Πρόλογος προοιωνίζει την εξελισσόμενη τραγωδία, τοποθετώντας τη δράση στο μυθικό περιβάλλον του όρους Κιθαιρώνα, κοντά στις Ελευθέρες. Το ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο είναι πλούσιο, ανακαλώντας το μυθικό παρελθόν όπου ο Κάδμος ίδρυσε τη Θήβα. Το σπήλαιο, ο βωμός του Διονύσου και οι αναφορές στον δράκοντα του Άρη και τους Σπαρτούς συνδέουν τη δράση της τραγωδίας με τις βαθιές ρίζες της θηβαϊκής μυθολογίας, δημιουργώντας μια αίσθηση συνέχειας και πεπρωμένου.

Χαρακτήρες:

Διόνυσος: Ο Διόνυσος εμφανίζεται ως θείος αγγελιαφόρος και απελευθερωτής —πιστός στο προσωνύμιό του «*Ελευθερεύς*», ελευθερώνοντας την Αντιόπη—, και εισάγει τους θεατές στα βασικά σημεία της πλοκής. Ο ρόλος του ως «*Διόνυσος Ελευθερεύς*» υπογραμμίζει τη δύναμή του να ελευθερώνει και να μεταμορφώνει. Ενημερώνει τον βοσκό για την επικείμενη επιστροφή της Αντιόπης και τις κρυφές ταυτότητες των δύο αγοριών, του Αμφίονα και του Ζήθου. Η εντολή του να παραμείνει η καταγωγή τους μυστική προσθέτει ένταση και προοιωνίζει μελλοντικές αποκαλύψεις. Η παρουσία του τονίζει την άμεση εμπλοκή των θεών στις ανθρώπινες υποθέσεις και την αναπόφευκτη εξέλιξη της μοίρας τους.

Βοσκός: Η αφύπνιση και η αντίδραση του βοσκού είναι η αυθόρμητη ανθρώπινη αντίδραση στις θεϊκές μηχανορραφίες. Ο φόβος και η σύγχυσή του αναδεικνύουν την ευαλωτότητα των θνητών που πιάνονται στον ιστό των θεϊκών σχεδίων. Ο εσωτερικός μονόλογος του βοσκού αποκαλύπτει την επίγνωσή του για την κατάρα του Οίκου του Κάδμου και του βασιλικού θρόνου των Θηβών, ιχνηλατώντας την ιστορία της από το δώρο του Ήφαιστου στην Αρμονία —μέσω της πτώσης του Πενθέα έως τη σημερινή εποχή. Αυτή η κατάρα συμβολίζει την αναπόδραστη φύση της μοίρας και τις βασικές θεματικές της υπερηφάνειας, της ύβρεως και της θεϊκής τιμωρίας στη θηβαϊκή μυθολογία.

Η Κατάρα του Κάδμου:
Η αναφορά στο περιδέραιο που δώρισε ο Ήφαιστος στην Αρμονία, ως κατάρα πλέον, είναι κρίσιμη. Αποτελεί σύμβολο της καταστροφικής δύναμης της θεϊκής τιμωρίας πάνω στην ανθρώπινη αλαζονεία. Αυτή η κατάρα, που οδήγησε στον θάνατο του Πενθέα, λειτουργεί ως στοιχείο προειδοποίησης, υποδηλώνοντας ότι και η παρούσα γενιά είναι καταδικασμένη να υποφέρει. Η ανησυχία του βοσκού για τον πιθανό ρόλο του Διονύσου ως τιμωρού υποδεικνύει ότι η ιστορία μπορεί να επαναληφθεί.

Φόβοι και Ικεσία:
Οι φόβοι του βοσκού ότι τα αγόρια μπορεί να μην αναγνωρίσουν τη μητέρα τους και να τη βλάψουν, ή ότι ο ίδιος θα μπορούσε να γίνει όργανο της θεϊκής οργής, προσθέτουν ένταση στην αγωνία του Προλόγου. Η προσευχή του προς τον Διόνυσο για καθοδήγηση και προστασία αντανακλά την ανθρώπινη επιθυμία για έλεγχο μπροστά στις συντριπτικά ισχυρές θεϊκές δυνάμεις. Επί πλέον, λειτουργεί και ως τραγική ειρωνεία, υπό την έννοια ότι οι άνθρωποι, παρά τις προσευχές και τις ενέργειές τους, συχνά είναι αδύναμοι να αλλάξουν την πορεία της μοίρας που έχουν ορίσει οι θεοί.

Θεματικά Στοιχεία:
Ο Πρόλογος εισάγει τις βασικές θεματικές της μοίρας, της θεϊκής παρέμβασης, της ταυτότητας και της αναγνώρισης. Προετοιμάζει το έδαφος για τη μετέπειτα σύγκρουση, αποκαλύπτοντας την κρυφή καταγωγή του Αμφίονα και του Ζήθου και προοιωνίζοντας τις δοκιμασίες που θα αντιμετωπίσουν. Η ένταση μεταξύ της ανθρώπινης ελεύθερης βούλησης και του θεϊκού ελέγχου είναι εμφανής, προετοιμάζοντας το κοινό για τα δραματικά γεγονότα που θα ακολουθήσουν.

Συμπερασματικά:
Συνοπτικά, ο Πρόλογος συνδυάζει Μυθολογία, θεϊκή παρουσία και ανθρώπινο συναίσθημα, ώστε να θέσει τη βάση των επερχόμενων γεγονότων της τραγωδίας. Παρέχει βασικές πληροφορίες για το ιστορικό πλαίσιο, ορίζει τους κινδύνους και εισάγει τους κύριους χαρακτήρες και θεματικές, δημιουργώντας μια επιβλητική και δυσοίωνη αρχή, η οποία έχει ως στόχο να συναρπάσει το κοινό και να το προετοιμάσει για την επικείμενη δράση.

Πάροδος
ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ & ΑΜΦΙΩΝ

[Ο Αμφίων εισέρχεται στη σκηνή, παίζοντας τη λύρα που του έχει χαρίσει ο θεός Ερμής και τραγουδώντας. Ύστερα από λίγο, εισέρχεται Χορός αποτελούμενος από Αθηναίους βοσκούς που, όπως και ο ίδιος, χαίρονται τη ζωή και γλεντοκοπάνε. Τον συνοδεύουν στον χορό, στο τραγούδι και στο κρασί —ως αναγνώριση της αξίας της μουσικής του, η οποία είχε προηγουμένως σταματήσει τους καυγάδες τους.]

ATHENIAN CHORUS

—— Friends, do come forth to music's gentle sway!
This noble youth —whose lyre divine we hear—
Brings forth a tune that leads us out of fray;
thyrsus in hand, to Dionysus we cheer.

—— In joyous dance, we join his merry song.
With wine and laughter, let the night prolong.
The music's magic lifts our spirits high,
As stars above us light the darkened sky.

—— The lyre's sweet chords, like whispers from the gods,
Do weave a spell that breaks our earthly bonds.
In harmony, we celebrate the night,
And honor Bacchus with our hearts so light.

—— So come, dear friends, and let the revels start
—for, life is short, but joy can fill the heart.
Together in this moment, free and bright,
We honor Dionysus with our might.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

[*Με ρυθμό που προσιδιάζει τσιφτετέλι ή άλλα σύγχρονα, λαϊκά άσματα:*]
—— Έλα, ψυχή μου, έμπα στον χορό·
τη λύρα ακούω, ο ήχος της αηδόνι!
[Τα μάτια κλείσε,] άκου τον ρυθμό
—ο Διόνυσος τον θύρσο του υψώνει!

—— Χόρεψε, γλέντα —ασίκικος σκοπός!
Ο ύπνος θα μας βρεί σαν ξημερώνει.
Η μουσική στο αίμα αναβρασμός.
Το φέγγος τα ουράνια ασημώνει!

—— Κελάηδα λύρα [του Ερμή], θεϊκή!
Ξεχνάνε οι καρδιές μας κάθε πόνο.
Μές σ' αρμονία γλυκιά, μεθυστική,
τον Βάκχο υμνούμε [και τιμούμε μόνο]!

—— Έλα κοντά μου[, μη διστάζεις πιά]·
φεύγει η ζωή, κι η καύλα μόνο μένει!
Όλοι μαζί, στου πάθους τη φωτιά
—στον Διόνυσο η ψυχή παραδομένη!

[Ρυθμικά κρουστά, ηλεκτρική λύρα, μελωδικό synthesizer, με μια ηλεκτρονική αρμονία στο υπόβαθρο.]

AMPHION

[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 182a]
*—— *Of Ether, Gaia —mother of all—, I sing;*
**Their boundless gifts —to which our spirits cling.*

ΑΜΦΙΩΝ [*Κοσμογονία – solo:*]

[*Με αργή, υγρή μελωδία, σαν να ξυπνά μέσα απ' τον αιθέρα:*]
—— Υμνώ τον Αιθέρα, τη Γή [την αιώνια]:
τη ρίζα του Κόσμου· το Πρώτο Φιλί
στους δρόμους των άστρων· [τη Φλόγα που σμίγει
τον ύπνο της Νύχτας με τη Χαραυγή!]

[Based on Euripides' "Antiope", fr. 192]
**Oh Time, oh breath of gods, oh love for song!*
**In your eternal dance, we all belong!*
**From Chaos sprung the Cosmos, in its might;*
**The stars did form; brought light to darkest night.*
**The gods rejoice, while praises fill the skies;*
**In hymns of glory, all creation lies.*

[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 190]
**From Hermes' hands, a wondrous gift did spring:*
**A lyre to soothe, and joy to mortals bring.*
*O*nce, he stole Apollo's sacred cattle,*
**And in his cleverness, parried battle.*
**He crafted then this lyre from tortoise shell,*
**To mend the rift, in Apollo's heart to dwell.*
**With every note, the fields and groves rejoice,*
**And nature dances to its tuneful voice.*

Lyre of mine, your strings as beams of light;
In joyful melodies, forever bright.
For, in your tunes, the power to unite
And guide us through the darkness of the night.

[Ανασαίνει ο ρυθμός. Γίνεται πιο υπνωτικός, σαν να στροβιλίζεται στον χωροχρόνο. Φωνή σαν πνοή ανέμου, υγρή και χαμηλή, που μεγαλώνει σε κύματα:]

Χρόνε, ω θεϊκή πνοή[, φτερούγα του Απείρου],
που παίζεις μουσική [σ' άστρων τη σιγαλιά],
όλα μές στον ρυθμό σου χορεύουνε*[και σβήνουν,]*
[κι είναι του Χάους η μήτρα μιά άφθαρτη αγκαλιά!]

[Έρεβος, απ' τ' αστέρευτα και άφατά σου βάθια,]
ξεπήδησε ο Κόσμος[, χύθηκε το φώς]·
[πυρώσαν κύματα φωτιάς τ' άψυχα σου μάτια·]
τη Νύχτ' αστραποφέγγισε άστρων ο παλμός.

[Με κορυφούμενη ένταση:]
[Κι ο Αιθέρας σάλεψε, κι έβρασε, κι άναψε·
κι όπου Σκοτάδι, γίνηκε Πύρινη Αυγή·
κι οπού 'τανε τίποτα, κύλησε Ρέμα·
κι ο Νούς του Χρόνου σπάει τη Σιγή!]

[Σφαίρες θροΐσανε, Φλέβες χαράχτηκαν,
κι οπού 'ταν Ψύχος, άναψ' αργά η Ζωή!]
Ύμνοι, σαν νέκταρ, κυλάν στον αέρα·
δονείτ' η Πλάση, κι ακολουθεί!

[Με φωνή σαν βελούδο, παιχνιδιάρικη, αισθησιακή:]
Κι ο Ερμής έπειτα ήρθε, τη λύρα να φτιάξει
—με λάλημα που 'χει αρμονία[ς πνοή].
Η γή αναρίγησε, [οι πέτρες σαλέψαν,]
της Φύσης ανάβλυσαν όλοι οι χυμοί!

Του Απόλλωνα έκλεψε τότε τα βόδια·
με τέχνασμ' απέφυγε θεία οργή:
τη λύρα του έδωσε —δώρο φιλίας—,
[κι η ανάσα της έσβησε κάθε πληγή.]

[Σιγανά, σαν εξομολόγηση, με ρίγος στη φωνή:]
Αχ, λύρα μου —φώς μου, φτερούγα του ήλιου—,
κελάηδησε, μάγεψε, μ' αύρα γλυκιά!
Σ' αγγίζω, και σμίγει ο ουρανός με το χώμα·
τη μέρα φιλάει η πλανεύτρα νυχτιά!

ATHENIAN CHORUS
—— For Dionysus borne are laurel wreaths.
Goblets of wine and golden fruits bequeath.
In revelry, we dance with eager feet.
Oh, Athens' youth, come join this joyful beat!

AMPHION
—— Lyre, do echo; voice, do pierce the air,
Guiding our melodies, tender and fair.
Beneath your song, the gods themselves do prance;
In joyous splendor blessed, in night's advance.

ATHENIAN CHORUS
—— Rapturous hymn, our feet do lead along!
Our noble guide of godly kin we praise!
With joy and wine, we revel in this song,
Until the morning brings the sun's sweet rays.

[Αντίστιξη:]

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
—— Στον Βάκχο δόξα! Δάφνες στο κεφάλι·
[το γέλιο] ας ρεύσει —ολόγλυκο κρασί.
Στο γλέντι, στον χορό όλοι αφεθείτε,
ν' ανάψει η φλόγα στην καρδιά ζεστή!

ΑΜΦΙΩΝ
—— Κελάηδα, λύρα! Ω, φωνή, τη νύχτα σκίσε!
Οι μελωδίες σου αγέρας τρυφερός.
Θεοί χορεύουν στον ρυθμό [τον γιορτινό] σου
—στης νύχτας το ολόχαρο, άγιο φώς!

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
—— Ύμνοι, μ' ορμή, τα βήματά μας σπρώχνουν.
Θεών ω γιέ[, η λύρα σου αντηχεί]·
πυρσός μέσα στα στήθια η μουσική της,
κι η νύχτα σβήνει σε αυγή χρυσή!

Σημειώσεις & Σχόλια:

Η αποκατεστημένη Πάροδος της Αντιόπης (βασισμένη στους στίχους του Ευριπίδη: fr. 182a, fr. 192, fr. 190) οικοδομείται πάνω σε μια βαθιά κοσμολογική σύλληψη, συνδέοντας τη μουσική με τη δομή του σύμπαντος. Μέσα απ' αυτή τη σύνθεση, διαφαίνεται η αρχαιοελληνική θεώρηση του Κόσμου, που από το άμορφο Χάος σταδιακά διαμορφώνεται σε μια τάξη αρμονική —τόσο στη φυσική πραγματικότητα όσο και στη μουσική. Ειδικότερα, με βάση τα fr. 182a και fr. 190, ενσωματώνει κοσμογονικά στοιχεία του Αναξίμανδρου (με τον ίδιο τρόπο που θεωρώ πως έπραξε ο Ευριπίδης).

Στον Αναξίμανδρο (610–546 π.Χ.), το «*ἄπειρον*» αποτελεί την πρώτη αρχή των όντων. Από αυτό γεννώνται και σε αυτό επιστρέφουν όλα. Η Πάροδος αντλεί από αυτή την κοσμολογική παράδοση, παρουσιάζοντας έναν κόσμο που αναδύεται από το Έρεβος, μια άμορφη και δίχως όρια κατάσταση (fr. 182a):
«*[Έρεβος, απ' τ' αστέρευτα και άφατά σου βάθια,]*
ξεπήδησε ο Κόσμος[, χύθηκε το φώς]·»
Επισημαίνω πως οι συγκεκριμένοι στίχοι αποτελούν συμπλήρωση δική μου, όπως φαίνεται από τα σημεία στίξεως «[]», και δεν αφορούν σε διασωθέντες στίχους του Ευριπίδη.

Ο Αναξίμανδρος αναφέρει ότι η φύση των όντων είναι συνεχώς σε κίνηση, σε έναν χορό αλληλεπιδράσεων, όπου το δίκαιο αποκαθιστά τις ανισότητες. Η ίδια αρχή εμφανίζεται στην Πάροδο: ο Κόσμος αναδύεται μέσα από μια δυναμική διαδικασία, σαν μια μουσική μελωδία που συνθέτει την αρμονία από το χάος.

Στο fr. 190, ο Ευριπίδης φαίνεται να αναπαριστά τον χρόνο ως μια θεϊκή πνοή που κινεί τον κόσμο, όπως και στην ιωνική σκέψη του Αναξίμανδρου και του Ηράκλειτου:
«*Χρόνε, ω θεϊκή πνοή[, φτερούγα του Απείρου],*
που παίζεις μουσική [σ' άστρων τη σιγαλιά],»,
αν και, με βάση το αρχαίο πρωτότυπο, ενδέχεται να έχουμε επίκληση σε δυο διακριτές οντότητες.

Η συσχέτιση του Χρόνου με τη μουσική συνδέεται άμεσα με τις προσωκρατικές αντιλήψεις περί ρυθμού και κοσμικής τάξης. Η λύρα, που στην αρχαία Ελλάδα αποδίδεται στον Ερμή, δεν είναι απλώς ένα μουσικό όργανο, αλλά ένας μηχανισμός που δονεί και ρυθμίζει το σύμπαν. Οι Πυθαγόρειοι πίστευαν ότι η μουσική και τα μαθηματικά περιέχουν τις αρχές της ίδιας της κοσμικής δομής (σύστημα αρμονικών λόγων).

Θεώρησα, επομένως, με βάση τους διασωθέντες στίχους της «Αντιόπης» του Ευριπίδη, αρκετά πιθανή τη μίξη των προαναφερθέντων κοσμολογικών, μαθηματικών και αρμονικών στοιχείων από τον τραγικό ποιητή, ώστε να προχωρήσω σε αποκατάσταση του κειμένου με βάση τη συγκεκριμένη παραδοχή. Η παραδοχή δε αυτή φαίνεται να προαναγγέλλει τη σύγχρονη φυσική, όπου η ηλεκτρομαγνητική θεωρία του Maxwell (1865) περιγράφει το φως και τον ηλεκτρομαγνητισμό ως ένα σύνολο κυμάτων που διαδίδονται στον χώρο. Το φως που αναδύεται από το Έρεβος και οι κοσμικές σφαίρες που πάλλονται, στην Πάροδο, θυμίζουν τη σύγχρονη εικόνα ενός σύμπαντος που πάλλεται με ηλεκτρομαγνητικά κύματα:
«*—[Σφαίρες θροΐσανε, Φλέβες χαράχτηκαν,*
κι οπού 'ταν Ψύχος, άναψ' αργά η Ζωή!]
Ύμνοι σαν νέκταρ κυλάν στον αέρα,
δονείτ' η Πλάση κι ακολουθεί!».

Η ιδέα ότι τα πάντα στον Κόσμο είναι μια δόνηση —είτε αυτή είναι ο ήχος μιας λύρας είτε τα κύματα του φωτός— συνδέει την αρχαιοελληνική μουσική κοσμολογία με τις πιο σύγχρονες επιστημονικές θεωρίες: ο Κόσμος δεν είναι μια στατική κατασκευή, αλλά μια «συμφωνία» κυμάτων και ρυθμών.

Συμπερασματικά, η Πάροδος της «*Αντιόπης*» λειτουργεί ως μια θεατρική και ποιητική σύνθεση της ιωνικής κοσμολογίας και της αρχαίας μουσικής φιλοσοφίας. Ο Κόσμος εμφανίζεται μέσα από το Έρεβος, οργανώνεται από τον Χρόνο, και ενορχηστρώνεται από τη λύρα του Ερμή, όπως ένα μουσικό κομμάτι που αναπτύσσεται στον χρόνο. Η θεώρηση αυτή, από τον Αναξίμανδρο ως τον Maxwell, αποκαλύπτει την εντυπωσιακή συνέχεια ανάμεσα στην αρχαία ελληνική σκέψη και τις σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις.

Δομικά, η Πάροδος διακατέχεται από έντονα (και αφύσικα, για τραγωδία) εορταστική και αρμονική διάθεση, προοικονομώντας, με τον τρόπο αυτό, τα επικείμενα δραματικά γεγονότα, πριν αρχίσει να ξετυλίγεται η πλοκή του έργου —προσπαθώντας, επί πλέον, ν' αποτυπώσει τη διττή φύση της ανθρώπινης εμπειρίας στην αττική Τραγωδία. Προς τον σκοπό δε αυτόν, και συνδυάζοντας διαφορετικά μουσικά επίπεδα (κλασικά στοιχεία: λύρα, λαϊκά στοιχεία: τσιφτετέλι, σύγχρονα στοιχεία: ηλεκτρονική μουσική), θεματικές συνδέσεις (Κοσμογονία → Ερωτισμός, Αρχαίος μύθος → Σύγχρονη διασκέδαση, Απολλώνιο → Διονυσιακό), καθώς και καινοτόμα στοιχεία (εναλλαγή μεταξύ υψηλόφρονου και λαϊκού ύφους, χρήση σύγχρονων μουσικών οργάνων, συνδυασμό λόγιων και λαϊκών γλωσσολογικών στοιχείων), προσπαθεί να είναι ταυτοχρόνως πειραματική και κλασική, λαϊκή και λόγια, παραδοσιακή και σύγχρονη.

Οι στίχοι 79-86 έχουν συντεθεί κατά βούληση, βασισμένοι στο ακόλουθο απόσπασμα από την «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη:
«λύρα βοῶν <γὰρ> ῥύσι' ἐξερρύσατο.»
Ο στίχος περιγράφει τον Ερμή είτε να προσφέρει ελεύθερα είτε να υποχρεώνεται να παραδώσει τη λύρα του, ως αποζημίωση «*για τα βόδια*». Πρόκειται, πιθανότατα, για άμεση αναφορά στον μύθο της κλοπής των βοδιών του Απόλλωνα από τον Ερμή, ο οποίος στη συνέχεια προσέφερε τη λύρα του ως αποζημίωση.

Επομένως, το μεγαλύτερο μέρος αυτών των στίχων δεν αναφέρεται σε στίχους του ίδιου του Ευριπίδη, αλλά έχει δημιουργηθεί από εμένα, στη βάση αυτής της απολύτως πιθανής υπόθεσης, και σε συνδυασμό με την προηγούμενη ανάλυσή μου.

Χαρακτήρες:

Χορός: Ο Χορός των Αθηναίων βοσκών ενσαρκώνει το πνεύμα της γιορτής και της συλλογικής χαράς. Η είσοδός του, συγχρονισμένη με τη λύρα του Αμφίονα, υπογραμμίζει τη συλλογική διάσταση των ελληνικών εορτών προς τιμή του Διόνυσου —θεού της χαράς, της έκστασης, της απελευθέρωσης, της γονιμότητας και του θεάτρου. Οι στίχοι του Χορού αποπνέουν τη συλλογική χαρά και την απελευθερωτική δύναμη της μουσικής και του χορού, που συναποτελούν κεντρικά στοιχεία της διονυσιακής λατρείας. Η επανάληψη θεμάτων όπως η μουσική, ο χορός και ο νυχτερινός ουρανός υπογραμμίζει τη φευγαλέα φύση των ανθρώπινων απολαύσεων και τη μεταφυσική διάσταση που προσφέρει το θείο.

Αμφίων: Ο Αμφίων, με τη λύρα που του χάρισε ο Ερμής, συμβολίζει την αρμονική διασύνδεση της τέχνης με το θείο. Η μουσική του παρουσιάζεται ως δίαυλος ανάμεσα στον θνητό και τον θεϊκό κόσμο, ικανή να γοητεύσει όχι μόνο τους ανθρώπους αλλά και τους θεούς. Οι στίχοι του Αμφίονα τονίζουν την αγνότητα και τη χαρά που προσφέρει η μουσική, αναδεικνύοντάς τον ως σύμβολο ήρεμης καλλιτεχνικής δημιουργίας και πνευματικής διασύνδεσης με τις ανώτερες σφαίρες.

Θεματικά Στοιχεία:

Χαρά και Γιορτή: Η Πάροδος βρίθει εικόνων χαράς, χορού και μουσικής, αποτυπώνοντας την ουσία των διονυσιακών εορτών. Προσφέρει στιγμές συλλογικής ευδαιμονίας και αρμονίας, δημιουργώντας μια έντονη αντίθεση με τα τραγικά γεγονότα που πρόκειται ν' ακολουθήσουν. Ανάμεσα στα άλλα, αυτή η αντίθεση αναδεικνύει τη διττή φύση του Διονύσου, ως λυτρωτή αλλά και ως αγγελιοφόρου της επικείμενης τιμωρίας.

Σύνδεση με το Θεϊκό: Η μουσική του Αμφίονα, που περιγράφεται ως ικανή να φτάσει ως τ' αυτιά των θεών, σπάζοντας τους επίγειους δεσμούς, συμβολίζει τη μεταφυσική δύναμη της τέχνης. Αυτή η σύνδεση με το θείο ενισχύει τη σημασία της πνευματικότητας στην καθημερινή ζωή των Ελλήνων και την άμεση επιρροή της στις ανθρώπινες υποθέσεις. Προοικονομεί, επίσης, τις θεϊκές παρεμβάσεις που θα καθορίσουν, μετέπειτα, τη μοίρα των χαρακτήρων στο έργο.

Φθαρτότητα της Ζωής: Η έκκληση του Χορού ν' απολαύσει το παρόν αντικατοπτρίζει την επίγνωση της φευγαλέας φύσης της ζωής. Με το να προτρέπει το κοινό να γιορτάσει και να ευθυμήσει «τώρα», η Πάροδος τονίζει την προσωρινή ανακούφιση που προσφέρει η διονυσιακή λατρεία από την καθημερινή οδύνη.

Αρμονία και Ενότητα: Η αρμονική ένωση της λύρας του Αμφίονα με τον Χορό και το τραγούδι του, συμβολίζει την ιδανική ενότητα ανθρώπινου και θεϊκού, τέχνης και καθημερινής ζωής. Αυτή η ενότητα, ωστόσο, είναι εύθραυστη και προσωρινή, προμηνύοντας τη διχόνοια που θα ακολουθήσει στο επόμενο Επεισόδιο.

Δραματουργική Δομή:

Εισαγωγή: Η Πάροδος διακατέχεται από έναν εορταστικό και ανάλαφρο τόνο, ο οποίος έρχεται σε έντονη αντίθεση με τις θεματικές της εκδίκησης, της δικαιοσύνης και του πόνου που θα κυριαρχήσουν στην τραγωδία. Αυτή η αντίθεση έχει σκοπό να εντείνει τη συναισθηματική επίδραση των μετέπειτα γεγονότων του έργου.

Παρουσίαση του Κεντρικού Χαρακτήρα: Ο Αμφίων παρουσιάζεται όχι μόνο ως μουσικός, αλλά και ως σύμβολο θεϊκής έμπνευσης και καλλιτεχνικής αγνότητας. Ο ρόλος του ως διαμεσολαβητή μεταξύ θεϊκού και θνητού κόσμου ξεδιπλώνεται διακριτικά, προετοιμάζοντας το κοινό για τη σημαντική του συμμετοχή στη μετέπειτα αφήγηση.

Προοικονομία: Παρ' όλο που η Πάροδος είναι εορταστική, υπαινίσσεται διακριτικά τις δραματικότερες σκηνές του έργου, οι οποίες πρόκειται ν' ακολουθήσουν. Η επίκληση στον Διόνυσο υπενθυμίζει τη διττή φύση της επιρροής του —τόσο χαρμόσυνη όσο και καταστροφική. Η έμφαση στη μουσική και στην αρμονία προαναγγέλλει μια επικείμενη διατάραξη, η οποία θα καθορίσει την τραγική εξέλιξη της ιστορίας.

Συναισθηματική Συνταύτιση: Η Πάροδος, με τη φαντασμαγορία της μουσικής και του χορού, καλεί το κοινό να βυθιστεί στη διονυσιακή εμπειρία. Οι ήχοι της λύρας του Αμφίονα ενώνονται με τις φωνές του Χορού, δημιουργώντας μια ατμόσφαιρα που ξεχειλίζει από ζωή και ενέργεια. Το κοινό, σαν να βρίσκεται μέσα σ' έναν ιερό κύκλο, γίνεται μέρος της γιορτής. Η επίκληση στον Διόνυσο, τον θεό της χαράς και της έκστασης, ξυπνά μέσα του την αίσθηση του ιερού και του ανεξέλεγκτου.

Καθώς οι χορευτές κινούνται ρυθμικά και οι στίχοι υμνούν τη φευγαλέα φύση της χαράς, το κοινό νιώθει την αντίφαση: την απόλαυση της στιγμής και την αναπόφευκτη παρέλευση του χρόνου. Οι λέξεις, οι ήχοι και οι κινήσεις γίνονται μια ζωντανή υπενθύμιση της εφήμερης ευτυχίας, προκαλώντας συγκίνηση —με μια συναισθηματική διασύνδεση η οποία υπερβαίνει την απλή θέαση του δράματος.

Με τρόπο σχεδόν υπνωτιστικό, η Πάροδος προσπαθεί να παρασύρει το κοινό, ώστε ν' αναρωτηθεί: «*ποια είναι η θέση μας στον αέναο χορό της ζωής και της μοίρας;*». Οι θεατές δεν παρακολουθούν απλώς, αλλά ζουν, συμμετέχουν —και, για λίγο, γίνονται μέρος του δράματος, σαν να βρίσκονται και οι ίδιοι στη σκηνή, δίπλα στον Χορό και τον Αμφίονα.

Η εορταστική ατμόσφαιρα, λοιπόν, δεν είναι απλώς ένα σκηνικό· είναι ένας καθρέφτης που προσπαθεί να κάνει να το κοινό να δει δικές του χαρές, τους δικούς του φόβους και τις δικές του ελπίδες, μέσα από τη δύναμη της θεατρικής εμπειρίας.

Συμπερασματικά:

Η Πάροδος είναι ένα κράμα γιορτινής διάθεσης και προοικονομίας, αποτυπώνοντας τη χαρά και τη διασύνδεση με το θεϊκό στοιχείο, μέσω της μουσικής και του χορού. Προετοιμάζει το έδαφος για τη σύνθετη αλληλεπίδραση συμπόνιας και διχόνοιας, χαράς και πόνου, που πρόκειται ν' ακολουθήσουν. Μέσα από τον Χορό και τον Αμφίονα, η Πάροδος αναδεικνύει τη φευγαλέα φύση της ανθρώπινης χαράς και την αέναη επιρροή του θεϊκού στοιχείου, προετοιμάζοντας το κοινό για τα γεγονότα που θ' ακολουθήσουν.

Α' Επεισόδιο
ΖΗΘΟΣ & ΑΜΦΙΩΝ

[Ο Ζήθος προσελκύεται —όπως, προηγουμένως, ο Χορός— απ' τη μουσική της λύρας του αδερφού του, και εισέρχεται στη σκηνή. Αντιθέτως όμως με τον Χορό, δεν μοιράζεται τις ίδιες απόψεις περί του τι έχει τη μεγαλύτερη σημασία στη ζωή ενός ανθρώπου. Έχοντας ακούσει το τραγούδι του αδερφού του καθώς κυνηγούσε στο βουνό —και φανερά εκνευρισμένος απ' αυτό—, θα προσπαθήσει να νουθετήσει τον Αμφίονα. Θεωρεί πως ο άνθρωπος πρέπει να διάγει τον βίο του με γνώμονα την υπηρεσία του κοινού καλού και της πολιτείας, σε μια ζωή ενάρετη —κοντά στη φύση, και μακριά από άσκοπες διασκεδάσεις και καλοπέραση. Οι απόψεις του αυτές πυροδοτούν την αντίδραση του αδερφού του. Με τον τρόπο αυτό, ξεκινάει ένας μεταξύ τους αντίλογος, στον οποίον ο καθένας υπερασπίζεται ένθερμα τις δικές του απόψεις (πρβ. τον περίφημο «*αγώνα*» της ευριπίδειας «*Αντιόπης*»). Στο τέλος, ο Ζήθος αριστοτεχνικά αποδέχεται δήθεν την «ήττα» του, ώστε να κάνει τον εκνευριστικό αδερφό του να πάψει να επιχειρηματολογεί —έχοντας ταυτοχρόνως την αίσθηση πως, για κάποιον λόγο που δεν γνωρίζει, τα επερχόμενα γεγονότα απαιτούν να παραμείνουν ενωμένοι.]

ZETHUS
[*Entering the scene, enraged:*]
Hark, brother; from the mountain where I roamed,
Your melodies did echo through the glen
As hounds, while I pursued the stag's swift form.
And, now I find you here, in idle song
—whilst duties call, and men their labors tend.

ΖΗΘΟΣ
[*Εισέρχεται στη σκηνή οργισμένος:*]
Έι, αδελφέ, για άκουσέ με καλά!
Στων βουνών τη μοναξιά,
εκεί που το κυνήγι δίνει πνοή στα στήθια,
οι χορδές της λύρας σου αντήχησαν στις λαγκαδιές·
τα ζαγάρια μου σταμάτησαν ν' αλυχτάνε,
γητεμένα απ' τους ήχους της.
Κι εγώ, αντί για το θήραμά μου, βρίσκω μπροστά μου εσένα:
[Να παίζεις!] Να τραγουδάς! [Να ξεχνάς]:
το χρέος μας· [το έργο μας·]
τη γη, που μας καλεί να μοχθήσουμε!

AMPHION
[*Calm, with a deep gaze:*]
Oh, my dear brother, calm your troubled brow;
For, music's charm can soothe the restless heart.
The lyre's sweet notes bring joy to weary souls,
And elevate our thoughts to realms divine.

ΑΜΦΙΩΝ
[*Ήρεμος, με βλέμμα βαθύ:*]
[Αχ,] αδελφέ μου,[πάρε μιαν ανάσα…]
Ζαρώνει, οργισμένη, η ματιά σου!
Σ' όσους το πνεύμα ανάπαυση δεν βρίσκει,
[τόσο η καρδιά θα ψέλνει όσ' απαντέχει]
—και, οι χορδές της λύρας θα χαρίζουν
παρηγοριά στις δόλιες τις ψυχές τους·
τον άνθρωπο ως τα ουράνια θ' ανυψώνουν,
θεών θωριά καθάρια ν' αντικρίζει.

ZETHUS
[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 185]
*Oh, duties you neglect that should be kept.
*Born with a manly nature, yet have leapt
*—your own self to display like woman fair;

ΖΗΘΟΣ
[Μ*ε βλέμμα καρφωμένο στον Αμφίονα:*]
*Όσα πρέπει να φροντίζεις, τα αμελείς.
*Ψυχή γενναία σου δόθηκε· [φύση ανδρική]·
*μα σαν θηλυκό στολισμένο φανερώνεσαι!
*Δικαιοσύνης λόγο ούτ' αρθρώνεις,

*And, Justice finds no counsel in your lair.

*ούτε λόγο πειστικό τα χείλη σου βγάζουν.
*Ασπίδα να κρατήσεις δεν είσ’ άξιος,
*ούτε σ’ άλλους σοφή βουλή να δώσεις!

AMPHION

[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 199]
*You fault my body, call it weak and frail.
*But, if my mind with wisdom does prevail,
*Then greater is this gift —I do proclaim—
*Than any strength which grants to warriors fame.

ΑΜΦΙΩΝ

[*Ήρεμος, με λόγο που κόβει σαν λεπίδα:*]
**Γι’ αδυναμία μου σέρνεις κατηγόριες·*
**—λες τρυφηλός πως είμαι[, σαν γυναίκα].*
**[Μα η σοφία του νού είν’ η αλήθεια].*
**Σαν θριαμβεύει [ο λόγος] και η σκέψη,*
**[—ναι!— χάρισμα] ανώτερο είν’ ετούτο*
**από κορμί [σφιχτό] και ρωμαλέο.*

ZETHUS

[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 187a]
*Cast down your lyre, take up arms with might;
*Your instrument you play does bring no gain.
*Go forth, embrace the soldier’s life, and fight;
*Live well, live strong, and let your valor reign.

ΖΗΘΟΣ

*Τη λύρα σου παράτα·
*και τα όπλα σου να πιάσεις[, στρατιώτης]!
*Τούτη η τέχνη δεν γεννά καρπούς·
*[τη ζωή σου δεν τη θρέφει·
*το χάιδεμα των χορδών της, βλέμμα στο κενό!]
*Σήκω, πολέμα[, στου αγώνα την ορμή]!
*Αυτάρκης ζήσε, [του βίου σου] κυρίαρχος!

AMPHION

Dear brother, there is more to life than toil.
The soul must feed on beauty, on the arts;
For, in this sweetness, man achieves his height
—not merely in the sweat of brow and hand.

ΑΜΦΙΩΝ

Γεμάτο βάσανα, τον βίο τί να τον κάνεις;
Η τέχνη μόνο τρέφει την ψυχή με κάλλος·
μες στη γλυκιά της μέθη, ο άνθρωπος ανθίζει
—κι όχι στο χώμα και στης γής τον μαύρο μόχθο.

ZETHUS

No, brother, it is not in song we find
The true path of a life well-lived and just.
The call of duty, service to the state,
Are virtues found in actions —not in tunes.

ΖΗΘΟΣ

[Αδελφέ, σταμάτα τα λόγια αυτά, που μοιάζουν με όνειρο.]
Στον Κόσμο δεν έχει θέση το τραγούδι, όταν το καθήκον καλεί.
Η ζωή δεν είναι παιχνίδι·
είναι [κόπος και] τάξη.
Ο άνθρωπος με έργα μετριέται·
κι η πολιτεία σηκώνεται με θυσίες·
όχι με της λύρας τα παιχνιδίσματα!

AMPHION

Oh, brother, can you not but sense the peace
That music brings —a balm for troubled minds?
In harmonies, the world finds balance true;
And, in these tunes, a calmness deep and pure.

ΑΜΦΙΩΝ

Μα, δεν το βλέπεις πώς κυλάει η μουσική μου
σαν δροσερό νερό σε ξέφραγο λιβάδι;
—πώς ημερεύει κάθε πνεύμα ταραγμένο,
και τις [βαθιές] πληγές με χάδια απαλαίνει;
Στην αρμονία της, ο Κόσμος γαληνεύει·
και, στις [γλυκές της] μελωδίες, η ευρυθμία.

ZETHUS
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 183]
*Idle and fond of wine, your music here
*Neglects the work, ignores the pressing need.
*You bring this trouble, feeding on delight
*—forgetting toil: the land’s own, rightful creed.

ΖΗΘΟΣ
*Στον οίνο παραδίνεσαι[, και χάνεσαι στη
*λύρα]·
*κι οι μέρες σου δίχως σκοπό [κυλάνε]·
*τη δουλειά παραλείπεις[, και την ανάγκη
*αρνιέσαι].
*Φέρνοντας εδώ τη μουσική, κακά μαντάτα
*μας φέρνεις
*[—τον μόχθο λησμονώντας: της γης τη μόνη
*αλήθεια]!

AMPHION
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 193]
*Whoever is so active, should be still;
*A fool he is, when ease he could fulfill.
*He, who at peace is steadfast to his friends,
*from politics away, there calmness bends.

ΑΜΦΙΩΝ
*_Όποιος πολύ παλεύει[, πρέπει ν’ ανασαίνει]·_
*_μωρός είν’ όποιος την ανάπαυση αποδιώχνει._
*_[Θέλω ειρήνη, φίλος στους δικούς να μένω]·_
*_κι έξω απ’ την πόλη[, θέλω νά βρω τ]η γαλήνη._

ZETHUS
“Calmness”, you say? In these idle strings?
No, brother, wisdom lies in earnest toil,
In shaping stone, in guiding plough through soil,
In standing firm against the city’s foes.

ΖΗΘΟΣ
Γαλήνη σε χορδές [και ήχους] ψάχνεις;
Όχι! Η γαλήνη κατακτιέται με τον ιδρώτα·
με τα χέρια που [δαμάζουν και] σμιλεύουν
την πέτρα·
με τ’ αλέτρι που σκίζει και χαράζει τη γη·
με την ασπίδα που την πόλη μας φυλάει!

AMPHION
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 194]
*A quiet life, a friend to friends secures;
*In peace we find the strength to long endure.
*Do not extol the ventures fraught with strife;
*For, I prefer a calm and steady life.

ΑΜΦΙΩΝ
*_Είν’ η γαλήνη [δώρο των θεών μας:]_
*_να στέκεσαι στους φίλους σου σαν φίλος_
*_—άριστος μες στην πόλη[, δίχως έγνοιες]._
*_Μην μου εξυμνείς της βιοπάλης έργα·_
*_τους ναυτικούς τους τολμηρούς δεν στέργω,_
*_μήτ’ όποιους κυβερνούν τα χώματά μας._
*_[Ο βίος για να ανθίσει, ξεκουράσου!]._

ZETHUS
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 187]
*But, any man who well his life secures,
*Yet lets it fall through negligence and lures
*—delighting in the song and dance all day,
*And always chasing pleasure’s fleeting sway—,
*At home, in field, and polis will be naught
*—a friend to none, his worth will be forgot.
*For, man’s true nature fades and falls from grace,
*When conquered by sweet pleasure’s soft embrace.

ΖΗΘΟΣ
*Κι όμως, [αδελφέ,] ποιος άνθρωπος αξίζει,
*όταν, ενώ τη ζωή του καλοχτισμένη κρατεί,
*την αφήνει να ξεγλιστρήσει [—σαν άμμο—],
*στην αμέλεια ξεστρατισμένος;
*[Μες στη μέθη χάνεται, ξεχνά τον μόχθο,] με
*τραγούδια και χαρές [που δεν καρπίζουν]·
*στην οικία του, στα χωράφια, στην πολιτεία
*δεν έχει θέση· [σιωπηλός θα στέκει·]
*δίχως φίλους[, δίχως τιμή,] ένα τίποτα!
*Η φύση του ανθρώπου, όταν σαγηνεύεται
*απ’ [τα χάδια] τη[ς] μαλθακή[ς] ηδονή[ς],
*ξεφτίζει· [ξεπέφτει·]
*[η αρετή του γίνεται στάχτη, στο πέρασμα

*του χρόνου].

AMPHION

[Based on Euripides' "_Antiope_", fr. 198]
*And if a man with fortune and with wealth
*Pursues no beauty —only cares for self—,
*I shall not call him happy, full of grace,
*But merely guardian of goods in place.

ΑΜΦΙΩΝ

*_Κι αν, όποιος στη ζωή καλοτυχίσει,_
*_δεν [σκύψει για ν'] αδράξει και το κάλλος,_
*_στο σπιτικό του [μέσα σφαλισμένος,]_
*_ευδαίμονας δεν είναι[, βλογημένος]!_
*_[Σκιά ψυχρή, μ' ανάσα παγωμένη·]_
*_φρουρός μονάχα πλούτου[, δίχως χάρη]._
*_[Τι όποιος τον εαυτό του θα λατρέψει,_
*_τον θησαυρό του θάβει μες σε τάφο!]_

ZETHUS

[Based on Euripides' "_Antiope_", fr. 186]
*No wisdom in a grown man, who is made
*Inferior by art so lightly played;
*A man who seeks delight in idle song,
*Will find his house in ruin ere too long.

ΖΗΘΟΣ

*[Για πες:] πώς γίνεται νά 'χει σοφία όποιος,
*ώριμος, [σαν εσένα, λυγίζει κι] υποβιβάζει
*τον εαυτό του σε τέχνες ευτελείς;
*[Όποιος σε τραγούδια κι ευθυμίες τρέχει,
*το σπίτι του σ' ερείπια θα το δει να σβήνει·
*η φθορά θα τον καταπιεί πριν το τέλος·
*διότι η γη, που ζητά ιδρώτα και μόχθο,
*τον γλεντοκόπο με περιφρόνηση
*αποστρέφεται.]

AMPHION

[Based on Euripides' "_Antiope_", fr. 201]
*And what of those who live for muscle's might?
*Their wealth will fail, their strength a fleeting light.
*For, those accustomed to gluttony's ways,
*Are trapped within those habits, all their days.

ΑΜΦΙΩΝ

*_Τί είν' η ζωή που ψάχνει μόνο σάρκας φως;_
*_[Και, τί η δύναμη, που σβήνει σαν καπνός;]_
*_[Μες στο σκοτάδι,] είν' ο πλούτος της [θαμπός]_
*_—σαν φλόγ' αδύναμη[, αγέρας παγερός]._
*_Στη βουλιμία όποιος λυγίσει [της σαρκός],_
*_δούλος στα πάθη του για πάντα καταντά,_
*_[και η ψυχή του ζει στου ζόφου τη σκιά!]_

ZETHUS

So, do you claim the ploughman's work is naught?
Or mason's chisel shapes but idle stone?
The state's foundation lies in labor's hand
—not in the fleeting strains of lyre or lute.

ΖΗΘΟΣ

Μα [την αξία εσύ αρνείσαι] του αγρότη,
[κι] αποκαλείς το έργο [του] μάταιο;
Του χτίστη η σμίλη[, που πέτρα χαράζει,]
πλάθει, λες, ανούσια μορφή;
Όχι, αδερφέ: το μέλλον χτίζεται με μόχθο!
Το κράτος στύλος γερός ανασηκώνεται,
με ιδρώτα —κι όχι με τις γοργές συγχορδίες
της λύρας και με τη γλυκιά απάτη του αυλού!

AMPHION

The plough and chisel —tools of noble craft—
Even they need their moments of repose.
The soul that never sings, that never dreams,
Becomes as stone, unyielding, hard, and cold.

ΑΜΦΙΩΝ

Σμίλη και άροτρο, σεβάσμια εργαλεία·
γαλήνης μια στιγμή κι ετούτα θέλουν:
ψυχή ανευλόγητη που τ' όνειρο στερείται,
βαραίνει σαν την πέτρα —και νεκρώνει.

ZETHUS

[Based on Euripides' “*Antiope*”, fr. 188]
*Be persuaded, cease your foolish ways,
*Embrace the toil, let labor fill your days.
*Sing of the fields, the plough, the flocks you tend;
*And, wisdom true will mark you as a friend.
*Leave fancy arts for those with empty homes,
*For in hard work, the spirit proudly roams.

ΖΗΘΟΣ

*Άκου με πια, και άφησε το μάταιο [τραγούδι]·
*στου μόχθου την οδό, ξεκίνα νέο σκοπό:
*με σύνεση, για τους αγρούς να
*τραγουδήσεις, για το αλέτρι, για τα κοπάδια·
*και γι' άλλους πια παράτα τις φανταχτερές
*σου εξυπνάδες·
*Η τέχνη σου γεννά κενές φωλιές[και
*έρημες καρδιές]·
*με δουλειά ανασαίνει η ψυχή[, όρθια, αγνή!]

AMPHION

[Based on Euripides' “*Antiope*”, fr. 196]
*Such is the life of mortals, sad yet true:
*Not wholly blessed, nor always in their due.
*One moment prosperous, the next in plight.
*Why, then, not live in joy, and shun the fight?
*In happiness uncertain, let‘s not dwell,
*But seize the day, and bid our woes farewell!

ΑΜΦΙΩΝ

**Των άμοιρων θνητών ο βίος στ' αλήθεια*
**με πλήθος συμφορές μα κι ευτυχίες:*
**ευδαιμονείς, ξοπίσω η στεναχώρια·*
**[η μοίρα των ανθρώπων, τρικυμία.]*
**Στης Ευτυχίας τον άδηλο τον θρόνο,*
**γιατί ν' αναπαυόμαστε όλο πίκρες*
**—και τη στιγμή να μην σφτιχοβαστάμε,*
**κι οι λύπες [κι οι καημοί μας] να σωπαίνουν;*

ZETHUS

So, brother, would you have us dream all day,
While foes encroach and crops await the hand?
The state requires all men of sturdy will,
Not dreamers lost in idle harmonies.

ΖΗΘΟΣ

[Θ' αφήσουμε, αδελφέ, τη μέρα να γλιστρήσει]
—ενώ τα στάχια γέρνουν στη γη αθέριστα,
κι η σκιά του εχθρού βαθαίνει στον ορίζοντα;
Η πόλη ζητά χέρια τραχιά, με κόπο σκαμμένα
και με αίμα ποτισμένα
—όχι των χορδών το άσκοπο τραγούδι·
η πόλη δεν θεμελιώνεται με όνειρα!

AMPHION

The dreamer's heart, dear brother, sees beyond,
—to worlds where peace and beauty reign supreme.
Without such visions, toil becomes a chain,
Binding the soul in dark, unyielding night.

ΑΜΦΙΩΝ

Ξέχωρη απ' όνειρα, η ψυχή στεγνώνει
—σαν γή λησμονημένη απ' τη βροχή της.
Μ' οράματα, ο μόχθος ξαλαφρώνει
—και, φώς ρουφά η καρδιά, μέσ' απ' τη λύπη.

ZETHUS

Your words are fair, but hollow to mine ear.
The state's great needs surpass these gentle chords.
Our mother, Nature, calls for strength and might
—not songs that vanish with the evening breeze.

ΖΗΘΟΣ

Τα λόγια σου, ωραία, μα κούφια στ' αυτιά μου
αντηχούν.
Οι ανάγκες της πολιτείας στέκονται πιο πάνω
απ' τους γλυκούς ήχους [της λύρας σου].
Η μάνα Φύση απαιτεί σθένος και δύναμη
—όχι σκοπούς που σβήνουν με την [πρώτη]
αύρα του δειλινού.

AMPHION

“For Strength and might”, you say —oh, noble traits.
Yet, strength without the temperance of arts

ΑΜΦΙΩΝ

Σθένος και δύναμη: αρετές τόσο θεσπέσιες.
Μακριά η δύναμη αν είναι απ' την τέχνη,
ορμή ακυβέρνητη θα γίνει, τυραννία

Becomes but tyranny, a force unchained,
Destroying all it once sought to protect.

ZETHUS
Then “balance”, you proclaim, between the two?
A life of labor mixed with fleeting song?
Yet, labor’s weight is more than song can bear,
And music’s charms too light to lift its load.

AMPHION
In balance, brother, lies our truest strength:
The harmony of labor and of art.
Each needs the other —as the day the night—,
To form a life both beautiful and just.

ZETHUS
Perhaps there’s truth within your gentle words.
Yet, still, my heart leans towards life of toil.
For, in the field and forge —the city’s heart—,
There lies the pulse of life, its beating core!

AMPHION
And, in the lyre’s sweet sound, the city’s soul
—a spirit lifted high above the earth!
So let us join, dear brother, hand in hand,
In work and song —a union strong and bright!

ZETHUS
My brother, though your words are soft as silk,
I cannot yield to such a view so light.
Yet, for the sake of brotherhood and peace,
I ‘ll cease my quarrel; let us find our path.

AMPHION
Agreed, dear brother, let our hearts unite;
For, coming days may test our bond anew.
Together strong, in labor and in song,
We ‘ll face whatever Fate may bring to us.

—που θα γκρεμίσει όσ’ άλλοτ’ έχτιζε [μ’ αγάπη]!

ΖΗΘΟΣ
Μου λές, ανάμεσα στα δυο, «ισορροπία»;
Ζωή γεμάτη μόχθο, και ταξιδιάρικα τραγούδια;
Μα του μόχθου το βάρος είν’ ασήκωτο,
για να τ’ αντέξει η μελωδία,
—και της μουσικής σου οι σαϊτιές ανάλαφρες,
για να σηκώσουν τέτοιον φόρτο.

ΑΜΦΙΩΝ
Η Ισορροπία είν’ η δύναμή μας:
η αρμονία του μόχθου και της τέχνης.
Κάθ’ ένα απ’ τα δυό τ’ άλλο ζητάει
—όπως η μέρα τη νυχτιά αγκαλιάζει—,
για μιά ζωή και όμορφη και δίκαιη.

ΖΗΘΟΣ
Ίσως μι’ αλήθεια κρύβεται στα λόγια σου, τα γλυκά.
Αλλά η καρδιά μου έλκεται απ’ τη ζωή του μόχθου·
οι αγρότες, [οι βοσκοί], οι σιδεράδες
είναι της πολιτείας η καρδιά·
εκεί βρίσκεται ο παλμός της ζωής της, ο χτύπος της!

ΑΜΦΙΩΝ
Κι οι μελωδίες της λύρας, η ψυχή της
—με φρόνημα που υψώνεται στα ουράνια!
Ας δώσουμ’, αδελφέ, τα χέρια [τώρα]
—μόχθος και τέχνη: ατσάλι, ενωμένα!

ΖΗΘΟΣ
Αδελφέ, τα λόγια σου κυλούν σαν νερό δροσερό·
όμως, η καρδιά μου δεν υποτάσσεται σε τέτοιες ελαφρότητες.
Αλλά, για την αγάπη που μας δένει ως αίμα, θα σωπάσω·
μαζί ας χαράξουμε τον δρόμο μας.

ΑΜΦΙΩΝ
Ας δεθούνε οι καρδιές μας, σ’ αρμονία.
Κι αν οι μέρες οι σκληρές μας δοκιμάσουν
—στη δουλειά και στο τραγούδι, ενωμένοι,
ό,τι η Μοίρα κι αν μας φέρει—, θά ‘μαστε όρθιοι.

ZETHUS
Then let us pledge, no matter what may come.
Our bond of blood shall hold us firm and true.
For, in this union, strength we shall derive,
And face the future with unyielding hearts.

ΖΗΘΟΣ
Ας ορκιστούμε: ό,τι κι αν έρθει, να σταθούμε.
Το αίμα που μας δένει, θεμέλιο [ακλόνητο και στήριγμα].
Απ' την ένωσή μας ν' αντλήσουμε τη δύναμη,
και ν' αντικρίσουμε το μέλλον με καρδιές αλύγιστες!

AMPHION
To this I swear, by all the gods above:
Our bond shall be a beacon in the night.
Together, brother, we shall find our way,
And in this balance, reach our greatest heights.

ΑΜΦΙΩΝ
Όρκο κάνω, σε θεούς κι Ολύμπου [κι Άδη]:
είν' ο αδερφικός δεσμός μας πυρωμένος.
Θα χαράξουμε τον δρόμο μας, δεμένοι·
και, μαζί, τρανοί θα γίνουμε στη χώρα!

ZETHUS
So be it, brother, let our words be deeds;
And, may the gods watch over us with grace.
For, in this promise, we shall find our might
—and build a future bright, for all to see.

ΖΗΘΟΣ
Ας γίνει: λόγια που να γεννηθούν σε πράξεις.
Οι θεοί να μας δουν, και να χαμογελάσουν.
Σ' αυτή την υπόσχεση, η δύναμή μας·
κι ο κόσμος μας, φως για όλους.

[Ο Αμφίων, σιγά-σιγά, σταματάει να παίζει τη λύρα. Ο χορός και η γιορτή παύουν.]

Σημειώσεις & Σχόλια:

Αν και τα περισσότερα από τα αποσπάσματα του «*αγώνα*», στην «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη, χρησιμοποιήθηκαν στη διαλογική αυτή αντιπαράθεση μεταξύ Αμφίονα και του Ζήθου —με μόλις 2 ή 3 εξαιρέσεις—, σ' αυτήν την εκδοχή του «*αγώνα*» εμφανίζονται τοποθετημένα πιο κοντά μεταξύ τους απ' ό,τι ιδανικά θα έπρεπε. Στο πρωτότυπο έργο του Ευριπίδη, το ίδιο Επεισόδιο πιθανότατα ήταν πιο εκτεταμένο —ίσως ν' αντιστοιχούσε στο τυπικό εύρος των περίπου 180 στίχων για τα Επεισόδια στις τραγωδίες του. Αυτό υποδεικνύει ότι ο «*αγώνας*», ως κεντρικό δραματουργικό στοιχείο, στην ευριπίδεια «Αντιόπη» πιθανότατα εμπεριείχε μεγαλύτερο διαλογικό μέρος —εμπλουτίζοντας με τον τρόπο αυτόν την αφήγηση και παρέχοντας μεγαλύτερο δραματουργικό πλαίσιο αναφοράς.

Χαρακτήρες:

Ζήθος και Αμφίων: Το Επεισόδιο αυτό μας συστήνει τους δύο κεντρικούς χαρακτήρες, τους δίδυμους γιους της Αντιόπης. Οι διαφορετικές τους απόψεις για τη ζωή δημιουργούν το πλαίσιο για μια φιλοσοφική αντιπαράθεση, η οποία αντιστοιχεί με τον περίφημο «*ἀγώνα*» στην «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη.

Θεματικά Στοιχεία:

Σύγκρουση Μεταξύ Καθημερινής και Πνευματικής Ζωής: Το κύριο θέμα αυτού του Επεισοδίου είναι η σύγκρουση μεταξύ της χειρωνακτικής, κοπιώδους ζωής απ' τη μια και της πιο καλλιτεχνικής και στοχαστικής προσέγγισης απ' την άλλη. Ο Ζήθος εκπροσωπεί την πρώτη, τονίζοντας τη σημασία της σκληρής δουλειάς, του καθήκοντος και της υπηρεσίας προς την πόλη. Αντιθέτως, ο Αμφίων υποστηρίζει την αξία της μουσικής και των τεχνών, καθώς και της πνευματικής ανάτασης που προσφέρουν.

Φύση και Πολιτισμός: Ο Ζήθος προτείνει έναν τρόπο ζωής κοντά στη φύση, εστιασμένο στα απτά και χειροπιαστά στοιχεία της ύπαρξης. Ο Αμφίων, ενώ αναγνωρίζει τη σημασία του μόχθου, επιχειρηματολογεί υπέρ της καλλιέργειας της ψυχής μέσω των τεχνών, υποστηρίζοντας ότι ο πραγματικός πολιτισμός απαιτεί μια ισορροπία ανάμεσα στα δύο.

Ενότητα και Αδελφοσύνη: Παρά τις διαφορετικές τους απόψεις, οι αδελφοί καταλήγουν να βρουν κοινό έδαφος, μέσω του δεσμού τους και της υπόσχεσής τους να παραμείνουν ενωμένοι. Αυτή η ενότητα είναι κρίσιμη, καθώς προμηνύει τις προκλήσεις που θ' αντιμετωπίσουν και τη δύναμη που θα χρειαστούν ώστε ν' αντιπαρατεθούν στην κοινή τους μοίρα.

Δραματουργική Δομή:

Διάλογος και Αντιπαράθεση: Η σκηνή είναι δομημένη ως μια έντονη αντιπαράθεση, με κάθε αδελφό να παρουσιάζει παθιασμένα τα επιχειρήματά του. Αυτή η δομή όχι μόνο αναπτύσσει τους χαρακτήρες, αλλά και εμπλέκει το κοινό σ' έναν φιλοσοφικό διάλογο, καλώντας το να στοχαστεί πάνω στις αξίες που πρεσβεύει ο κάθε αδελφός.

Επίλυση: Η αντιπαράθεση καταλήγει με τον Αμφίονα να προσποιείται επιδέξια ότι αποδέχεται την ήττα του, προκειμένου να διατηρήσει την ειρήνη και την ενότητα με τον Ζήθο. Αυτή η επίλυση αναδεικνύει τη σοφία και τη διορατικότητα του Αμφίονα, ο οποίος αναγνωρίζει τη σημασία της ενότητας τους, εν όψει των μελλοντικών προκλήσεων.

Συμβολισμοί:

Η Λύρα και το Κυνήγι: Η λύρα που παίζει ο Αμφίων συμβολίζει την τέχνη, τον πολιτισμό και τα ανώτερα πνευματικά ιδανικά. Ο Ζήθος, ο οποίος εισέρχεται στη σκηνή μετά από το κυνήγι, συμβολίζει τις φυσικές και πρακτικές πτυχές της ζωής. Οι αντίστοιχες δραστηριότητές τους στην αρχή της σκηνής λειτουργούν ως οπτική αναπαράσταση των διαφορετικών φιλοσοφιών τους.

Ισορροπία και Αρμονία: Το επιχείρημα του Αμφίονα υπέρ της ισορροπίας μεταξύ μόχθου και τέχνης συμβολίζει την ανάγκη για αρμονία στη ζωή. Αυτή η ισορροπία είναι απαραίτητη όχι μόνο για την προσωπική ολοκλήρωση, αλλά και για την ευημερία της κοινωνίας στο σύνολό της.

Προοικονομία:

Επερχόμενες Προκλήσεις: Η συζήτηση για την ενότητα και η υπόσχεση να παραμείνουν μαζί προοικονομούν τις επερχόμενες δοκιμασίες που θ' αντιμετωπίσουν τα δυο αδέλφια. Οι διαφορετικές τους δυνάμεις και φιλοσοφίες θα είναι κρίσιμες για να ξεπεράσουν αυτά τα εμπόδια, και η ενότητά τους θα αποτελέσει το μεγαλύτερό τους πλεονέκτημα.

Ιστορικές και Μυθολογικές Αναφορές:

Η «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη: Η σκηνή αποτελεί άμεση αναφορά στον «*ἀγῶνα*» μεταξύ των δυο αδελφών στην «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη. Αυτό δεν είναι μόνο ένας φόρος τιμής στο πρωτότυπο έργο, αλλά και μια δραματουργική τοποθέτηση της τρέχουσας αφήγησης στο ευρύτερο πλαίσιο της αττικής Τραγωδίας και της Μυθολογίας.

Πολιτισμικές Αναφορές:

Αξίες της Αρχαίας Ελλάδας: Η αντιπαράθεση αντικατοπτρίζει τις ευρύτερες πολιτισμικές αξίες της Ελλάδας της κλασικής αρχαιότητας, όπως τη σχέση μεταξύ της ζωής στην πόλη, της προσωπικής εργασίας και της ατομικής αλλά και συλλογικής επιδίωξης της αρετής. Παράλληλα, αναδεικνύει τον ελληνικό θαυμασμό τόσο για τη σωματική ανδρεία όσο και για την πνευματική / καλλιτεχνική καλλιέργεια.

Συσχέτιση με τον σύγχρονο τρόπο ζωής: Η αντιπαράθεση μεταξύ του Ζήθου και του Αμφίονα αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις μέρες μας, καθώς αντικατοπτρίζει τα διλήμματα της σύγχρονης, υλιστικής κοινωνίας. Σε μια εποχή όπου η αδιάκοπη επιδίωξη του πλούτου και της παραγωγικότητας συχνά επισκιάζει την αξία της τέχνης και του πολιτισμού, αυτή η ρητορική σύγκρουση υπογραμμίζει τη διαχρονική σημασία της ισορροπίας μεταξύ αυτών των επιδιώξεων.

Η έμφαση του Ζήθου στον μόχθο και στην υπηρεσία προς την πολιτεία αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη έμφαση στην οικονομική επιτυχία και τα πρακτικά επιτεύγματα. Από την άλλη, η υπεράσπιση της τέχνης από τον Αμφίονα τονίζει την ανάγκη για πνευματική και συναισθηματική ολοκλήρωση.

Αυτό το Επεισόδιο προσκαλεί τους αναγνώστες και τους θεατές του έργου να αναστοχαστούν πάνω στη δική τους ζωή και να αναρωτηθούν πώς η υιοθέτηση των τεχνών, της δημιουργικότητας και της φιλοσοφίας μπορεί να οδηγήσει σε μια πιο ολοκληρωμένη και αρμονική ύπαρξη.

Συμπερασματικά:

Το 1ο Επεισόδιο προετοιμάζει τη δραματική εξέλιξη, παρουσιάζοντας τους χαρακτήρες του Ζήθου και του Αμφίονα και τις αντίθετες φιλοσοφίες τους. Εισάγει βασικές θεματικές, προοικονομεί τις επερχόμενες προκλήσεις, ενώ παράλληλα εμπλέκει το κοινό σε μια διαχρονική συζήτηση για την ισορροπία ανάμεσα στον μόχθο και την τέχνη. Η κατάληξη της διαφωνίας τους, με έμφαση στην ενότητα, προετοιμάζει το κοινό για την κοινή πορεία που πρόκειται ν’ ακολουθήσουν.

Α' Στάσιμο
ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ATHENIAN CHORUS
[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 910]
**—— Blessed is the man who, silent, masters lore,*
**Not troubling citizens, nor urging war*
**—but sees the ageless order, Nature's plan:*
**Whence it was formed, and how it all began.*
**For, such a man does walk a path upright;*
**Heeds not the call of shameful deeds in sight.*

—— Honored is he who labors with his hands,
Who tills the soil and works the fruitful lands
—with sweat and toil, he builds the city's might,
and guards its walls with steadfast heart each night.
In dedication, finds his noble place
—his every deed a testament to grace.

—— Oh noble brothers, bound by blood and oath,
May fortune favor you in days to come.
For, in your unity, the city's hope;
In toil and song, let wisdom find its scope.
The seeds of greatness, unity has sown.
May we, like them, in balance find our own.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
[*Με επισημότητα και δέος, σαν επίκληση*:]
**—— Μακάριος εκείνος που[, με δέος, σκύβει*
** κι] ευλαβείται του κόσμου την [αιώνια]*
** γνώση·*
** που δεν θολώνει τις ψυχές,*
** [με του κακού τη σκέψη] ξεσηκώνοντας*
** τους πολίτες*
**—μα [αγέρωχος] στέκει, θωρώντας της*
** Φύσης τον άφθαρτο νόμο:*
**το πώς γεννήθηκε, πώς στήθηκε, πώς κρατεί.*
**Αυτός, ποτέ —ω, ποτέ!— δεν υψώνει χέρια*
** βρώμικα στης Ατιμίας τον βωμό·*
**[μήτε σκύβει, να λερωθεί με πράξεις*
** σκοτεινές]·*
**μα, στον δρόμο της αρετής, ορθός βαδίζει.*

[*Με αυξανόμενη ένταση*:]
—— Ευλογημένος κι εκείνος που με ιδρώτα
ποτίζει τη γή [την ιερή]·
που θάβει τον σπόρο [με πίστη],
που θερίζει [μ' ελπίδα],
[και θρέφει το χώμα μ' έγνοια βαθιά]·
που στεριώνει με μόχθο [αγνό] της πόλης
τους νόμους·
που φρουρός [στέκει στις επάλξεις ψηλά,
κι] όρθια τα τείχη της βαστά,
όταν η νύχτα απλώνει τα πέπλα της!
Με πράξεις [—όχι με λόγια—] μιλιέται η
αρετή!
[Αυτός είν' η ψυχή της πόλης,
κι η πόλη τον γεννά και τον κρατεί!]

[*Με πάθος αυξανόμενο*:]
—— Αδέρφια, δεμένα με όρκους [ιερούς]
και με [των προγόνων μας] το αίμα [το
σεβάσμιο]
[—ρίζες εσείς βαθιές της πόλης μας,]
σπόροι δόξας [αθάνατης]—,
στη σύμπνοιά σας θεριεύει η ελπίδα μας·
στις πράξεις μα και στον λόγο που κελαηδάει,
αντρειεύεται ο νους.
Των παλαιών τα έργα [φωτίζουν τον δρόμο],
κι εμείς στεκόμαστε, περήφανοι,
[στης κληρονομιάς τους τη βαριά σκιά]!

—— When hearts do clash, let reason be the guide,
And may the light of truth dispel the night.
For, in each soul, where virtues do abide,
There lies the strength to rise above the fight.

[*Με δραματική κορύφωση*:]
—— Και, όταν η διχόνοια ματώνει τις καρδιές,
ας υψωθεί η φρόνηση [στη θύελλα], σαν φάρος!
Γιατί μονάχα όπου η αρετή [βαθιά] ριζώνει,
εκεί μπορεί ο άνθρωπος και πάλι ορθός να σταθεί·
[εκεί κοιμάται η δύναμη που απ’ την ντροπή λυτρώνει,
κι όρθιο τον Κόσμο ξανά ανασταίνει.]

Σημειώσεις & Σχόλια:

Το 1ο Στάσιμο λειτουργεί ως ένα αναστοχαστικό «διάλειμμα», μετά την έντονη διαμάχη μεταξύ του Ζήθου και του Αμφίονα στο 1ο Επεισόδιο. Ο Χορός των Αθηναίων υμνεί τις αρετές της ενότητας και της αρμονίας, υπογραμμίζοντας ότι η αληθινή δύναμη της Θήβας βρίσκεται στην ισορροπημένη ενσωμάτωση των διαφορετικών πτυχών της ζωής. Το μήνυμα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία, με φόντο τη διαφωνία των αδελφών, όπου ο Ζήθος υπερασπίστηκε τον χειρωνακτικό μόχθο και ο Αμφίων τις τέχνες. Το Στάσιμο υπονοεί ότι και οι δύο αυτές στάσεις ζωής είναι απαραίτητες για την ευημερία της πόλης.

Το Στάσιμο προτάσσει την ισορροπία, προτρέποντας η σοφία και η λογική να καθοδηγούν τις συγκρούσεις, και τονίζοντας ότι το μεγαλείο μιας πόλης προκύπτει απ’ την αρμονική συνένωση των διαφορετικών στάσεων ζωής. Αυτό το αίσθημα απηχεί ευρύτερες θεματικές της αττικής Τραγωδίας, όσον αφορά στην ένταση μεταξύ αντίθετων δυνάμεων οι οποίες συχνά οδηγούν σε βαθύτερη κατανόηση και επίλυση διαφορών.

Η αναφορά στα «*Αδέρφια, δεμένα με όρκους [ιερούς] / και με [των προγόνων μας] το αίμα [το σεβάσμιο]*» συνδέει την τύχη της πόλης με τους πολίτες της, επισημαίνοντας πως η προσωπική τους αρμονία αντανακλάται στην ευημερία της ίδιας της πόλης. Αυτό προετοιμάζει το έδαφος για το επόμενο Επεισόδιο, όπου η άφιξη της Αντιόπης και η αρχική δυσπιστία των γιων της περιπλέκουν περαιτέρω την αφήγηση, προσθέτοντας διαστάσεις στις θεματικές της αλήθειας, της ταυτότητας και της αναγνώρισης.

Συνολικά, αυτό το Στάσιμο λειτουργεί τόσο ως αναστοχασμός της προηγούμενης διαμάχης όσο και ως προοίμιο για τις επόμενες πράξεις του δράματος —ενισχύοντας την αναρώτηση όσον αφορά στην αναγκαιότητα της ισορροπίας και της ενότητας για την επίτευξη πραγματικής δύναμης, μεγαλείου και δικαιοσύνης, τόσο προσωπικά όσο και συλλογικά.

Β' Επεισόδιο
ΑΝΤΙΟΠΗ, ΖΗΘΟΣ, ΑΜΦΙΩΝ, ΒΟΣΚΟΣ, ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

[Η Αντιόπη εισέρχεται κατάκοπη στη σκηνή, έχοντας ξεφύγει απ' τη Δίρκη με τη βοήθεια του Διονύσου, που έλυσε τα δεσμά της. Συστήνεται, περιγράφοντας τη ζωή της στον Χορό και στα δυο αδέρφια —χωρίς να γνωρίζει ποιοι πραγματικά είναι.]

ANTIOPE

Oh, weary wanderer, I 've found brief rest,
In lands unknown, where chance has led me hence.
From Dirce's cruel hand, I 've flown like bird,
Unfettered now, by Bacchus' grace, I 'm freed.
I stand before you, strangers though you seem,
And tell my tale of sorrow and of woe.

ΑΝΤΙΟΠΗ

[Χαίρετε!] Ξένοι αν και μοιάζετε, μπροστά σας στέκομαι.
Περιπλανώμενη ψυχή, μια στιγμή θα μείνω, [να πάρω μιαν ανάσα]
—στ' άγνωστα αυτά μέρη, όπου γραφτό μου ήταν να φτάσω,
[αναζητώντας τα χαμένα μου παιδιά].
Απ' της Δίρκης το σιδερένιο χέρι ξέφυγα,
όπως πουλί σπρωγμένο απ' τη χάρη του Βάκχου
—ελεύθερη πια[, μα δεμένη ακόμα με το πένθος μου].
Τις συμφορές μου —το φορτίο της λύπης— πρέπει να ιστορήσω· [να το βγάλω από μέσα μου, πριν συνεχίσω τον δρόμο μου!]

In Thebes proud halls I once did carefree dwell,
Favored by Fate, but cursed by mortal spite;
'Cause, Cadmus, once, the dragon's teeth did sow;
the bowels of the earth sprang warriors wreathed
—a heritage of glory and of pride,
yet cursed by all the gods, with sorrows plied.

Στων Θηβών το ξακουστό ανάκτορο ζούσα κάποτε,
ευνοημένη απ' τις Μοίρες μα φαρμακωμένη απ' τον φθόνο των ανθρώπων.
Γιατί ο Κάδμος τα δόντια του δράκοντα έσπειρε·
κι η γη απ' τα σωθικά της ξέρασε πολεμιστές
—με στέφανους δόξας και περηφάνιας στολισμένους,
μα βαρυφορτωμένους με κατάρες σταλμένες απ' τους θεούς,
[πάνω στον Οίκο μας που πέσανε!]

Born of Nycteus, priestess in this land,
I honored Bacchus; piety made its stand.
Until Zeus came, in form of satyr's guise;
A wild creature, in the night did rise.
With godly might, he took me —made me bear
children of heaven, amid mortal care.

Γεννημένη απ' τον Νυκτέα, ιέρεια σ' αυτή τη γη, τιμούσα τον Βάκχο·
η ευσέβεια υπήρξε η ασπίδα μου.
Ώσπου με πλεύρισε ο Δίας, μορφή σατύρου ντυμένος:
άγριο πλάσμα, μες στη νύχτα αναδύθηκε·
[πλάγιασε δίπλα μου και,] με τη θεϊκή του ορμή, με πήρε
—με έταξε να φέρω παιδιά του ουρανού, σε θνητή μοίρα δεμένη.

In shame, I fled from Thebes to Sicyon,
To Epopéus, king, in solace drawn.
For fear of father’s wrath and public scorn.
I wed the king —my dignity reborn.
A union blessed with love, but marred by strife;
For, Lycus sought to fiercely claim my life.

Ντροπιασμένη, απ’ τη Θήβα στη Σικυώνα κατέφυγα
—στον Επωπέα, τον βασιλιά, παρηγοριά [και συντροφιά]:
από φόβο για την οργή του πατέρα και τη δημόσια κατακραυγή, νύφη του έγινα·
την αξιοπρέπειά μου ξανά βρήκα.
Ένωση ευλογημένη με αγάπη, μα σπαραγμένη από διχασμό·
γιατί ο Λύκος, [του πατέρα μου ο αδερφός,] με μανία γύρευε να πάρει τη ζωή μου.

From Sicyon’s embrace he tore me swift;
To Thebes he brought me, through the shadows’ rift.
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 207]
*Captured by Lycus, chained and bound by Fate,
*I bore twin sons, yet lost them in the dark;
*Two babes, stolen by Night, in the unknown
*—in this cave here, upon mount Cithaeron.

Απ’ τη Σικυώνα με άρπαξε, με τη βία.
*Στη Θήβα μ’ έσυρε πίσω[, μέσα απ’ το μαύρο
*πέπλο της νύχτας]
—αιχμάλωτη, δεμένη με της Μοίρας τ’ [άλυτα] δεσμά.
*Τότε ήταν που γέννησα [δίδυμους γιους],
που το σκοτάδι μου τους πήρε
—σ’ αυτήν εδώ τη σπηλιά, στου Κιθαιρώνα τα ριζά.

A captive then, in Dirce’s hands I fell;
A cruel tormentor, wrought by Spite’s own spell.
In chains and darkness, deeply how I mourned!
—for, lost were sons, and joy away was torn.
In Dirce’s grasp, each day I held firmly, tight;
Yet, hope remained, in memory’s clasped light.

Κι ύστερα, έπεσα στα χέρια της Δίρκης·
σκληρή, [αλύπητη,] της Ύβρεως γέννα!
Στις αλυσίδες, στο σκοτάδι, θρηνούσα σιωπηλά
—οι γιοι μου χαμένοι, η χαρά ξεριζωμένη απ’ την ψυχή μου!
Φυλακισμένη και καθηλωμένη, η ελπίδα με κρατούσε ζωντανή·
[θαμπή, αλλά] στη μνήμη μου χαραγμένη.

Oh, how I yearned for my lost sons’ embrace,
Their tiny hands, their gentle, smiling face.
Though Dirce’s cruelty never knew no bounds,
In dreams of them, my solace always bound.
Their memory, a beacon in my night,
In our reunion, my heart’s only light.

Αχ, πόσο λαχταρούσα την αγκαλιά τους·
τα μικρά[, τρυφερά] τους χέρια·
το χαμόγελό τους[, που η νύχτα έκλεψε]!
Η Δίρκη σκληρή: δεν χόρταινε να βασανίζει!
Μα η μνήμη τους… σαν φως που σπάραζε το σκοτάδι·
η προσμονή, μοναχή μου ελπίδα.

Through endless days of pain and sorrow’s tide,
The thought of them kept hope alive inside.
I prayed to gods, for mercy and for grace,
To guide me back to my own sons’ embrace.
And now, by Bacchus’ hand, I ‘ve found release
From Dirce’s grip; and here I seek my peace.

Ημέρες ατελείωτες· ο πόνος βουβός.
Η προσευχή μου[κραυγή στη σιωπή των θεών]:
να με λυπηθούν·
να με φέρουν πίσω σ’ εκείνους.
Ο Βάκχος μ’ ελευθέρωσε απ’ τη Δίρκης τα πνιγηρά δεσμά.
Κι ήρθα εδώ· σ’ αυτό το μέρος.
Να βρώ [τα παιδιά μου·] τη γαλήνη.

Oh, strangers, hear my tale of endless strife,
Of noble birth, yet burdened, martyred life!
In this harsh land, where Fate's cruel path has led,
I stand before you, weary, sore, oppressed.

Ω, ξένοι, ευλαβηθείτε τα βάσανά μου:
ευγενής η γενιά μου·
μα το μαρτύριό μου, φορτίο βαρύ.
Σ' αυτήν εδώ τη γη, όπου η Μοίρα με πέταξε σκληρά,
στέκομαι μπροστά σας:
εξαντλημένη, σκυφτή, πονεμένη.

Cherished by gods, yet cursed by mortal spite,
My life a testament to darkest night.
But in my heart, a spark of hope does gleam,
To find my sons, to end this mournful dream.

Απ' τους θεούς ζηλεμένη, κι απ' τους θνητούς καταραμένη:
η ζωή μου, καθρέφτης της πιο σκοτεινής νυχτιάς.
Κι όμως, στην καρδιά μου σιγοκαίει μια φλόγα:
να βρω τους γιους μου·
να τελειώσει ο εφιάλτης!

[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 205 & 208]
*I understand the suffering I bear,
*And this no small is burden to declare.
*For, ignorance of pain holds some delight;
*In misery, unknowing is a light.
*If overlooked by gods, my sons and I,
*It follows still; among men, it's known why:
*There must be some who face misfortune's curse
*—while others, in their grace the gods immerse.

*Γνωρίζω την πηγή της δυστυχίας μου·
*κι αυτό[, αλί μου,] δεν είναι μικρό κακό·
*διότι, αν τύχαινε να υπόφερα δίχως
*να το ξέρω, θα ήταν κι αυτό μια παρηγοριά:
*στην οδύνη, η άγνοια είναι φάρμακο.
*[Όμως,] εγώ κι οι γιοι μου λησμονηθήκαμε
*απ' τους θεούς:
*[αυτή είναι η αιτία των δεινών μου].
*Μα, θά 'χει [ακόμη κι ετούτο κάποιον] λόγο:
*ανάμεσα στους θνητούς[, οι τύχες πρέπει να
*μοιράζονται:]
*κάποιοι πρέπει νά 'ναι άτυχοι·
*άλλοι πάλι, τυχεροί.

ATHENIAN CHORUS
—— Oh, tragic tale of sorrow deep!
The gods above do sometimes weep.
Antíope, your grief we share;
For, Fortune's wheel turns unaware.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
—— Ω, θλιβερή, ω τραγική φωνή!
Οι θεοί πώς σε θρηνούν[, στη σιωπή]!
Το πένθος σου, Αντιόπη, πώς βαραίνει!
Μοίρες τυφλές: το δίκιο σου πεθαίνει!

AMPHION
[*To Antiope*:]
Your story, lady, stirs the heart with grief,
Yet we, the sons of labor, know you not.
Why speak these woes to strangers of the field?
What your heart seeks, in this uncertain hour?

[*To Zethus*:]
Oh brother, hear her out, though strange it seems;
For, in her words, a truth may yet be found.

ΑΜΦΙΩΝ
[*Προς της Αντιόπη*:]
Η ιστορία σου, κυρά, φέρνει λύπη·
μα εμείς, παιδιά του μόχθου, δεν σε ξέρουμε.
Γιατί μιλάς για πίκρες σε ξένης γης δουλευτές;
Τί αποζητά η καρδιά σου, σ' αυτή την αβέβαιη ώρα;
[*Προς τον Ζήθο*:]
Άκουσέ την, αδελφέ, όσο κι αν φαίνεται παράξενο·
στα λόγια της, ίσως κρύβεται αλήθεια.

[*To Antiope*:]
But lady, tell us more of these lost sons,
From your maternal breast whom Fate has torn.

[*Προς της Αντιόπη*:]
Μα κυρά, πες μας κι άλλα για τους χαμένους σου γιους,
που η Μοίρα σου άρπαξε απ’ το μητρικό σου στήθος.

[Στη σκηνή εισέρχεται ο βοσκός. Καθώς πλησιάζει, έχει ακούσει τα τελευταία λόγια της Αντιόπης, έχοντας αντιληφθεί την ταυτότητά της.]

HERDSMAN
[*To Antiope*:]
By Zeus, how could it be? The sorrow’s queen?
I know you, though the years have passed unseen.
Antíope, you are, if eyes speak true:
The mother seeking sons whom Fate withdrew.

ΒΟΣΚΟΣ
[*Προς της Αντιόπη*:]
Μα τους θεούς! Μπορεί να είναι αλήθεια;
Το βλέμμα σου δεν λέει ψέματα!
Σε ξέρω, παρά τα χρόνια που πέρασαν.
Δεν ξεγελάει το μάτι.
Είσαι η Αντιόπη:
η μάνα που ψάχνει τους γιους της, που η Μοίρες της έκλεψαν.

ANTIOPE
Good shepherd, can it be? You met my kin?
Long have I wandered, seeking trace of them.
Oh, speak! Did Até strike my dearest ones,
In Cithaeron’s cave, beneath the bright sun?

ΑΝΤΙΟΠΗ
Καλέ μου, τους είδες; Τα παιδιά μου!
Χρόνια χαμένα, ψάχνω τα ίχνη τους.
Πες μου!
Μήπως η αλλοφροσύνη των θεών πήρε [για πάντα μακριά] τα σπλάχνα μου
—εδώ, στην [ιερή ‘τούτη] σπηλιά του Κιθαιρώνα;

HERDSMAN
I know some youths, who might fit your lost kin;
Among these hills are raised, with strength within.
They bear no noble name, nor title’s grace,
Yet, noble hearts do shine upon their face.

ΒΟΣΚΟΣ
Ξέρω κάποιους νέους·
ίσως νά ‘ναι αυτοί που γυρεύεις.
Μεγάλωσαν εδώ, στις πλαγιές των βουνών·
δυνατοί [και λιτοί]·
δίχως όνομα τρανό, δίχως τίτλους·
μα, στα πρόσωπά τους λάμπει ευγένεια αληθινή.

ANTIOPE
My heart does leap to hear these names you say,
Oh, could it be, my sons, whom I adore?
Yet, doubt and fear do cloud my weary mind;
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 204]
*For, many tricks play gods upon mankind.

ΑΝΤΙΟΠΗ
Η καρδιά μου σκιρτά στ’ άκουσμά τους.
Μπορεί; Μήπως είναι οι λατρευτοί μου γιοι;
Μα, ο φόβος και η αμφιβολία μ’ αγκαλιάζουν·
*γιατί πολλές οι πλάνες [που οι θεοί
*υφαίνουν] στους θνητούς.

[Ο Αμφίων και ο Ζήθος αρνούνται ν’ αποδεχτούν την Αντιόπη ως μητέρα τους, μη πιστεύοντας τίποτε απ’ την ιστορία που τους διηγήθηκε —θεωρώντας πως έχει απλώς διαφύγει απ’ το παλάτι του Λύκου, έχοντας πιθανόν διαπράξει κάποια ατιμία.]

AMPHION
[*To Antiope*:]
Your words are strange; yet, something stirs within:
A truth is felt, though reason seems but thin.
[*To Zethus*:]
Could this be real? Yet, caution we must keep
—lest we be snared by falsehoods dark and deep.

ΑΜΦΙΩΝ
[*Προς την Αντιόπη*:]
Τα λόγια σου παράξενα, μα σαν κάτι να με σπρώχνει:
μιαν αλήθεια νιώθω, αν κι η λογική μ' αφήνει.
[*Προς τον Ζήθο*:]
Μπορεί νά στέκουν όσα λέει;
Προσοχή όμως να κρατήσουμε
—μην πιαστούμε από ψέματα σκοτεινά, δίχως γυρισμό.

ZETHUS
[*To Amphion*:]
No, brother, I suspect deceit at play,
A runaway, who seeks to lead astray.
No proof had she, no sign to show her claim,
Why trust a tale that bears no certain name?
[*To Antiope*:]
[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 210]
*For, I do not believe, in secret night
*That Zeus, in guise of beast, approached your sight,
*To come to your own bed as though a man,
*With wicked form, to execute his plan.

ΖΗΘΟΣ
[*Προς τον Αμφίονα*:]
Όχι, αδελφέ, κάτι πονηρό κρύβεται [εδώ]:
δραπέτισσα είναι, που θέλει να μας ξεγελάσει·
δεν έχει απόδειξη, ούτε σημάδια [που να μαρτυρούν τα όσα λέει].
Γιατί να στηριχτούμε σε λόγια δίχως βεβαιότητα;
[*Προς την Αντιόπη*:]
*[Κυρά], δεν πιστεύω, πως ο Δίας[, κατά πως
*είπες,]
*τρύπωσε[, κρυφά μες στη νύχτα,]
*στο κρεβάτι σου,
*—σαν άνθρωπος [δρώντας], μα με μορφή
*θηρίου αμέρωτου[, με σχέδια δολερά].

ANTIOPE
Oh, kind strangers, truly if you 're kind,
Look to my eyes, and let the truth be known.
By suffering's bond, by pain shared and shown,
Believe my words; don't stand with doubt and blame.

Oh, noble youths, I beg you, understand!
My heart is torn by sorrow's cruel demand.
Two sons I bore, yet lost them in the night;
In Cithaeron's cave, they vanished from my sight.

ΑΝΤΙΟΠΗ
Ω, ξένοι, που στιγμή δεν αμφέβαλλα για την καλοσύνη σας,
τα μάτια μου για δείτε καλά
—εκεί που φωλιάζει η αλήθεια [που στάζει αίμα, δίχως να μπορεί να κρυφτεί].
Δεμένη απ' τα βάσανα είμαι,
με θλίψη που απλόχερα[, δίχως ντροπή,] μοιράστηκα·
πιστέψτε με[, μα τους θεούς]!
Μην στέκεστε να με κυττάτε με περιφρόνηση·
μην με δικάζετε, [ζυγιάζοντας αιτίες σφαλερές]!

Ω, νέοι με την ευγενική ψυχή, σας εκλιπαρώ!
Δείτε πώς η καρδιά μου σπαράζει·
[πώς λυγίζει,] κάτω απ' του πόνου τον σκληρό προσταγμό!
Δύο γιους γέννησα, μα η νύχτα μου τους πήρε·
στη σπηλιά του Κιθαιρώνα, χάθηκαν απ' τα μάτια μου·

[στο στόμα της το σκοτεινό, σαν σκιές·
σαν όνειρο, στο ματωμένο απ’ τη γέννα
χώμα.]

ATHENIAN CHORUS

[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 211]
*—— *How many fortunes, forms of woe,*
**Mankind’s miseries, vast grow!*
**An end to them, one cannot know;*
**In endless tides, sufferings flow!*

ΧΟΡΟΣ

*—— *Αλί! Τύχες αλλάζουν και μορφές*
* *[πολλές]*
**οι συμφορές που πέφτουν σ’ [όλων] τις ζωές!*
**Κανείς το τέλος τους δεν βλέπει [—δεν*
* *μπορεί·*
**ακούγονται, στα χρόνια, άπαυτοι οι λυγμοί.]*

AMPHION

[*To Antiope*:]
Your plea is heard, but no proof is yet found;
For, trust in strangers oft leads to the ground.
Yet, something in your gaze —a whisper— speaks,
Of truths long buried, and of bonds it seeks.

ΑΜΦΙΩΝ

[*Προς την Αντιόπη*:]
Η ικεσία σου ακούστηκε, μα απόδειξη καμία.
Η ευπιστία σε ξένους συχνά μπορεί να σε
στείλει στον τάφο[, πριν την ώρα σου].
Κι όμως, στα μάτια σου, σαν κάτι να ψιθυρίζει
για μιαν αλήθεια [θαμμένη]
—που ζητά να βρει το αίμα της[, αυτό που
άδικα το αποχωρίστηκε].

ZETHUS

[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 206]
[*To Zethus*:]
*Brother, well-spoken words might yet deceive;
*With beauty’s guise, the truth they might out-reave.
*Yet, this is not the test most sure and right:
*‘Tis character and truth that stand in light.

[*To Antiope*:]
Enough! No more of this uncertain tale,
Let action speak, and let no heart prevail.
We ‘ll take you to the king, and there decide,
Your fate, and ours, upon Judgment’s tide.

ΖΗΘΟΣ

[*Προς τον Ζήθο*:]
*Αδερφέ, λόγια καλοειπωμένα συχνά
*είναι ψεύτικα·
*η ομορφιά τους την αλήθεια μπορεί να
*κρύψει.
*Μα, όσα [τελικά θα] κρίνουν [την αλήθεια]
*είναι ο χαρακτήρας κάποιου και το δίκιο
*[που έχει —αν τελικά έχει]:
*Όποιος με την ευφράδεια νικά, σοφός
*[μπορεί να φαίνεται]·
*μα τα έργα πάντα πιο δυνατά, έτσι πιστεύω.
[*Προς την Αντιόπη*:]
Φτάνει! Αρκετά, με λόγια δίχως βάρος!
Οι πράξεις θα μιλήσουν —όχι η καρδιά!
Στον βασιλιά θα σε οδηγήσουμε.
Εκεί η κρίση του, εκεί κι η μοίρα σου
—μαζί κι η δικιά μας.

AMPHION

But brother, should we not give pause to this?
Her sorrow seems too great for feigned deceit.
A heart in torment, lost in such abyss,
Could not so craft a tale of woes replete.

ΑΜΦΙΩΝ

Αδελφέ, μήπως βιαζόμαστε; [Δεν βλέπεις;]
Ο πόνος της βουρκώνει τον αέρα·
[τέτοιο βάθος ψυχής,] πώς να πλάσει ψευτιές;
Χαμένη, βουτηγμένη στο σκοτάδι της,
οι λέξεις της ματώνουν την αλήθεια.

ZETHUS
Oh, brother, you are soft in heart and mind.
Her tears may sway you, yet be full of lies.
We cannot let a stranger’s words so bind,
And lead us blind, where hidden danger lies.

AMPHION
Yet, look upon her face, and see the truth:
The lines of pain and years of suffering.
Her story bears the marks of grief’s own proof;
And, in her eyes, the shadows darkly sing.

ZETHUS
I see your point; but still, I hold my ground;
For, many have deceived with tearful guise.
A heart too quick to trust may soon be bound
By Treachery’s deceit and well-spun lies.

AMPHION
Then what do you propose, if not to trust?
Shall we condemn her to a fate unknown?
Her words may be the key to what we must
—unraveling the truths, from seeds long sown.

ZETHUS
I say we take her to the king at once;
Let him decide, for he has wisdom’s grace.
And, if her tale be true, we ‘ll recompense;
But if she lies, she ‘ll meet her rightful fate.

AMPHION
To bring her to the king may be a choice;
Yet, harsh it feels to doubt her every word.
Her anguish deep, I hear it in her voice
—a plea for mercy, by despair incurred.

ΖΗΘΟΣ
Αδερφέ, σε τυφλώνει η λύπη της.
Δάκρυα σβήνουν τη λογική σου.
[Ξένη είναι· τί ξέρουμε για δαύτη;]
Δεν θα δώσουμε τα κλειδιά της μοίρας μας
σε μια φωνή που ‘ρχεται απ’ το πουθενά·
το ψέμα της μπορεί να μας σύρει στην άβυσσο.

ΑΜΦΙΩΝ
Κύττα το πρόσωπό της·
η αλήθεια κρύβεται εκεί:
οι ρυτίδες του πόνου, χρόνων τα βάσανα.
Η ιστορία της σημάδια πίκρας φέρει·
και, στα μάτια της, σκοτεινό [και πονεμένο]
τραγούδι ηχεί.

ΖΗΘΟΣ
Καταλαβαίνω, μα μένω στην άποψή μου·
πολλοί [συχνά] ξεγελάνε με μάτια
δακρυσμένα.
Καρδιά που δίχως δεύτερη σκέψη
εμπιστεύεται,
μπορεί να σφιχτεί στην παγίδα του ψεύδους.

ΑΜΦΙΩΝ
Τι προτείνεις, αν δεν είναι να την
πιστέψουμε;
Να την καταδικάσουμε σε μοίρα άγνωστη;
Τα λόγια της μπορεί να είναι το κλειδί
—για να ξεδιπλώσουμε αλήθειες, από παλιά
[καλά κρυμμένες].

ΖΗΘΟΣ
Ας την πάμε στον βασιλιά, αμέσως!
Αυτός θα κρίνει, έχει τη σοφία.
Αν αληθεύουν όσα λέει, θα δικαιωθεί·
μα, αν ψεύδεται, θα υποστεί αυτά που αξίζει.

ΑΜΦΙΩΝ
Να την πάμε στον βασιλιά, μπορεί να 'ναι το
σωστό·
Μα σκληρό είναι να αμφιβάλλω για κάθε της
λέξη.
Ακούω στην φωνή της την αγωνία:
ικεσία για έλεος, σταλμένη απ’ την
απόγνωση.

ZETHUS

We cannot act on sentiment alone;
For, Justice must be served by clearer sight.
Let us not waver; nor let pity own
The judgment that must come by morning’s light.

ΖΗΘΟΣ

Αποφάσεις με συναίσθημα δεν είναι σωστές·
η Δικαιοσύνη χρειάζεται καθαρή ματιά.
Μην διστάζεις, μην δίνει το χέρι σου οίκο·
η κρίση [η σωστή] θα έρθει με το πρώτο φως
της αυγής[, στου βασιλιά το ανάκτορο].

AMPHION

I yield to you, though heavy is my heart.
We ‘ll take her to the king, and there we ‘ll see
If truth or falsehood from her lips do start;
Her fate and ours, determined thus shall be.

ΑΜΦΙΩΝ

Θα συμφωνήσω, αν και βαριά η καρδιά μου.
Θα την πάμε στον Λύκο, να δούμε
αν αλήθεια ή ψέματα μας έχει ξεστομίσει·
η τύχη της κι η δική μας εκεί θα κριθούν.

ZETHUS

[*Grasping Antiope*:]
Come then, strange woman, to the king we ‘ll go;
And let his wisdom guide us through this plight.
For, in his hands the scales of Justice flow,
And by his judgment, day shall follow night.

ΖΗΘΟΣ

[*Αρπάζοντας την Αντιόπη*:]
Έλα, λοιπόν, ξένη, στ’ ανάκτορα ας πάμε·
κι ας είναι η σοφία του άρχοντα πυξίδα μας.
Στα χέρια του, η Δικαιοσύνη δεν λαθεύει·
κι η κρίση του θα φέρει φως απ’ το σκοτάδι.

[Καθώς οι δυο αδελφοί ετοιμάζονται ν’ αναχωρήσουν για τη Θήβα, με την Αντιόπη στα χέρια τους, ο βοσκός μπαίνει στον δρόμο τους, έτοιμος ν’ αποκαλύψει την αλήθεια.]

HERDSMAN

Hold, noble youths! The truth I must reveal,
Though Dionysus bade me lips to seal.
This lady stands before you, do not harm;
For, she speaks truth; her tale’s no false charm!

ΒΟΣΚΟΣ

Σταθείτε! Σταθείτε εδώ, νέοι περήφανοι!
Πρέπει [—ακούστε με, πρέπει—] να σπάσω τη σιγή που με πνίγει
—κι ας μ’ έχει δέσει με όρκους σιωπής ο Διόνυσος.
Μην την αγγίξετε αυτή τη γυναίκα·
[μακριά τα χέρια σας να κρατήσετε!]
Κάθε λέξη που ξεστόμισε είναι αλήθεια [καθάρια]·
[είναι σταγόνες από αίμα αληθινό, μαρτυρικό]·
ο λόγος της δεν είναι της πλάνης γέννημα!
[Τ’ ορκίζομαι στους θεούς που απ’ τους αιθέρες μας βλέπουν!]

[Οι δυο αδελφοί δεν ακούν τον βοσκό, και ετοιμάζονται ν’ αναχωρήσουν για τη Θήβα —για να παραδώσουν την Αντιόπη στον Λύκο, οδηγώντας την σε σίγουρο θάνατο. Ο βοσκός είναι έτοιμος ν’ αποκαλύψει στον Αμφίονα και στον Ζήθο την πραγματική τους καταγωγή, παραβαίνοντας τις εντολές του Διονύσου. Ωστόσο, πριν προλάβει να το κάνει, η Δίρκη εισέρχεται στη σκηνή, συνοδευόμενη από Χορό Βακχίδων, με χορό και τραγούδι. Η Αντιόπη εκμεταλλεύεται την ευκαιρία, και διαφεύγει από τα χέρια των αδελφών, ενώ αυτοί είναι μαγεμένοι από την ομορφιά της Δίρκης και των Βακχίδων. Έπειτα, τρέχει και κρύβεται πίσω από κάποιους κοντινούς θάμνους, πριν η Δίρκη πλησιάσει αρκετά για να την αναγνωρίσει.]

Σημειώσεις & Σχόλια:

Χαρακτήρες:

Αντιόπη: Αυτό το Επεισόδιο συστήνει ως τραγική ηρωίδα την Αντιόπη, η οποία έχει δραπετεύσει απ’ τη σκληρή αιχμαλωσία της Δίρκης, με τη θεϊκή βοήθεια του Διονύσου. Η Αντιόπη μοιράζεται την οδυνηρή της ιστορία, δίχως να γνωρίζει ότι βρίσκεται μπροστά στους ίδιους της τους γιους, τον Ζήθο και τον Αμφίονα.

Ζήθος και Αμφίων: Οι αδελφοί συνεχίζουν να αναδεικνύουν τον διαφορετικό τους χαρακτήρα, μέσα απ’ τις αντιδράσεις τους στην εξιστόρηση της τραγικής ιστορίας της Αντιόπης. Ο Ζήθος παραμένει δύσπιστος και πραγματιστής, ενώ ο Αμφίων δείχνει μεγαλύτερη ενσυναίσθηση και προθυμία να πιστέψει τη θλιβερή αφήγηση της Αντιόπης.

Βοσκός: Ο βοσκός, ο οποίος ανέθρεψε τον Ζήθο και τον Αμφίονα, αρχίζει ν’ αναγνωρίζει την Αντιόπη, και παλεύει ενάντια στα συναισθήματά του, ώστε να υπακούσει στη θεϊκή εντολή του Διονύσου να κρατήσει κρυφή την αληθινή της ταυτότητα.

Χορός Αθηναίων: Ο Χορός αντιδράει με συμπάθεια στην αφήγηση της Αντιόπης, αντικατοπτρίζοντας την αναμενόμενη αντίδραση του κοινού, και συνεισφέροντας στο συναισθηματικό βάρος του Επεισοδίου.

Θεματικά Στοιχεία:

Αναγνώριση και Ταυτότητα: Το κεντρικό θέμα αυτού του Επεισοδίου είναι η επικείμενη «αναγνώριση», με την αποκάλυψη της αληθινής καταγωγής των δυο αδελφών και της ταυτότητας της Αντιόπης. Η αφήγηση της Αντιόπης και η εσωτερική σύγκρουση του βοσκού οικοδομούν τη δραματική ένταση, έως τη στιγμή που ο Ζήθος και ο Αμφίων θα μάθουν ποιοι πραγματικά είναι.

Μητρική Οδύνη και Ελπίδα: Η ιστορία της Αντιόπης είναι μια αφήγηση βαθύτατου μητρικού πόνου, με την αιχμαλωσία της και την απώλεια των παιδιών της. Ωστόσο, είναι επίσης μια ιστορία ελπίδας, καθώς η Αντιόπη κρατά άσβεστη την πίστη ότι οι γιοι της είναι ζωντανοί και ότι θα επανενωθεί μαζί τους.

Σκεπτικισμός έναντι Ενσυναίσθησης: Οι διαφορετικές αντιδράσεις του Ζήθου και του Αμφίονα αναδεικνύουν μια φιλοσοφική διαμάχη γύρω απ’ την εμπιστοσύνη και την πίστη. Ο Ζήθος αντιπροσωπεύει τον σκεπτικισμό και την πρόνοια, ενώ ο Αμφίων ενσαρκώνει την ενσυναίσθηση και την κατανόηση.

Θεϊκή Παρέμβαση και Μοίρα: Η πλάγια αναφορά του βοσκού στη θεϊκή εντολή υπογραμμίζει τον ρόλο των θεών στις ανθρώπινες υποθέσεις. Ο φόβος του να παρακούσει τον Διόνυσο προσθέτει δραματική ένταση, η οποία σχετίζεται με το αναντίρρητο της θεϊκής εντολής και το αδιάφευκτο πεπρωμένο.

Δραματουργική Δομή:

Μονόλογος της Αντιόπης: Ο εκτενής μονόλογος της Αντιόπης εξιστορεί τα γεγονότα που προηγούνται της τραγωδίας, με αναφορές στην ευγενή καταγωγή της, στον γάμο της με τον Επωπέα, στην αιχμαλωσία της απ’ τον Λύκο και στον βασανισμό της απ’ τη Δίρκη. Ο μονόλογος αυτός όχι μόνο συστήνει τον χαρακτήρα της, αλλά επίσης τη συνδέει με τον ευρύτερη μυθολογία που σχετίζεται με τον «θηβαϊκό κύκλο».

Διάλογος και Σύγκρουση: Ο διάλογος μεταξύ του Ζήθου, του Αμφίονα και της Αντιόπης αποκαλύπτει τους χαρακτήρες τους, καθώς και το κεντρικό θέμα της σύγκρουσης. Ο σκεπτικισμός του Ζήθου και η ενσυναίσθηση του Αμφίονα δημιουργούν δραματική ένταση, ενώ οι παρεμβάσεις του βοσκού υπαινίσσονται την επικείμενη αποκάλυψη.

Αγωνία και Προοικονομία: Η εσωτερική πάλη του βοσκού για το αν θα αποκαλύψει την αλήθεια, προοικονομεί τη δραματική κορύφωση που έπεται. Η είσοδος της Δίρκης και η διαφυγή της Αντιόπης προσθέτουν μια επί πλέον διάσταση αγωνίας, αφήνοντας το κοινό να περιμένει με ανυπομονησία τη σκηνή της αναγνώρισης.

Συμβολισμοί:

Σπήλαιο του Κιθαιρώνα: Το σπήλαιο στον Κιθαιρώνα αποτελεί σύμβολο κεκρυμμένων αληθειών και παλαιών μυστικών. Είναι ο τόπος γέννησης του Ζήθου και του Αμφίονα, ενώ τώρα λειτουργεί ως πιθανός τόπος αποκάλυψης της αλήθειας.

Σκλαβιά και Απελευθέρωση: Η απόδραση της Αντιόπης από τη Δίρκη, με τη βοήθεια του Διονύσου, συμβολίζει την απελευθέρωση, ως γενικότερη έννοια, μέσω θεϊκής παρέμβασης. Η αφήγησή της για την ελπίδα της εν μέσω πόνου και οδυνών αντικατοπτρίζει την ευρύτερη θεματική της απαντοχής και της απελευθέρωσης από την καταπίεση.

Προοικονομία:

Επικείμενη Αναγνώριση: Η παρ’ ολίγο αποκάλυψη της αληθινής ταυτότητας των αδελφών από τον βοσκό προοικονομεί τη σκηνή της τελικής αναγνώρισης. Αυτή η στιγμή είναι καθοριστική για την εξέλιξη της αφήγησης.

Ο Ρόλος της Δίρκης: Η είσοδος της Δίρκης, στο τέλος του Επεισοδίου, υπονοεί περαιτέρω σύγκρουση, καθώς και την πιθανότητα δραματικής αντιπαράθεσης. Η παρουσία της προσθέτει ένταση, και προετοιμάζει το έδαφος για τις επικείμενες εξελίξεις.

Ιστορικές και Μυθολογικές Αναφορές:

Θηβαϊκή Μυθολογία: Η δυσαρέσκεια της Αντιόπης για την ύβρη του Κάδμου, που έριξε κατάρα στον βασιλικό θρόνο της Θήβας, ο γάμος της με τον Επωπέα και η αιχμαλωσία της από τον Λύκο συνδέουν την αφήγηση με γνωστούς μύθους της Θήβας. Αυτές οι αναφορές εμπλουτίζουν την ιστορία και παρέχουν το πλαίσιο για τις πράξεις και τα κίνητρα των χαρακτήρων, ενσωματώνοντας την αφήγηση στη μυθολογική, ιστορική και πολιτιστική της διάσταση.

«*Αντιόπη*» του Ευριπίδη: Το Επεισόδιο αυτό αντλεί επίσης έμπνευση από τον «*αγώνα*» στην «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη —λιγότερο όμως απ’ ότι το 1ο Επεισόδιο—, εστιάζοντας ξανά στη φιλοσοφική διαμάχη ανάμεσα στους δυο αδελφούς. Εδώ, εξετάζονται διαφορετικές πτυχές του χαρακτήρα τους: ο ένας παρουσιάζεται συμπονετικός προς την Αντιόπη, ενώ ο άλλος πρακτικός και δύσπιστος.

Πολιτισμικές Αναφορές:

Φύλο και Εξουσία: Ο μονόλογος της Αντιόπης κάνει πλάγια αναφορά στη δυναμική της εξουσίας ανάμεσα στα δυο φύλα στην προ-ομηρική αρχαία Ελλάδα. Τα δεινά της Αντιόπης στα χέρια της Δίρκης και του Λύκου υπογραμμίζουν την ευαλωτότητα των γυναικών σε μια πατριαρχική κοινωνία, ενώ η απαντοχή και η ελπίδα της προσφέρουν ένα αντίβαρο, το οποίο προβάλλει τη δύναμη και την ανθεκτικότητα στις κακουχίες.

Εμπιστοσύνη και Εξαπάτηση: Η διαμάχη μεταξύ του Ζήθου και του Αμφίονα για το αν πρέπει να εμπιστευτούν την Αντιόπη πραγματεύεται ευρύτερα θέματα εμπιστοσύνης, εξαπάτησης, καθώς και της δυσκολίας να ξεδιαλυθεί η αλήθεια σε καταστάσεις υπό πίεση. Η θεματική αυτή είναι ιδιαίτερα επίκαιρη σε μια κοινωνία όπου η εμφάνιση συχνά παραπλανά και τα πραγματικά κίνητρα παραμένουν ακατανόητα.

Συμπερασματικά:

Το 2ο Επεισόδιο αναπτύσσει περισσότερο τα θέματα που εισήχθησαν στον Πρόλογο, και οικοδομεί τη δραματική ένταση. Εμβαθύνει την κατανόηση του κοινού για τους χαρακτήρες, ιδιαίτερα για την Αντιόπη και τους δυο αδελφούς, και προετοιμάζει το έδαφος για τις δραματικές αποκαλύψεις που θα ακολουθήσουν. Η αλληλεπίδραση του σκεπτικισμού και της ενσυναίσθησης, σε συνδυασμό με την πάλη του βοσκού με τις θεϊκές εντολές, έχει ως σκοπό να δημιουργήσει μια αφήγηση που θα εμπλέξει το κοινό βαθύτερα στην εξελισσόμενη τραγωδία.

Β' Στάσιμο
ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ATHENIAN CHORUS

—— By all the gods, a peril close at hand;
Yet, Fate may guide us, if we firmly stand.
Antíope is gone, but truth will out;
In time, her sons will know, without a doubt.

—— Oh, Fate that weaves through mortal time,
Justice has met your harshest thread!
The gods do guide with hands sublime;
And, in their will, our paths are led.

—— Oh, tangled web of Fate and kin
—where truth and falsehood intertwine—,
May wisdom guide our steps within,
And Justice light the path divine.

—— The tale unfolds with secrets yet to bare
and hearts entwined in Destiny's great snare.
May all find truth, as night gives way to day,
And may the gods show forth their guiding ray.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

—— Μα τους θεούς! Ο κίνδυνος αστράφτει,
[σαν το μαχαίρι στης νυχτιάς τα στήθια]!
Μα οι Μοίρες, αν ορθοί σταθούμε αντάρτες,]
φώς θε ν' ανοίξουν, να φανεί η αλήθεια.

—— Κλωθώ, στους αργαλειούς σου πάνω υφαίνεις
τη ζωή μας[, μέσα στον καιρό τον άγριο!]
Ισχνό του νήμα διάλεξε η Δίκη·
μα, θεών τα χέρια οδηγοί [στο αύριο]!

—— Της Λάχεσης ω δίχτυ, εσύ δεσμούς του αίματος
σ' αλήθειες και σε ψέματα, [σφιχτόπλεχτα,] θα δέσεις.
Στον [σκοτεινό μας] δρόμο, η σωφροσύνη ας φέρει φώς·
σ[του χρόνου] το ταξίδι, η Δίκη ας λάμψει, οδηγός!

—— [Της μοίρας] τα μυστήρια αργά θα ξετυλίξουν
οι θεοί[, με φώς ουράνιο] —τον δρόμο να φωτίσουν,
καθώς η νύχτα χάνεται στης χαραυγής τα κάλλη·
ως που η αλήθεια, [ολόλευκη,] εμπρός μας να προβάλει.

Σημειώσεις & Σχόλια:

Το 2ο Στάσιμο λειτουργεί ως μια αναστοχαστική ανάπαυλα στην αφήγηση, επιτρέποντας στον Χορό να σχολιάσει τα γεγονότα που εξελίσσονται και που πρόκειται να εξελιχθούν. Ο Χορός των Αθηναίων αναδεικνύει την ένταση μεταξύ της Μοίρας και των ενεργειών των χαρακτήρων —κεντρικό μοτίβο στην αττική Τραγωδία. Με την επίκληση στους θεούς και στη Μοίρα, υπογραμμίζει την πίστη σε μια θεία τάξη η οποία καθορίζει τις τύχες των θνητών, ενώ ταυτοχρόνως αναγνωρίζει την αβεβαιότητα και την πολυπλοκότητα της ζωής.

Οι στίχοι «*Κλωθώ, στους αργαλειούς σου πάνω υφαίνεις / τη ζωή μας[, μέσα στον καιρό τον άγριο!] / Ισχνό του νήμα διάλεξε η Δίκη.*» τονίζουν την αναπόφευκτη φύση της Μοίρας και τη σκληρότητα της θεϊκής Δικαιοσύνης. Ο Χορός αναγνωρίζει ότι η βούληση των θεών είναι συχνά ακατανόητη και ότι η παρέμβασή

τους, αν και είναι τελικά για το γενικό καλό, μπορεί ωστόσο να φέρει πόνο και συγκρούσεις. Η λέξη «*νήμα*» τοποθετείται στο πλαίσιο της ελληνικής Μυθολογίας, όπου οι Μοίρες «υφαίνουν» τις τύχες των θνητών· ωστόσο, υποδηλώνει επίσης ευθραυστότητα και ένταση, καθώς το νήμα μπορεί εύκολα να σπάσει ή και να μπερδευτεί, προκαλώντας χάος στη ζωή των θνητών.

Ο Χορός στοχάζεται επίσης για τη σύνθετη σχέση μεταξύ αλήθειας και εξαπάτησης, ειδικά όσον αφορά στη ζωή της Αντιόπης. Η φράση «*Της Μοίρας [μαύρο] δίχτυ, εσύ δεσμούς του αίματος / σ' αλήθειες και σε ψέματα σφιχτόπλεχτα θα δέσεις*» αναφέρεται στη σύγχυση που κυριαρχεί σε αυτό το Επεισόδιο, αλλά και στις κρυφές αλήθειες που θ' αποκαλυφθούν στις εξελίξεις της δραματικής πλοκής —καθώς η επικείμενη σκηνή της αναγνώρισης θα προετοιμάσει το έδαφος για την τελική αποκάλυψη και την επίλυση αυτών των κρυφών αληθειών.

Με τους δυο τελευταίους στίχους, ο Χορός προβλέπει την αποκατάσταση της θεϊκής τάξης —υπονοώντας ότι μέσα από τις δοκιμασίες και τις δυσκολίες θα προκύψει μια πιο ξεκάθαρη και δίκαιη έκβαση.

Το Χορικό αυτό συνοψίζει την ένταση των γεγονότων, με μια νότα ελπίδας και αισιοδοξίας, συνδέοντας τα τεκταινόμενα με την αδυσώπητη ροή της Μοίρας —η οποία θα καθορίζει την τελική επίλυση της παρούσας κατάστασης.

Γ' Επεισόδιο
ΔΙΡΚΗ, ΒΟΣΚΟΣ, ΖΗΘΟΣ, ΑΜΦΙΩΝ, ΑΝΤΙΟΠΗ, ΧΟΡΟΣ ΒΑΚΧΙΔΩΝ, ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ (βουβός)

[Στη σκηνή εισέρχεται η Δίρκη, μαζί με Χορό αποτελούμενο από Βακχίδες. Μη γνωρίζοντας πως η Αντιόπη έχει καταφύγει στην περιοχή, έχει στείλει τον Λύκο μαζί με τη Φρουρά του για να τη βρούνε. Η ίδια καταφτάνει στην περιοχή με σκοπό να τιμήσει τον Διόνυσο Ελευθερέα με βακχικές εορτές. Θεωρεί τον Αμφίονα και τον Ζήθο δούλους του άρχοντα του βουκόλου, οι οποίοι βοηθάνε τον βουκόλο στις εργασίες του.]

DIRCE

Hail, shepherd of this verdant, peaceful land!
I come to honor Bacchus, god of wine,
With rites and revels, sacred to his name.
But tell me, who are these who work the field?
These youths, so strong and noble in their form;
Yet, bound to serve beneath your humble hand?

ΔΙΡΚΗ

[*Προς τον βοσκό*:]
Χαίρε, βοσκέ
—γαλήνιας κι ευλογημένης γης [φύλακα]!
Ήρθα για να υμνήσω τον Βάκχο, τον θεό του κρασιού [και της έκστασης]
—με τελετές, [χορούς] και ψαλμωδίες ιερές.
Μα πες μου, ποιοι είναι οι νέοι [που βλέπω]
—γεμάτοι σφρίγος και με πρόσωπα που λάμπουν;
Πώς χωράει τέτοια δύναμη να υπηρετεί την ταπεινότητά σου;
[*Προς τον Ζήθο και τον Αμφίονα*:]
[Στο χώμα, σκυφτοί·
Βλέμμα μην υψώνετε, δούλοι, προς την πρώτη Βάκχη!]

HERDSMAN

These are not slaves, merely my humble sons;
With me they labor, tending to the flocks.
Their strength and skill are gifts of simple life,
Not born of noble blood or royal halls.

ΒΟΣΚΟΣ

Δεν είναι δούλοι. Είναι οι γιοί μου:
[αίμα μου, καρδιά μου,] σύντροφοι στον μόχθο.
Η δύναμη κι η δεξιοσύνη τους δεν έρχονται από παλάτια·
ούτε το αίμα τους είναι αριστοκρατικό.
Η γη τούς γέννησε· το ιδροκόπι τούς πλάθει.

ZETHUS

Great Dirce, though we labor with the soil,
We stand against the chains of slavery's toil.
A man is born with freedom in his heart,
And none should tear that sacred gift apart.

ΖΗΘΟΣ

Ω, Δίρκη, σεβάσμια,
τα χέρια μας τη γη παλεύουν,
μα δεν λυγίζουμε σε ζυγό σκλαβιάς.
Ο άνθρωπος γεννιέται με την ελευθερία στην καρδιά·
κανείς δεν έχει το δικαίωμα να τη σκίζει απ' τη σάρκα του.

AMPHION

In each man's labor, there lies his worth
—not in the shackles placed upon his birth.

ΑΜΦΙΩΝ

Η αξία του ανθρώπου [ρέει στο αίμα του,] απ' τον τίμιο μόχθο·

A kingdom just, must lift all of its men;
In common wealth, our greatness we defend.

δεν ζυγιάζεται στα δεσμά που του φόρεσαν
στη γέννα.
Μια πολιτεία δίκαιη ανυψώνει όλους τους
πολίτες·
εκεί, στην κοινή ευημερία, ανθίζει η δόξα της.

DIRCE
Naive your thoughts, are burnt by youth’s own fire;
But order’s strength is built on rule’s desire.
The gods themselves decree the roles we play,
So some must serve for others to hold sway.
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 216 – *uncertain*]
*Therefore, a slave must never seek to find
*Free thought, nor gaze to idleness inclined.

ΔΙΡΚΗ
Παιδιά της άγνοιας, η νιότη σας καίει την
κρίση:
η τάξη κρατιέται μονάχα απ’ την ανάγκη για
εξουσία·
κι οι ίδιοι οι θεοί μοιράζουν τους ρόλους:
κάποιοι πρέπει να υπηρετούν, για να κρατούν
άλλοι το σκήπτρο.
*Γι’ αυτό, ο δούλος ποτέ δεν πρέπει ν’
*αποζητά ελεύθερη σκέψη,
*ούτε [νά ‘χει] βλέμμα στην αργία στραμμένο.

ATHENIAN CHORUS
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 218]
*—— *Alas! How harsh the gods’ decree,*
**To mark slaves with inferiority!*

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
*—— *Αλίμονο! Θεών σκληρή βουλή*
**δούλων το γένος πάτησε στη γή!*
**[Πότε θα σβήσει ‘τούτη η ντροπή,*
**και λευτεριά να λάμψει στην ψυχή;]*

ZETHUS
Yet, what of justice, honor, and the right?
Shall men be forced to live in endless night?
True strength is found in unity, not chains,
In shared prosperity, not others’ pains.

ΖΗΘΟΣ
Και η δικαιοσύνη, η τιμή; [Ποια φωνή τις
φέρνει;]
Πρέπει να ζούμε σκυφτοί, μ’ αλυσίδες στα
χέρια;
Η [αληθινή] δύναμη δεν σφυρηλατεί δεσμά·
είναι φτιαγμένη από φωνές που ενώνονται·
—σ’ όλων την ευμάρεια, όχι φορώντας ζυγό
στους αδύναμους.

AMPHION
A city that can thrive must lift its kin;
Not hold them down, to grind their battered skin.
The wealth of nations flows from every hand.
In freedom’s light each man should truly stand.

ΑΜΦΙΩΝ
Η πόλη που προκόβει στηρίζεται στους
ανθρώπους της·
δεν τους λυγίζει[, με βία και με φόβο].
Ο πλούτος αναβλύζει απ’ όλων τον μόχθο.
Και, μόνο το φως της ελευθερίας θρέφει το
δίκιο και το σωστό.

DIRCE
Your words are bold, yet lack the weight of years;
For, in the gods’ design, the truth appears.
To lead, to rule, requires a sturdy base;
And some must serve, to elevate the race.

ΔΙΡΚΗ
Θαρραλέα τα λόγια σου, μα λίγα από βάρος.
[Θαρρείς πως η αλήθεια σου αντέχει];
Οι θεοί όρισαν τους ρόλους μας:
το δέντρο της Τάξης ριζώνει βαθιά,
σε σώματα σκυμμένα·
οι πολλοί πρέπει να σηκώνουν το βάρος [των

λίγων —των άξιων, των εκλεκτών— και] της φυλής ολάκερης!

ZETHUS

But true advancement comes from hearts set free,
From minds unbound by chains —in liberty.
When every soul can rise to meet its fate,
Then shall our city stand both strong and great.

ΖΗΘΟΣ

[Όχι, δεν είναι έτσι!]
Η ελευθερία δίνει στην πόλη πνοή:
δεν [χτίζονται θεμέλια] πάνω σ’ υποταγμένες ψυχές!
Μονάχα όταν κάθε νους σηκωθεί,
τότε η πόλη στεριώνει κι η γενιά της ανθίζει.

AMPHION

Great Dirce, heed the call of common good
For Bacchus too, the god who loves this wood;
In revelry, shows freedom’s joyous song
—in unity’s own strength, where we belong.

ΑΜΦΙΩΝ

Δίρκη, τα δέντρα σιγοψιθυρίζουν το κάλεσμα·
[το δάσος ανασαίνει ελευθερία]·
ο Βάκχος[, ο θεός σου,] δεν ζητά υποταγή:
στις [ιερές] του τελετές,
ηχεί της ελευθερίας το γλυκό τραγούδισμα:
αυτό που[, όπως και τα λόγια μας,] υμνεί τα σώματα που χορεύουν στον άνεμο της ενότητας.

DIRCE

I see your passion, though I hold my ground;
For, in the gods’ decree, our fates are bound.
But let the rites commence, for Bacchus reigns;
In joy and revelry, forget our pains!

ΔΙΡΚΗ

Νιώθω το πάθος σου, μα δεν υποχωρώ.
Οι μοίρες μας είναι πλεγμένες στις βουλές των θεών.
Ας αρχίσουν, όμως, οι ιεροί χοροί,
κατά πως ο Βάκχος το απαιτεί
—η χαρά τους για να σβήσει κάθε πόνο που κουβαλάμε.

How strange, that such as these should serve the plough,
When they could lead in battle or in court.
But let us not digress; the rites await,
And Bacchus calls for joy; let ‘s celebrate!

Πώς γίνεται άντρες σαν κι εσάς, με κορμιά γεννημένα για μάχη,
να χαμηλώνουν το βλέμμα στη λάσπη και στ’ αλέτρι;
Αλλά όχι, όχι τώρα·
δεν είναι καιρός για τέτοια·
οι ύμνοι μας περιμένουν!
Ο Βάκχος θέλει να γιορτάσουμε·
ας υψωθούμε μαζί του!

[Οι Βακχίδες αρχίζουν να χορεύουν και να υμνούν τον Διόνυσο. Καθώς χορεύουν, ανακαλύπτουν την κρυμμένη Αντιόπη. Η Δίρκη, αναγνωρίζοντάς την, δεν θα διστάσει να την απειλήσει με θάνατο —αν και δεν αναφέρει το όνομά της, κατά τη διάρκεια της μεταξύ τους συνομιλίας.]

BACCHANTS’ CHORUS

—— Oh, Bacchus, god of wine and mirth,
We honor you with dance, and sing!
In forests deep, where rivers bind,

ΧΟΡΟΣ ΒΑΚΧΙΔΩΝ

—— Ω, Βάκχε, θεέ του καρπού της αμπέλου,
[με δάφνες, στις βρύσες,] στης νύχτας το φως,
στα ρέματα [τρέχει η φωνή μας· και, ξάφνου,]

Your praises shall be sung all night!

τη νύχτα γεμίζει των ύμνων ρυθμός!

—— Your power, wild and free, inspires
The hearts of men to joyous heights.
With thyrsus raised and burning fires,
We celebrate, lord of delights!

—— [Ω, Δέσποτ'], ατίθαση, λεύτερη η ορμή σου,
τα πνεύματα υψώνει σ' αιθέριες πηγές·
με κύμβαλα[, κρότους,] φωτιές και με θύρσους,
σου ψέλνουμε [—μες σε χορούς κι ιαχές]!

[*Seeing Antiope, and seizing her*:]
What vision stirs within these sacred groves?
A wretch who hides from justice, now revealed!
Though Fate has cast you low, your doom is sealed;
For, none escapes the reach of Dirce's hand!

[*Βρίσκουν κι αρπάζουν την κρυμμένη Αντιόπη*:]
—— Μέσα στο ιερό [μας] άλσος, τί μορφή [κρυμμένη] είν' αυτή;
—— [Απ' τους θάμνους] αναδύεται!
—— Μια άθλια ύπαρξη[, ένας ίσκιος,] της Δίκης δραπέτις!
—— Μπροστά μας [πάλι βρίσκεσαι]!
—— Η μοίρα σου έπεσε βαριά, μα η κρίση δεν λυγίζει!
—— Τα χέρια της Δίρκης μακριά[, κι η τιμωρία σε καλεί]!

ANTIOPE
Mercy, Great Lady, hear my humble plea!
By all the gods, I beg you, let me be!
For, I have suffered much, and seek but peace;
Release me from this torment, grant me ease.

ΑΝΤΙΟΠΗ
[Δίρκη,] κυρά, σε ικετεύω!
Άκουσε την κραυγή μου!
Μα τους θεούς, λυπήσου με!
Για όσα υπέφερα, δεν χωρούν λόγια:
[έχω πληρώσει, έχω θρηνήσει!]
Άφησέ με να βρω γαλήνη [κι ησυχία].

DIRCE
No mercy for a wretch who flees her fate!
Your crimes are dark, and justice cannot wait.
The bull awaits, with horns to bind you fast;
And, in his wrath, your doom is sealed at last.

ΔΙΡΚΗ
Έλεος; Δεν χαρίζεται σε προδότες της μοίρας.
Τα κρίματά σου είναι βαθιά χαραγμένα,
κι η τιμωρία σου ήδη ανασαίνει:
ο ταύρος είναι έτοιμος·
το τέλος σου: δεμένη σφιχτά στα κέρατά του!

AMPHION
What you think, brother, of this woman's plight?
Her tale, though strange, does stir a sense of right.
Yet, Dirce's word does hold a weight profound;
And in this land, her justice is renowned.

ΑΜΦΙΩΝ
Αδελφέ, τί να πούμε;
Τα λόγια της μοιάζουν να στάζουν αλήθεια·
μα, η δικαιοσύνη της Δίρκης είναι βράχος ασήκωτος·
ποιος τολμά να την αμφισβητήσει;
[Κι εμείς; Ποιον δρόμο πρέπει να πάρουμε;]

ZETHUS
No, brother, she is but a lying wretch.
Her tales are false, her mind a cunning sketch.
We shall deliver her to Dirce's will,
And by this act, our duty shall fulfill!

ΖΗΘΟΣ
Όχι, αδελφέ! Ψεύτρα είναι!
[Ένα κουβάρι] ψέματα τα λόγια της
[—κλωστές καλοπλεγμένες]·
το στόμα της[, φιδίσιο,] παγίδες μηχανεύεται.

Στη Δίρκη θα την αφήσουμε.
Το χρέος [σκληρό, μα δίκαιο]· θα το πράξουμε.

[Ο βοσκός παρεμβαίνει: πριν οι Βακχίδες συλλάβουν την Αντιόπη για να την οδηγήσουν στο παλάτι, αποκαλύπτει στους δυο αδελφούς την αληθινή τους ταυτότητα και τα ονόματα που τους έχει δώσει ο Διόνυσος. Ακολουθεί η συγκινητική σκηνή της αναγνώρισης με τη μητέρα τους, Αντιόπη —ενώ η Δίρκη και οι Βακχίδες παρακολουθούν έκπληκτες.]

HERDSMAN
Hold, noble youths! Before this deed is done,
A truth must out, for she is not alone.
The mother stands before her long-lost sons,
And by the gods, this secret must be known!

ΒΟΣΚΟΣ
Σταθείτε! [Μην αφήσετε τη νύχτα να πέσει!]
Αλήθεια [βαριά] κουβαλάω, που δεν την
αντέχω πια.
Αυτή η γυναίκα…
Είναι η μητέρα σας!
Οι χαμένοι γιοι της, εσείς·
[το νήμα που κόπηκε, τώρα ξαναδένει.]
Στους θεούς ορκίζομαι! [Βλέπουν κ' κρίνουν]!

AMPHION
What do you say? This woman, mother mine?
How can this be, such claims need to align.
Speak clear, old man; for, truth we must discern,
Ere Justice takes a path that none can turn.

ΑΜΦΙΩΝ
Η μητέρα μας; Αυτή;
Αδύνατο! Η γλώσσα σου μπερδεύει το μυαλό.
Μίλα καθαρά, γέροντα.
Μην κρύβεις άλλο το φως.
[Πρέπει να ξέρουμε·]
πριν η Δικαιοσύνη [γίνει άδικη, και] πάρει
δρόμο δίχως γυρισμό!

HERDSMAN
By the Cithaeron’s slopes, in years long past,
I found two babes, by Fate’s cruel hand cast.
Raised them as mine, with care and tender hand.
These lads are yours, O Antiópe, grand!

The names of Zethus and Amphion fair,
Were given by the god whose gift they bear.
Your sons they are, and you their mother blessed;
This truth now told, let hearts be laid to rest.

ΒΟΣΚΟΣ
Στις πλαγιές του Κιθαιρώνα,
πριν πολλά χρόνια,
δυο βρέφη πεταμένα βρήκα.
[Μοναξιά, κλάμα.]
[Τα σήκωσα·] Δικά μου έγιναν.
Τα ανάθρεψα.
«Ζήθο» και «Αμφίονα» τους ονόμασε ο ίδιος ο
θεός που τα δώρα τους φώτισε.
Είναι δικοί σου, Αντιόπη.
Οι γιοί σου.
Η αλήθεια ειπώθηκε·
αφήστε τώρα τη γαλήνη να βρει τις καρδιές
σας.

AMPHION
Could it be so? This woman who we scorned,
Our mother, lost and long, for us has mourned?
Her eyes, her voice, distant memory stirs;
The echoes of our past now blend with hers.

ΑΜΦΙΩΝ
Αλήθεια; Αυτό το πρόσωπο, που το
περιφρονήσαμε, μας γέννησε;
[Μάνα. Εμείς,… παιδιά της.]
Τα μάτια της [οικεία] κι η φωνή της·
σαν ένα όνειρο χαμένο·

σαν μια ηχώ, που επιστρέφει στον τόπο της·
[Κι όλα ξεχνιούνται.]

ZETHUS
Our mother? Oh, this revelation grand!
How could we not have known, nor understand?
The blood that courses through our veins alike
Is drawn from her, whose sorrows now we strike!

ΖΗΘΟΣ
Η μητέρα μας; Τί αποκάλυψη απρόσμενη!
Πώς δεν το νιώσαμε, πώς δεν το καταλάβαμε;
Το αίμα μας είναι ίδιο με το δικό σου·
πηγάζει απ' τις πίκρες σου, που σύντομα θα γιάνουμε!

ANTIOPE
Oh, sons of mine, my heart with joy does swell,
To hear this truth, which none can now dispel.
Embrace me now, and let our hearts unite;
For, in this bond, our future shall be bright!

ΑΝΤΙΟΠΗ
Ω, γιοί μου, η καρδιά μου είναι γεμάτη χαρά,
ν' ακούω την αλήθεια που πια δε σβήνει.
Ελάτε κοντά, αγκαλιάστε με·
η ένωσή μας σφυρηλατεί το πεπρωμένο μας!

AMPHION
Dear mother —lost, yet found in Fate's design—,
We knew you not, but now our hearts align.
Forgive our doubt, our harsh and errant ways;
For, in this truth, we find the light of days.

ΑΜΦΙΩΝ
Μητέρα μας, [από καιρό] χαμένη, κοντά μας τώρα βρίσκεσαι·
στο κάλεσμα της μοίρας, οι ψυχές μας ενωθήκανε.
[Μπροστά μας ήσουνα, μα] δεν σε γνωρίσαμε·
συγχώρα μας, που αμφιβάλαμε και σ' αδικήσαμε·
η καρδιά μας ας γεμίσει με τις δικές σου χαρές!

ZETHUS
Embrace us, mother, let the past be healed;
The wounds of time, in love, are now revealed.
No longer shall we doubt, nor live apart;
For, in your presence, beats a single heart.

ΖΗΘΟΣ
Μητέρα, έλα [κοντά] κι αγκάλιασέ μας!
Όσα μας χώρισαν, να [ξεχαστούν].
Ο χρόνος μας πλήγωσε, μα η [αλήθεια] μας [γιατρεύει].
Δεν υπάρχει πια αμφιβολία·
δεν υπάρχει πια απόσταση·
είμαστε ένα· το αίμα κι η καρδιές μας μιλούν.

ANTIOPE
My sons, my life, my every hope renewed.
In this embrace, the past is now subdued.
With joy and tears, our spirits intertwine,
In this reunion, blessed by the Divine.

ΑΝΤΙΟΠΗ
Γιοι μου, η ζωή μου και κάθε μου ελπίδα ξαναγεννιούνται!
Σ' αυτή την αγκαλιά, το παρελθόν σωπαίνει.
Χαρά και πόνος σμίγουν σαν ποτάμι
—σ' ετούτη την ένωση, που οι θεοί ευλόγησαν.

DIRCE
What trickery is this? What tale is spun?
To claim these youths are yours, cannot be done!
Yet, in your eyes, a light begins to shine:
The truth unveiled; a lineage divine.

ΔΙΡΚΗ
Τι παραλογισμός είν' ετούτος;
Τι πλεκτάνη υφαίνετε;
Αυτοί οι νέοι, δικοί σου γιοι; Μήτε λόγος!
Μα τα μάτια σου… [κάτι λένε,] κάτι αστράφτει.
[Είναι δυνατόν] το αίμα σας να φανερώνει

[τέτοια αλήθεια, από καιρό κρυμμένη];

ATHENIAN CHORUS

—— Oh, gods above, bear witness to this day;
The bonds of blood, no force can rend away.
In love and truth, their heart shall find its home,
In Fate's embrace; no longer shall they roam.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

—— Θεοί, ω δείτ' αυτή τη μέρα[, τη λαμπρή]
—που αίματος δεσμοί [στο φως έχουνε βγεί].
Μες στην αγάπη, βρίσκει η καρδιά πνοή.
Η Μοίρα μίλησε· [φέρνει η χαρά γιορτή]!

ANTIOPE

Now, sons, with strength, our unity restore;
And, face the future, brighter than before.
Together, we shall stand against our foes
With hearts as one, where love and courage grows.

ΑΝΤΙΟΠΗ

Εμπρός, παιδιά μου·
η ένωσή μας ας γίνει η δύναμη μας!
Το αύριο ξημερώνει, πιο φωτεινό.
Μαζί, θα υψωθούμε ενάντια σε κάθε εχθρό·
οι καρδιές μας ένα·
όπου η αγάπη ριζώνει, το θάρρος ανθεί.

[Ο Αμφίων και ο Ζήθος, εξοργισμένοι, αποφασίζουν να σκοτώσουν τη Δίρκη, με τον ίδιο τρόπο που η ίδια είχε προηγουμένως απειλήσει να σκοτώσει την Αντιόπη: δένοντάς την, από τα μαλλιά, στα κέρατα ενός οργισμένου ταύρου. Η Αντιόπη διαφωνεί, αλλά στο τέλος αναγκάζεται ν' αποδεχτεί την εκδικητική πράξη των γιων της, αδυνατώντας να τους αντισταθεί.]

AMPHION

[*Embracing Antiope*:]
Dear mother, long-lost, now returned to us,
Our hearts as one, in love and harmony.
But what of Dirce, who would see you dead?
Her wrathful hand must now be firmly stayed.

ΑΜΦΙΩΝ

[*Αγκαλιάζοντας τη μητέρα του*:]
Μάνα... επί τέλους σε βρήκαμε!
Μας αναζητούσες [στο σκοτάδι των] χρόνων.
Τώρα που ανταμώσαμε, πώς να σ' αφήσουμε
να γίνεις θύμα [άδικο] στης Δίρκης τη μανία;

ZETHUS

Brother, her wrath shall be repaid with wrath!
For, Dirce's cruelty shall feel our hand.
As she would harm our mother, so shall we
Deliver her to Fate, and set her free.

ΖΗΘΟΣ

[*Με οργή που ξεχειλίζει*:]
Αδελφέ, η οργή της με οργή θα ξεπληρωθεί·
Η σκληρότητά της με τρόμο·
[το αίμα με αίμα·]
θα καεί [σαν κλαράκι] στη φωτιά της
εκδίκησης·
κι ο κόσμος από δαύτη θα λευτερωθεί!

DIRCE

What madness speaks, what wild resolve is this?
You turn on me, for such a wretch as this?
The power you despise that I command,
By Thebes' decree? You face a dire stand!

ΔΙΡΚΗ

[*Με περιφρόνηση, φοβισμένη*:]
Τί παραλογισμός είν' αυτός;
Θα σηκώσετε το χέρι σας απάνω μου;
Σ' εμένα, που βαστώ της Θήβας τα πρωτεία;
[Σ' εμένα του Διόνυσου τη χαϊδεμένη;]
Για μια δούλα, για μια τιποτένια[,
θα γίνετε εχθροί του θρόνου];
[*Υψώνοντας απειλητικά το χέρι:*]
Θα σας τσακίσω! Θα σας...

AMPHION

Your power, Dirce, holds no sway on truth;
For, Justice shall prevail in age and youth.
Your cruel intent shall now be met with force,
And vengeance take its due and rightful course.

ΑΜΦΙΩΝ

Η εξουσία σου, Δίρκη, σκιά μπροστά στη Δικαιοσύνη·
η δύναμη και τα νιάτα μας συνεργός της!
Η σκληρότητά σου [σε οδηγεί στο τέλος σου]·
θα πληρωθεί με φωτιά.
Η εκδίκηση δεν περιμένει· κοντοζυγώνει!

ANTIOPE

Oh, sons, restrain this wrath, this vengeful fire!
For, in such acts, the soul does oft retire.
Forgiveness —not revenge— should be our way;
Let mercy guide us through this darkened day.

ΑΝΤΙΟΠΗ

Γιοί μου, σταθείτε·
μην πνίγεστε στο μίσος!
Η ψυχή σαπίζει στη φλόγα της εκδίκησης·
η συγχώρεση κρατά το φως ζωντανό·
μαλακώστε το σκότος!

ZETHUS

Forgiveness, mother, had its time and place;
But, not for one who shows a heart so base!
Dirce shall pay for all her cruel deeds;
And, by her fate, our justice now proceeds.

ΖΗΘΟΣ

Μητέρα, αρκετά!
Η συγχώρεση δεν γιατρεύει πληγές·
το φως της δεν φτάνει παντού:
η Δίρκη ζει στο σκοτάδι.
Η ώρα της ήρθε·
[θα γονατίσει μπροστά μας·]
θα πληρώσει για ό,τι έκανε.
Η δικαιοσύνη [δεν χαρίζεται σε κανέναν·]
Επιβάλλεται! Τώρα!

[Ο Αμφίων και ο Ζήθος αρπάζουν τη Δίρκη.]

DIRCE

Release me, fools, before the gods strike down
Your insolence, and tear apart this town!
The wrath of Thebes shall fall upon your heads,
And all you love shall lie in shrouded beds!

ΔΙΡΚΗ

Αφήστε με, ανόητοι, πριν οι θεοί σας συντρίψουν:
η ύβρις σας θα ξεθεμελιώσει τον τόπο σας!
Η οργή του θρόνου θα πέσει στα κεφάλια σας·
[ό,τι αγαπάτε, στάχτη θα γίνει·]
όλους τους δικούς σας θα τους δείτε σε νεκροκρέβατα!

AMPHION

Your threats are void, your power naught but air;
For, Justice meets its course, by your despair.
Prepare to meet your fate, as you have sown;
In bonds of vengeance, reap what you have grown!

ΑΜΦΙΩΝ

Θαμπές σκιές οι απειλές σου, κι η εξουσία σου αέρας.
Η Δικαιοσύνη [δεν ξεχνά, και] στην απόγνωσή σου βρίσκει τον δρόμο της.
Ό,τι έσπειρες, έφτασε η ώρα να το θερίσεις
—εγκλωβισμένη [κι αδύναμη], στις [σφιχτόδετες] αλυσίδες της εκδίκησης!

ZETHUS

[To *Dirce, tearing apart her bacchanal deerskin:*]
[Based on Euripides' "*Antiope(?) / Antigone(?)*", fr. 175, 1-8]

*Abandon Thebes, and flee from here with haste;
*And, we will spare your life from bitter waste.
*Else, fearsome bulls will drag you by your hair,
*And —in their mighty grip— your body tear.
*No longer wrapped in luxury's embrace,
*Nor shielded by great Heracles' strong hand,
*You will not roam through fields with birds, in grace
*—with company so bold and light of face!
*Your deerskin worn, in shame, shall be removed;
*For, Dionysus' rites you don't deserve!

ΖΗΘΟΣ

[*Προς τη Δίρκη, σκίζοντας τη νεβρίδα της:*]
*Φύγε απ' αυτή τη γη· μονάχη σου [εξορίσου]!
*[Ίσως έτσι σου χαριστεί η ζωή.]
*[Ή μήπως θες να σε σύρουν αυτά τα χέρια,
*να σε πιάσουν απ' τα μαλλιά και να σε δέσουν
*πάνω στα κέρατα ταύρου μανιασμένου]
*—[και, το σώμα σου να τσακιστεί, και να
*γίνει κομμάτια στ' άγρια δεσμά του,]
*καθώς θα σε σέρνει, κοχλασμένος[, στα
*λαγκάδια];
*Δεν ζεις πια στα πλούτη, στ' ανάκτορο του
*Ηρακλή·
*[δεν σε προστατεύει τ' όνομά του·]
*κι ούτε θα περιπλανιέσαι πια λεύτερη, στους
*αγρούς [και στους ανοιχτούς κάμπους]
*—με χάρη στο βήμα, [θρασίμι, μαζί με τις
*αλαφρόμυαλες συντρόφισσές σου].
*Τη νεβρίδα σου[, για τα κρίματά σου,] την
*ξεσκίζω·
*[δεν θα καλύπτει πια την ντροπή σου·]
*τα όσια του Διονύσου [δεν είναι δικά σου]·
*δεν σου αξίζουν!

DIRCE

[*To all*:]
[Based on Euripides' "*Antiope(?) / Antigone(?)*", fr. 175, 9-15]

*I then embrace my fate, as gods ordain:
*To die, though noble, by a slave's disdain.
*A woman proud, now faced with this cruel test
*—by hands of one whose status is oppressed.
*For if, in such harsh trials, nobly-born
*Grow fierce and rash, they're always met with
* scorn.
*Though wretched and ill-fated I remain,
*My dignity intact, despite the pain.

ΔΙΡΚΗ

[*Προς όλους, καταρρέοντας*:]
[Ας αγκαλιάσω, λοιπόν,] τη μοίρα [που οι θεοί μου όρισαν:]
[να πεθάνω,] εγώ, αρχοντογεννημένη,
απ' τα χέρια των χαμηλών[, των άθλιων].
Περήφανη παραμένω, μπροστά στον θάνατο·
[δοκιμασμένη απ' την οργή αυτών που
κάποτε ούτε να σταθούν μπροστά μου δεν
τολμούσαν·]
γιατί, αν τύχει οι ευγενείς να χάσουν τη
φρόνησή τους[, οι Μοίρες τους χλευάζουν].
[Κι αν παραμένω] δυστυχής και κακότυχη,
η τιμή μου δεν σπιλώνεται, παρά τον πόνο
[που όπου νά 'ναι θα με βρεί].

ZETHUS

Come, brother, let us end this cruel strife,
And send this serpent to her rightful life.
For, by this act, our bond shall be restored,
And peace be sought —as Justice whets her sword.

ΖΗΘΟΣ

Έλα, αδερφέ!
[Ας βάλουμε] τέλος στον αγώνα [της μάνας
μας και στη δίκαιη οργή μας]:
να ρίξουμε το φίδι στη μοίρα που του πρέπει!
Με αίμα, θα σφυρηλατήσουμε ξανά τον δεσμό
μας.
Η Δίκη περιμένει· [διψά·]
το ξίφος της ακονίζει· [Το ακούω!]

[Ο Αμφίων και ο Ζήθος εξέρχονται από τη σκηνή, σέρνοντας τη Δίρκη στο έδαφος από τα μαλλιά της, μανιασμένοι, για να τη θανατώσουν. Καθώς ετοιμάζονται να την εκτελέσουν, ο Χορός των Βακχίδων παραμένει άφωνος και σιωπηλός.]

Σημειώσεις & Σχόλια:

Χαρακτήρες:

Δίρκη: Η Δίρκη παρουσιάζεται ως χαρακτήρας εξουσιαστικός και σκληρός, αποφασισμένη να διατηρήσει την καθεστηκυία τάξη και την ισχύ της. Οι αλληλεπιδράσεις της με τους άλλους χαρακτήρες αποκαλύπτουν την πίστη της στην ελέω θεών δουλεία καθώς και τη σφοδρότητα της φύσης της.

Βοσκός: Ο βοσκός λειτουργεί ως καταλύτης για τη σκηνή της αναγνώρισης. Η αποκάλυψη της αληθινής ταυτότητας των διδύμων είναι κρίσιμη για την πλοκή, οδηγώντας την προς την κορύφωσή της.

Ζήθος και Αμφίων: Οι δυο αδελφοί παρουσιάζονται σε μια τελευταία στιγμή ηθικής σύγκρουσης και τελικής ενότητας. Οι διαφορετικές τους απόψεις για την εργασία και την ελευθερία αναδεικνύονται ξανά, αυτή τη φορά σε άμεση αντίθεση με τις πεποιθήσεις της Δίρκης. Το Επεισόδιο αυτό καταλήγει στην αποδοχή της αληθινής τους καταγωγής και στην αναγνώριση της δοκιμασίας της μητέρας τους.

Αντιόπη: Η παρουσία της Αντιόπης στη σκηνή είναι αρχικά παθητική, καθώς πρώτα ανακαλύπτεται από τις Βακχίδες και εν συνεχεία απειλείται από τη Δίρκη. Ωστόσο, ο ρόλος της γίνεται πιο ενεργός καθώς ο βοσκός αποκαλύπτει την αλήθεια, οδηγώντας σε μια συναισθηματική επανένωση με τους γιους της.

Χορός Βακχίδων: Οι Βακχίδες, ως ακόλουθοι του Διονύσου, προσθέτουν μια διάσταση θεϊκής παρουσίας και αίσθησης του πεπρωμένου. Οι αντιδράσεις τους στα εξελισσόμενα γεγονότα αντικατοπτρίζουν την έκπληξη του κοινού.

Χορός Αθηναίων: Αυτός ο σιωπηλός Χορός λειτουργεί ως φόντο, τονίζοντας τη σοβαρότητα των γεγονότων αυτού του Επεισοδίου και τις συνέπειές τους σε όσα πρόκειται να συμβούν.

Θεματικά Στοιχεία:

Δικαιοσύνη έναντι Εκδίκησης: Αυτό το Επεισόδιο αποτυπώνει γλαφυρά τη λεπτή διαφορά μεταξύ δικαιοσύνης και εκδίκησης στην προ-ομηρική Ελλάδα. Ενώ ο Αμφίων και ο Ζήθος επιδιώκουν να εκδικηθούν τη Δίρκη για τα βάσανα της μητέρας τους, η Αντιόπη επιδιώκει το έλεος. Αυτή η θεματική είναι κεντρική στην αττική Τραγωδία, όσον αφορά στις ηθικές πολυπλοκότητες της αντεκδίκησης.

Αναγνώριση και Ταυτότητα: Η αποκάλυψη της αληθινής ταυτότητας του Ζήθου και του Αμφίονα είναι μια κομβική στιγμή. Η σκηνή της αναγνώρισης, η οποία ακολουθεί τη σχετική αποκάλυψη του βοσκού, φέρνει στο φως την πραγματική τους καταγωγή, και επανακαθορίζει τους ρόλους των δυο αδελφών στην εξέλιξη του δράματος.

Εξουσία και Καταπίεση: Η Δίρκη αντιπροσωπεύει την καταπιεστική εξουσία, με την οποία οι πρωταγωνιστές πρέπει να έρθουν αντιμέτωποι. Η πίστη της στη θεϊκή συγκατάβαση για τον θεσμό

της δουλείας αντιτίθεται έντονα στις απόψεις των αδελφών για την ελευθερία και τη δικαιοσύνη.

Θεϊκή Βούληση και Ελευθερία Πράξεων: Η «αόρατη» παρέμβαση του Διονύσου —αρχικά μέσω των Βακχίδων που ανακαλύπτουν την Αντιόπη, και μετέπειτα μέσω της εξαναγκασμένης από τα γεγονότα αποκάλυψης της αλήθειας από τον βοσκό— υπογραμμίζει το θέμα της θείας βούλησης που καθοδηγεί τις θνητές ενέργειες. Η επιρροή των θεών είναι διαρκής, διαμορφώνοντας τις μοίρες των χαρακτήρων.

Δραματουργική Δομή:

Η Είσοδος της Δίρκης: Η άφιξη της Δίρκης προετοιμάζει το σκηνικό για τη σύγκρουση: η συνομιλία της με τον βοσκό και με τους αδελφούς αποκαλύπτει την αυταρχική της φύση, και προετοιμάζει την επερχόμενη ηθική και ιδεολογική σύγκρουση.

Φιλοσοφική Διαμάχη: Η διαμάχη μεταξύ Ζήθου, Αμφίονα και Δίρκης αντικατοπτρίζει τον προηγούμενο «*αγώνα*»· ωστόσο, εστιάζει σε ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα όπως η δουλεία, η δικαιοσύνη και ο ρόλος των θεών στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας. Αυτή η συζήτηση είναι πλούσια σε ρητορική, καθώς και στην ανάπτυξη των χαρακτήρων.

Ανακάλυψη και Απειλή: Η ανακάλυψη της Αντιόπης απ’ τις Βακχίδες προσθέτει ένταση —οδηγώντας στις απειλές της Δίρκης για τη θανάτωσή της με τρόπο ατιμαστικό, καθώς και στο ηθικό δίλημμα των αδελφών. Αυτό το μέρος του Επεισοδίου αυξάνει τη συναισθηματική ένταση και δημιουργεί αγωνία.

Αναγνώριση και Επανένωση: Η αποκάλυψη της αλήθειας από τον βοσκό και η επακόλουθη αναγνώριση της Αντιόπης από τους γιους της είναι η συναισθηματική κορύφωση του Επεισοδίου. Αυτή η στιγμή είναι γεμάτη δραματικότητα και πάθος, καθώς η αλήθεια αναδιαμορφώνει τις σχέσεις των χαρακτήρων.

Εκδίκηση: Η απόφαση των αδελφών να εκτελέσουν τη Δίρκη, καθώς και οι επακόλουθες ενέργειές τους, οδηγούν το Επεισόδιο σε μια βίαιη κατάληξη. Αυτή η απόφαση αντιπαραβάλλεται με τις εκκλήσεις της Αντιόπης για έλεος, υπογραμμίζοντας τα λεπτά όρια μεταξύ δικαιοσύνης και αντεκδίκησης.

Συμβολισμοί:

Δουλεία και Απελευθέρωση: Οι απειλές της Δίρκης και η αποφασιστικότητα των αδελφών να ελευθερώσουν τη μητέρα τους, συμβολίζουν τον αγώνα για απελευθέρωση από οποιαδήποτε μορφής καταπίεση. Η φυσική πράξη της δέσμευσης της Δίρκης αντικατοπτρίζει την ανατροπή της εξουσίας και τη νίκη της δικαιοσύνης.

Θεϊκή Παρέμβαση: Η «αόρατη» επιρροή του Διόνυσου, μέσω της παρουσίας των Βακχίδων, υπογραμμίζει το θέμα της θεϊκής παρέμβασης. Η βούληση των θεών αποτυπώνεται ως καθοδηγητική αλλά και ως περίπλοκη.

Προοικονομία:

Η Μοίρα της Δίρκης: Η απόφαση των αδελφών να εκτελέσουν τη Δίρκη προοικονομεί τις θεματικές της αντεκδίκησης και της δικαιοσύνης, οι οποίες θα συνεχίσουν να απηχούνται στις επερχόμενες πράξεις του δράματος, οδηγώντας στην τελική κορύφωση.

Σύγκρουση Ηθικής και Δεοντολογίας: Η διαλογική αντιπαράθεση μεταξύ ελέους και εκδίκησης

—όπως αυτά εκφράζονται στις εκκλήσεις της Αντιόπης και στις ενέργειες των αδελφών—προοικονομεί τα ηθικά διλήμματα που θα είναι κεντρικά για την τελική κορύφωση.

Πολιτισμικές Αναφορές:

Δουλεία και Ελευθερία: Η συζήτηση για τη δουλεία και την ελευθερία αντανακλά ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα στην αρχαία Ελλάδα. Οι διαφορετικές απόψεις των χαρακτήρων αναδεικνύουν τις πολυπλοκότητες της αλληλεξάρτησης μεταξύ εξουσίας, δικαιοσύνης και ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Θεϊκή Δικαιοσύνη: Η «αόρατη» παρέμβαση του Διονύσου και η εξέλιξη της πλοκής αντικατοπτρίζουν την πίστη στην Ελλάδα της κλασικής εποχής στη θεϊκή δικαιοσύνη. Οι ενέργειες των χαρακτήρων αποτυπώνονται ως μέρος μιας ευρύτερης κοσμικής τάξης, εκφραστές της οποίας είναι οι θεοί.

Συμπερασματικά:

Το 3ο Επεισόδιο εμβαθύνει την πολυπλοκότητα της αφήγησης, εισάγοντας τη Δίρκη ως ισχυρό ανταγωνιστικό χαρακτήρα, και εξερευνώντας τις θεματικές της δικαιοσύνης, της εκδίκησης και της αναγνώρισης. Η φιλοσοφική διαμάχη μεταξύ των χαρακτήρων εμπλουτίζει την πλοκή, ενώ η σκηνή της αναγνώρισης προσφέρει μια συναισθηματική κορύφωση. Η αλληλεπίδραση θεϊκών και ανθρώπινων ενεργειών συνεχίζει να κινεί την ιστορία, προετοιμάζοντας το έδαφος για τη δραματουργική κορύφωση.

Γ' Στάσιμο
ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΧΟΡΟΣ ΒΑΚΧΙΔΩΝ

[Ο Χορός των Βακχίδων αποχωρεί απ' τη σκηνή με αργό βηματισμό, μοιρολογώντας για το θλιβερό τέλος της Δίρκης, και ορκιζόμενος εκδίκηση απ' τον Διόνυσο για την πράξη αυτή.]

ATHENIAN CHORUS

—— Oh, fearful sight, when Vengeance takes its course
And Justice wields its sharp, unyielding force.
May all who see remember this dark day,
Where love and hate in equal measure lay!

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

—— Φριχτή, ω, εικόνα! Η Εκδίκηση πρώτη τ' αδέρφια σέρνει·
κι η Θεία Δίκη, άκαμπτη, ξίφος κραδαίνει οξύ!
Όσοι τη Φρίκη είδαμε, θα μας στοιχειώνει το αίμα
—που την οργή τους βάφτισαν «αγάπη» μητρική!

BACCHANTS' CHORUS

—— Oh, Bacchus, mighty lord of vine and song,
Your vengeance shall be swift, your justice strong!
For, those who dare to taint your sacred ground
Shall meet their end, in shadows dark, and bound!

—— With madness, they have turned the world askew;
But, you shall right the wrongs, with power true.
In frenzied night, your wrath shall be revealed;
And, those who sinned against you shall be kneeled.

ΧΟΡΟΣ ΒΑΚΧΙΔΩΝ (αντίστιξη)

—— Αφέντη —ω, Διόνυσε— των δώρων της αμπέλου,
—— κεραυνός η εκδίκησή σου και η δίκη σου φωτιά!
—— Με αίμα όποιον τόλμησε τη γή σου να μολύνει,
—— μες στο σκότος τελείωσέ τον, ν' αποσβήσει σαν Σκιά!

—— Τον κόσμο μας γκρεμίζουνε, μές στην παραφροσύνη!
—— Θέρισε τα κρίματά τους —φλόγα, μάχαιρα, σφαγή!
—— Όσοι σε αδικήσανε 'μπρός σου να γονατίσουν!
——Μές σε νύχτα φρενιασμένη, φανερώσου με οργή!

[— Φόνος: το χώμα το αίμα ρουφάει·
του Κάδμου η κατάρα ξυπνάει!
Σάρκα που αμάρτησε, στάχτη ας γίνει·
το χρέος η νύχτα ας κρίνει!]

ATHENIAN CHORUS

—— Thus ends this part, where blood and tears entwine.
And, in this tragic course, the truth we find;
For, in the balance of the Scales, we see
The hand of Fate and our own destiny.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

—— Με αίμα τελειώνει το έργο της Λύσσας·
με δάκρυ, με θρήνο[, με νύχτα βαριά]!
Της Μοίρας το Ζύγι ό,τι άρπαξε δίνει·
κι απάνω μας πέφτει καινούργια σκιά!

Σημειώσεις & Σχόλια:

Το 3ο Στάσιμο αυτής της τραγωδίας λειτουργεί ως στοχαστική ανάπαυλα στις θεματικές της εκδίκησης, της δικαιοσύνης και της επιρροής των θεϊκών δυνάμεων. Συνδυάζει τις οπτικές τόσο του Χορού των Αθηναίων όσο και του Χορού των Βακχίδων, δημιουργώντας έναν δυναμικό διάλογο που σκοπό έχει να επισημάνει τη σημασία των δραματικών εξελίξεων.

Χορός Αθηναίων:
Ο Χορός των Αθηναίων ξεκινάει με θρήνο για την παρουσία της Εκδίκησης και την αδυσώπητη δύναμη της Δικαιοσύνης (καλλιτεχνικά και συμβολικά προσωποποιημένες), δίνοντας έναν ζοφερό τόνο. Οι στίχοι του:
«*Φριχτή, ω, εικόνα! Η Εκδίκηση πρώτη τ' αδέρφια σέρνει·*
κι Θεία Δίκη, άκαμπτη, ξίφος κραδαίνει οξύ.»
τονίζουν τη σχέση και την αλληλεξάρτηση μεταξύ Δικαιοσύνης και Εκδίκησης στην προ-ομηρική Ελλάδα —υπαινισσόμενοι πως οι δυνάμεις αυτές, υπό την καθοδήγηση της «*Ανάγκης*», είναι συχνά σκληρές και ανελέητες. Ο Χορός υπενθυμίζει στο κοινό την πολυπλοκότητα των ηθικών συνεπειών οι οποίες προκύπτουν κατά την αναζήτηση δικαιοσύνης μέσω εκδίκησης, τονίζοντας την τραγική φύση των συνεπειών αυτών.

Χορός Βακχίδων:
Ο Χορός των Βακχίδων, από την άλλη, επικαλείται άμεσα τον «*Βάκχο*» (Διόνυσο), ζητώντας την επιβολή θεϊκής δικαιοσύνης για τον θάνατο της Δίρκης, μέσω αντεκδίκησης. Ο θρήνος τους για τη Δίρκη και ο όρκος τους για εκδίκηση καταδεικνύουν τη βαθιά αφοσίωσή τους στον θεό τους, καθώς και την πίστη τους στη δύναμή του ν' αποκαθιστά την κοσμική ισορροπία. Οι στίχοι τους:
«...
κεραυνός η εκδίκησή σου, και η δίκη σου φωτιά
...
μές σε νύχτα φρενιασμένη, φανερώσου με οργή!»
αναφέρονται σε επερχόμενη θεϊκή τιμωρία, υπαινισσόμενοι ότι οι πράξεις των θνητών δεν έχουν διαφύγει απ' την προσοχή των θεών. Αυτή η επίκληση ανυψώνει την ένταση, προοιωνίζοντας τις συνέπειες που θ' ακολουθήσουν.

Σύνοψη και Δραματική Βαρύτητα:
Σε συνδυασμό, οι δυο Χοροί αντανακλούν τις ευρύτερες θεματικές της τραγωδίας: τη διαπάλη μεταξύ αγάπης και μίσους, το αναπόφευκτο της μοίρας και την αδυσώπητη αναζήτηση για δικαιοσύνη.

Οι δύο καταληκτικοί στίχοι συνοψίζουν το Στάσιμο, αναγνωρίζοντας την πολυπλοκότητα των συναισθημάτων εν μέσω της αποκάλυψης της αλήθειας. Με την αναφορά στη Ζυγαριά (της Θείας Δικαιοσύνης) και στο χέρι της Μοίρας, το Στάσιμο αυτό συμπυκνώνει τις κεντρικές θεματικές της τραγωδίας: τη σύγκρουση μεταξύ ανθρώπινων πράξεων και θεϊκής βούλησης και την αναζήτηση δικαιοσύνης σ' έναν κόσμο αβέβαιο.

Το 3ο Στάσιμο λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ της δράσης του προηγούμενου και του επόμενου Επεισοδίου, προσφέροντας λίγες στιγμές στοχασμού πάνω στις βασικές θεματικές της τραγωδίας. Τονίζει τις τραγικές συνέπειες της εκδίκησης και την πανταχού παρούσα επιρροή των θεών, προετοιμάζοντας το έδαφος για τα επόμενα γεγονότα.

Δ' Επεισόδιο
ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ (2ος ΒΟΣΚΟΣ), ΑΝΤΙΟΠΗ, ΑΜΦΙΩΝ, ΖΗΘΟΣ, ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΒΟΣΚΟΣ

[Στη σκηνή εισέρχεται Αγγελιαφόρος (δεύτερος βουκόλος απ' το βουνό του Κιθαιρώνα), για να εξιστορήσει στην Αντιόπη, στον βουκόλο και στον Χορό τον τρόπο της θανάτωσης της Δίρκης απ' τον Αμφίονα και τον Ζήθο. Η Αντιόπη, κρατώντας έως τώρα στάση «στωική» απέναντι στο κακό που την είχε βρει τόσα χρόνια, είχε αρνηθεί να συμμετάσχει στη θανάτωση της Δίρκης, αφήνοντας το έργο αυτό στους γιους της (όντας αναγκασμένη να το αποδεχτεί, χωρίς ωστόσο να το έχει εγκρίνει).]

MESSENGER

Oh, hear me now, you gathered souls; attend!
For, dark and dire news I now must bring.
On Cithaeron’s low slopes, a tragic end
Dirce has met, by Fate’s relentless swing.

With hands of wrath and hearts resolved in rage,
their grievous toll Amphion and Zethus took.
They bound her fast —their fury none could gauge—,
And led her to the bull with cruel control.

The beast, enraged, with fury in its eyes,
Did take her hence, and thundered through the glade.

[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 221]
*With brutal force, her body met the stones
*And oaks, as it reshaped by savage blows.

Her screams did pierce the heavens; her demise
A grim reminder of the debts now paid.
Her form, once fair, was battered, bruised, and torn
—a testament of Vengeance and her thorn.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

Ω, ψυχές [ανήκοες], μαζευτείτε!
Τα νέα, σκοτάδι· ο λόγος, ζοφερός:
στου Κιθαιρώνα τις πλαγιές,
η Δίρκη βρήκε τέλος οικτρό·
Βαριά, η Μοίρα έγειρε απάνω της το δρεπάνι!

Χέρια αχάλινα, από [τυφλή] οργή·
καρδιές σεληνιασμένες·
ο Αμφίων κι ο Ζήθος ξόφλησαν το βαρύ
τίμημα του γδικιωμού.
Την έδεσαν· σφιχτά·
με μανία που κανείς να ζυγίσει δεν τολμά·
αμέτρητη· απύθμενη.
Την έσυραν κατόπι ως τον ταύρο [που ‘χε
φέρει για τη θυσία]·
με ορμή λυσσαλέα·
[την άρπαξαν απ’ τα μαλλιά·
τη σταύρωσαν στα κέρατά του.]

Το θηρίο, σκυλιασμένο, δαιμονισμένο·
με φλόγες στα μάτια·
όρμησε· βρόντηξε· κλώτσησε·
αναφρούμαξε· άφρισε·
μέσα στις ρεματιές [την ξέσυρε]·
*την έριξε σε βράχια και βελανιδιές,
*με χτυπήματα κτηνώδη.
*[Το κορμί της θρυμματίστηκε·]
*πλάστηκε, ξανά και ξανά[, με βία].

Οι κραυγές της τρύπησαν τους ουρανούς.
Το τέλος της, μαύρη θύμηση χρέους
ξεχρεωμένου.
Το σώμα της, κάποτε όμορφο, τώρα
τσακισμένο, σπαραγμένο
—σημάδι της Εκδίκησης,
στα σπλάχνα της φαρμάκι.

Her blood now stains the sacred earth below,
And mingles with the waters’ steady flow.
Her cries, like echoes, through the valleys roll
—a mark of Justice on her tortured soul.

Το αίμα της μολύνει την ιερή γη:
σμίγει με τα νερά που ρέουν σ[του Άρη] την πηγή.
Οι κραυγές της, σαν απόηχοι, κυλούν μες στις χαράδρες
—χάραγμα της Δικαιοσύνης στην [αναθεματισμένη της] ψυχή.

The beast, relentless, dragged her through the brush;
Her flesh against the jagged rocks was crushed.
With every blow, her body twisted, bent
—a sight of horror, anguish, and lament.

Το θηρίο την πήρε μαζί του, αχόρταγο, μέσ’ απ’ [τις φυλλωσιές και] τα χαμόκλαδα.
Η σάρκα της συντρίφτηκε στους κοφτερούς βράχους.
Κάθε χτύπημα λύγιζε το κορμί της·
το συνέστρεφε, το παραμόρφωνε
—θέαμα φρίκης [κι οδύνης], αξιοθρήνητο.

The trees did shake, the birds took flight in fear,
As Dirce’s torment echoed far and near.
The sacred earth did drink her crimson flow,
While shadows danced upon her blood’s red glow.

Τα δέντρα σείστηκαν[, σπάραξαν]·
τα πουλιά [ρεκάξανε και] πέταξαν μακριά
—τρομαγμένα απ’ τις κραυγές του μαρτυρίου της.
Η γη ήπιε το αίμα της[, ιερό και κατάρα μαζί]·
μαύρες σκιές βρυχώνται [ακόμα], στη λάμψη του άλικου ποταμιού.

Her spirit, torn by cruel grasp, did wail
—like ghostly whisper, like a mournful gale.
The gods themselves must surely weep above
—to see such wrath disguised as vengeful love.

Η ψυχή της, αρπαγμένη [απ’ το σιδερένιο χέρι της Μοίρας], θρηνεί·
σαν ψίθυρος νεκρός, σαν μοιρολόι του ανέμου.
Στους αιθέρες, δάκρυσαν ακόμα κι οι θεοί
—που είδαν την οργή [των αδελφών] να ντύνεται με προσωπείο αγάπης[, κάλπικο].

Oh, cruel Fate, that such an end should be
For one so proud, brought low by destiny.
Her tale, a lesson —carved in blood and pain—
Of how the Fate’s decree none can disdain.

Ω, Μοίρα σκληρή! Τέλος[, κομμάτια]·
κάποτε, περήφανη· στο χώμα, σβησμένη·
[Αίμα· πολύ αίμα·]
μάθημα, χαραγμένο με πόνο ανηλεή:
πως κανείς δεν ξεφεύγει απ’ το θέλημα της Μοίρας.

Her bones unsheltered, for the beasts to tread
—a grim reminder of the blood she shed.
Her legacy, a story dark and grim
—of vengeance served upon the mountain’s rim.

Τα κόκαλά της, γυμνά·
λιώμα στο χώμα· πατήματα θηρίων·
μάρτυρας του αίματός της, που χύθηκε [άφθονο].
Η μνήμη που άφησε πίσω της, μια σκοτεινή, θλιβερή ιστορία:
εκδίκηση, πληρωμένη στις ράχες του βουνού.

Thus, Dirce’s end —a tale of sorrow deep—
Shall haunt the hearts of those who dare to weep.
Remember well the price that wrath can claim;
For, in her death, we see our own dark shame.

[Έτσι] βρήκε το τέλος της η Δίρκη.
Θρήνος βουβός στοιχειώνει [το βλέμμα]
όσων αντέχουν να κλάψουν·
για να μας θυμίζει πως η οργή ζητάει φόρο·
πάντοτε:
στον δικό της θάνατο, το δικό μας κρίμα!

ATHENIAN CHORUS

[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. 222]
*—— *They say that Dike is the child of Time*
*—a *force that seeks out wickedness and crime.*
**She reigns for Justice —Chronos’ dear kin—,*
**And shows which hearts are pure, which steeped in sin.*

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

*—— *Λένε πως η Δίκη του Χρόνου είν’ παιδί·*
**φέρνει στο φώς την κάθ’ αληθινή ψυχή.*
**[Ό,τι κρυφό, εμπρός της θα φανερωθεί·*
**και, μές στα μάτια της, τ’ άδικο θα σβηστεί!]*

—— Thus, Dirce’s end, a tale both dark and just;
Her blood, a tribute to this sacred trust.
In every deed, in every soul’s dark plight,
The scales of Justice balance wrong and right.

—— Η Δίρκη χάθηκε· το τέλος της οικτρό·
το αίμα της σπονδή στης Μοίρας τον βωμό:
Στη Ζυγαριά της Δίκης, ζύγι είναι το φώς·
μα βάρυνε απ’ τ’ άδικο —μαύρος χρησμός!

ANTIOPE

[*With a stoic calmness*:]
Oh, sons of mine, the path you chose is wrought
With sorrow deep; yet, Justice has been sought.
My heart, though heavy, finds in truth its stay
—for, Dirce’s hand no longer holds its sway.

ΑΝΤΙΟΠΗ

[*Με στωική γαλήνη:*]
Γιοί μου, [ματωμένο και σκοτεινό] το
μονοπάτι που διαβήκατε·
με πίκρες πλεγμένο·
μα, [σ’ αυτό το χάος,] η Δίκη
[—ωμή κι αδάμαστη—]
σας υποδέχτηκε και σύμμαχός σας έγινε·
και, το σκήπτρο της Δίρκης[, αδύναμο,]
έσπασε[, μες στο σκοτάδι].
Η καρδιά μου, [βράχος] γδαρμένος απ’ τον
πόνο,
στέκει ακόμα ορθή σ’ αυτή την αλήθεια
[—τη σκληρή και αδήριτη αλήθεια].

[Αφού ο Αγγελιαφόρος έχει ολοκληρώσει την εξιστόρηση, στη σκηνή εισέρχεται ο Αμφίων μαζί με τον Ζήθο, έχοντας επιστρέψει απ’ το έργο της θανάτωσης της Δίρκης —το ματωμένο πτώμα της οποίας έχουν πετάξει σε μια παρακείμενη πηγή, στα πρανή του υψώματος κοντά στο οποίο είναι χτισμένη η Θήβα. Ο Αγγελιαφόρος, πριν αποχωρήσει απ’ τη σκηνή, τους προειδοποιεί όλους πως ο Λύκος βρίσκεται καθ' οδόν προς τις Ελευθέρες, μαζί με τη Φρουρά του, έχοντας ακολουθήσει τα ίχνη της Αντιόπης. Εν συνεχεία, η Αντιόπη μαζί με τους γιους της καταστρώνουν το σχέδιο της εξόντωσης του Λύκου: θα τους στήσουν ενέδρα μέσα στη σπηλιά, συνεπικουρούμενοι απ’ τους Αθηναίους, φίλους του Αμφίονα (μέλη του Χορού).]

MESSENGER

But, hark; for, more ill tidings must I share:
Lycus approaches with his guards in tow.
Their purpose clear, to find and capture fair

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ

[Σιγή·] ακούστε·
[και γι’ άλλα δεινά ήρθα να μιλήσω·]
κι άλλες μαύρες ειδήσεις φέρνω:

Antíope, whose fate they seek to seal.

ο Λύκος πλησιάζει, με τους φρουρούς του.
Ο σκοπός τους ξεκάθαρος:
να βρούν και να συλλάβουν την Αντιόπη·
να κρίνουν την τύχη της.

Prepare yourselves; for, danger draws nearby;
And, Lycus' wrath is fierce as summer's flame.
The hour has come to cast aside your fear,
And face the threat that seeks to bring you shame.

Ετοιμαστείτε· ο κίνδυνος πια κοντά·
και η οργή του Λύκου σφοδρή σαν
καταιγίδα.
Ήρθ' η ώρα να βάλετε κατά μέρος τον φόβο·
ν' αντικρίσετε κατάματα την απειλή που
θέλει να σας στείλει στη λήθη.

ZETHUS
Oh, mother dear, and brother strong and true,
The time is now to act with cunning skill.
Within the cave, a trap we shall construe;
And, by our wits, our foe's dark blood shall spill.

ΖΗΘΟΣ
Μονάκριβη μητέρα μου, κι αδερφέ μου
—που η ανδρεία σου έχει ταίρι την
αφοσίωσή σου—,
ήρθ' η ώρα να δράσουμε με πανουργία:
στη σπηλιά, παγίδα θα στήσουμε·
και, με την πονηριά μας, το σκοτάδι θα
λουστεί με το αίμα του εχθρού μας!

AMPHION
Let us, indeed, with careful hands prepare
A snare for Lycus and his guards as well.
With Athenian aid, we 'll set our lair
and, from this plot, a tale of triumph tell.

ΑΜΦΙΩΝ
Με τέχνη και σιωπή[, θα πλέξουμε τον ιστό.]
Ο Λύκος κι οι φρουροί του, [ανίδεοι,] θα
πέσουν στην παγίδα·
κι οι Αθηναίοι[, στη σκιά,] θα σφίξουν τα
δόκανά της[, αλάθητα].
[Μέσα στη σπηλιά, τον δόλο θα υφάνουμε·]
και, θα γραφτεί της νίκης μας η ιστορία.

ANTIOPE
Though I abhor the path of blood and strife,
I see the need for cunning and for might;
For, Lycus seeks to end my precious life;
And, only strength can turn the coming night.

ΑΝΤΙΟΠΗ
Αντιμάχομαι το αίμα, [την οργή,] την πάλη·
μα η Ανάγκη[, γυμνή] μας οδηγεί στην
πονηριά και στη σύγκρουση:
ο Λύκος διψά για τη ζωή μου[, για την ανάσα
μου]·
κι η νύχτα [που φέρνει] θα νικηθεί μόνο με
τη δύναμη.

AMPHION
Then, let us to the cave, our plan devise:
With stones and shadows, set our deadly snare.
Our Athenian friends, with courage wise,
Shall aid us in this venture, if they dare.

ΑΜΦΙΩΝ
Στη σπηλιά, λοιπόν, ας πάμε·
εκεί να στήσουμε τα βρόχια!
Με πέτρες, με σκιές και με θάνατο,
να υφάνουμε το δίχτυ.
Οι Αθηναίοι φίλοι μας
—αν η τόλμη τους αντέχει—
θα σταθούν στο πλάι μας[, φρουροί στη νέα
μάχη].

ATHENIAN CHORUS
—— With hearts of iron and with spirits strong,
We stand beside you in this hour of need.
For, Justice calls; and, we shall right the wrong
—together with your kin, in word and deed.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
—— Ψυχές πυρωμένες —καρδιές δυνατές—
στο πλάι σας στέκουν, αυτές τις στιγμές·
και πλάι στη Δίκη[, ψηλά στις επάλξεις]
—μαζί ενωμένοι, με λόγια και πράξεις.

[Η Αντιόπη αρχίζει να αποχωρεί προς την είσοδο της σπηλιάς, μαζί με τους γιους της και με το ένα εκ των δυο ημιχορίων του Χορού των Αθηναίων —έχοντας προηγουμένως ορμηνέψει τον βοσκό να υποδεχτεί τον Λύκο και να καταφέρει να τον πείσει να εισέλθει κι αυτός στη σπηλιά, μαζί με τη Φρουρά του.]

ZETHUS
Come, mother, to the cave’s dark, hidden heart;
And, there within, we ‘ll lay our cunning plan.
Our foe shall fall; and, thus, we ‘ll play our part
In shaping Fate, as best as mortals can.

ΖΗΘΟΣ
Έλα, μάνα, βαθιά στης σπηλιάς τα σπλάχνα·
εκεί, με τέχνη, θα κεντήσουμε το τέλος του Λύκου·
θα πέσει ο εχθρός μας.
Κι εμείς, το χρέος μας θα πράξουμε [με αίμα]
—τη μοίρα μας σμιλεύοντας, όσο οι θνητοί μπορούνε.

ANTIOPE
My sons, take heed; for, in this shadowed place
We lay our hopes, and trust in Fortune’s grace.
Yet, do not let the darkness taint your soul;
For, in the end, ‘tis virtue makes us whole.

ΑΝΤΙΟΠΗ
Παιδιά μου, προσέχετε·
της σπηλιάς το σκοτάδι θρέφει την ελπίδα [που λυτρώνει].
Όμως, μην αφήσετε τον ζόφο να σας μολύνει·
γιατί, στο τέλος, η αρετή είναι που μας κρατά ολόκληρους.

AMPHION
[Based on Euripides’ “*Antiope*”, fr. A, col. I, 2-6, 11-16]
—— *If Zeus our father truly is,*
**He ‘ll save us and avenge our foe.*
**We cannot flee —even if we wished—,*
*A*s Dirce’s blood demands its toll.*

**To You, who dwell in ether’s light:*
**Do not for pleasure take a wife,*
**And then be useless to your kin;*
**Your loved ones aid, and guard their life!*

**And may we hunt successfully,*
**To trap this most ungodly man.*

ΑΜΦΙΩΝ
Στ’ αλήθεια αν τον Δία έχουμε κύρη,
του εχθρού μας το κεφάλι θα το κάψει!
[Νωπό] της Δίρκης το αίμα, δεν χορταίνει:
[θάνατο κι άλλον θέλει —αίμα δικό του!]

Εσύ, που στου αιθέρα ζείς τα ύψη:
μην παίρνεις μια γυναίκα απ’ αγάπη,
κι αλησμονάς απέ τη θύμησή της·
προστάτης γίνε στο αίμα το δικό σου!

[Με ορμή και με τιμή,] κυνήγι θέλει
ο ανόσιος εχθρός μας[, για να σβήσει]!
Μέχρι το φώς της μέρας νά ‘χει φτάσει,
ή θά ‘μαστε νεκροί ή αυτός στο χώμα!

[Η Αντιόπη, ο Αμφίων, ο Ζήθος και το ημιχόριο αρχίζουν να εισέρχονται στη σπηλιά.]

ANTIOPE
[*With resolve*:]
Into the cave, where shadows weave their spell,
We ‘ll find the strength within, and bid farewell
To fears that haunt and doubts that cloud our way;
For, in our unity, we save the day!

ΑΝΤΙΟΠΗ
[*Με πείσμα*:]
Μες στου σπηλαίου [τη σιγαλιά, σ]το σκότος το βαθύ,
θα βρούμε δύναμη[· θα σφίξουμε τις γροθιές].
Οι φόβοι θα χαθούν, κι οι σκιές θα σβήσουν·
ενωμένοι, θ’ ανατείλει η σωτηρία!

AMPHION
With every step, we tread on unknown ground;
The echoes of our past in silence bound.
Yet, in this cave, our future shall be wrought;
And, by our deeds, the victory be sought.

ΑΜΦΙΩΝ
Βήμα το βήμα, [σε χώμα ξένο,] σ’ άγνωστο δρόμο βαδίζουμε.
Το παρελθόν σωπαίνει[και, βουβό, μας κυκλώνει].
Σ’ αυτό το βάραθρο, το μέλλον μας θα σφυρηλατήσουμε·
κι η νίκη θα γεννηθεί απ’ τα ματωμένα μας χέρια.

ZETHUS
No turning back, the die is cast; we go
To meet our Fate and face the coming foe.
Together strong, we ‘ll stand and fight as one,
Until the final victory is won.

ΖΗΘΟΣ
Δεν υπάρχει γυρισμός·
ό,τι ήταν να γίνει, έγινε.
Η Μοίρα μας καλεί·
ο εχθρός ‘μάς περιμένει.
Μαζί, σαν ένας, θα σταθούμε απέναντί του
—μέχρι να πέσει και να σβήσει!

HERDSMAN
Now rests upon my shoulders weighty trust,
To lead our foe into the cave’s dark crust.
With careful words and guile, I ‘ll play my part
And lure him hence, to where he ‘ll meet his dart.

ΒΟΣΚΟΣ
Βαρύ φορτίο στους ώμους μου ακουμπά:
να παρασύρω τον εχθρό στης σπηλιάς τον σκοτεινό κόρφο.
Με τέχνη και με φροντίδα θα πλέξω τα λόγια μου·
θα παίξω τον ρόλο μου[, κατά πως πρέπει]·
θα τον τραβήξω[, δίχως να το γνωρίζει,]
εκεί που τον καρτερά ο χαμός του!

MESSENGER
Oh, heed the signs, the portents in the sky;
For, in this cave, the end of Lycus lies.
Yet, let us act with wisdom, not with pride;
For, in the gods’ domain, our fates abide.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ
Κυττάξτε τον ουρανό: οιωνοί τον σκιάζουν!
Εδώ, στη σπηλιά, το τέλος του Λύκου γράφεται·
[εδώ θ’ αφήσει την πνοή του.]
Μα όχι με έπαρση, αλλά με φρόνηση να βαδίσουμε
—οι μοίρες μας στους θρόνους των θεών[, όπου να ‘ναι,] ορίζονται!

ANTIOPE
May all the gods watch over us this night,
And guide our hands with their celestial light;

ΑΝΤΙΟΠΗ
Θεοί, σταθείτε πλάι μας απόψε!
Φωτίστε τα χέρια μας[, δώστε μας δύναμη]!

For, in this hour, all courage we must show,
To end this strife and lay our sorrows low.

Έφτασε η ώρα·
το θάρρος μας θα μας κρίνει
—ο πόνος να τελειώσει, και να γαληνέψει η ψυχή μας.

AMPHION
Then let us move, with hearts both strong and sure,
To face our fate with spirits clear and pure.
Together, we shall see this battle through,
And find the dawn with hopes renewed and true.

ΑΜΦΙΩΝ
Προχωράμε, με καρδιές σφιχτές και δυνατές
—να αντικρίσουμε τη μοίρα μας ακλόνητοι, δίκαιοι.
Μαζί σ' ετούτη τη θύελλα θα σταθούμε·
και, το πρώτο φως της αυγής θα μας βρεί μ' ελπίδες ζωντανές.

ATHENIAN CHORUS
(the part entering the cave)
—— With every breath, we pledge our steadfast aid.
In unity, our strength shall not be swayed.
For, Justice calls, and we shall answer true
—together strong, with hearts both brave and new.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
(το ημιχόριο που εισέρχεται στη σπηλιά)
—— Με κάθ' ανάσα, ο όρκος μας βαραίνει.
Όλοι ενωμένοι, με δύναμη που δεν λυγά,
στης Δίκης το κάλεσμα θ' αποκριθούμε
—μαζί, μπροστά, με φλόγα και ψυχή αδάμαστη.

ATHENIAN CHORUS
(the Chorus part outside of the cave)
[Based on Euripides' "*Antiope*", fr. 223.17-18]
*—— *Here he arrives —if I must guess—,*
**With tyrant's scepter, Lycus, no less.*
**Be still, dear friends, let silence reign;*
**For, now the tyrant walks this plain!*

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
(το ημιχόριο εκτός της σπηλιάς)
*—— *Ποιος φτάνει —μα ποιος;—, με*
* *σκήπτρο δεσπότη;*
**Να βλέπω καλά; Μην είναι ο Λύκος;*
**Σωπάστε!*
Η σκιά του βαραίνει τη γή!

[Η Αντιόπη, ο Αμφίων, ο Ζήθος και το ημιχόριο εισέρχονται στο σπήλαιο, έτοιμοι ν' αντιμετωπίσουν την επικείμενη απειλή του Λύκου και της Φρουράς του. Η σκηνή κλείνει με μια αίσθηση επικείμενης σύγκρουσης, αλλά και αποφασιστικότητας για δικαιοσύνη και ελευθερία.]

Σημειώσεις & Σχόλια:

Χαρακτήρες:

Αγγελιοφόρος (2ος Βοσκός): Ο Αγγελιαφόρος, όπως συχνά συμβαίνει στην αττική Τραγωδία, φέρνει ειδήσεις που προωθούν την πλοκή —οι οποίες αναφέρονται σε γεγονότα βίαια, τα οποία δεν μπορούν να αναπαρασταθούν επί σκηνής. Η αφήγησή του για τον θάνατο της Δίρκης δίνει δραματικό τόνο στο Επεισόδιο, αναδεικνύοντας τα θέματα της δικαιοσύνης και της εκδίκησης.

Αντιόπη: Η Αντιόπη αντιδρά στις ειδήσεις του Αγγελιαφόρου με αξιοσημείωτη στωικότητα, αποδεχόμενη τις τραγικές εξελίξεις. Η ανθεκτικότητα και η αξιοπρέπεια που επιδεικνύει, ακόμη και μέσα στη δίνη των γεγονότων, αντικατοπτρίζουν το αρχαιοελληνικό ιδεώδες της καρτερίας απέναντι στις δυσκολίες.

Αμφίων και Ζήθος: Η δραματουργική εξέλιξη των χαρακτήρων συνεχίζεται, με τη σφοδρή αποφασιστικότητα των δυο αδελφών να προστατέψουν τη μητέρα τους, ενώ παράλληλα επιδεικνύουν εξυπνάδα και στρατηγική στην αντιμετώπιση του Λύκου. Η ενότητα και η δύναμή τους υπερτονίζονται, υπογραμμίζοντας την οριστική τους μετάβαση από τη συγκρουσιακή σχέση σε σχέση συνεργασίας.

Χορός Αθηναίων: Ο Χορός στηρίζει ανοιχτά τους πρωταγωνιστές, παρέχοντας ηθική και συναισθηματική βαρύτητα στα γεγονότα. Η προθυμία τους να συνδράμουν στην ενέδρα αναδεικνύει τα θέματα της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης.

Βοσκός: Η πρόθεση του βοσκού να οδηγήσει τον Λύκο στην παγίδα τονίζει την αφοσίωσή του, καθώς και τη σημασία της στρατηγικής και της εξυπνάδας στον αγώνα κατά της τυραννίας.

Θεματικά Στοιχεία:

Δικαιοσύνη και Εκδίκηση: Και αυτό το Επεισόδιο αναδεικνύει τη λεπτή γραμμή μεταξύ δικαιοσύνης και εκδίκησης. Ο βίαιος θάνατος της Δίρκης, αν και παρουσιάζεται ως δίκαιη τιμωρία, εγείρει ερωτήματα για τον φαύλο κύκλο της βίας και την επίδρασή του στην ανθρώπινη ψυχή.

Μοίρα και Ελεύθερη Βούληση: Οι ενέργειες των χαρακτήρων καθοδηγούνται από την αίσθηση του πεπρωμένου και της θείας βούλησης, ενώ παράλληλα επιδεικνύουν τη δική τους πρωτοβουλία στον σχεδιασμό και στην εκτέλεση της στρατηγικής τους κατά του Λύκου. Αυτή η αλληλεπίδραση μοίρας και ελεύθερης βούλησης αποτελεί κεντρική θεματική της αττικής Τραγωδίας.

Οικογένεια και Αφοσίωση: Η ενότητα του Αμφίονα, του Ζήθου και της Αντιόπης απέναντι σ’ έναν κοινό εχθρό υπογραμμίζει τη σημασία της αφοσίωσης στους οικογενειακούς δεσμούς. Η σύμπραξή τους αποτελεί πηγή δύναμης στον αγώνα τους.

Ηθική Αμφισημία: Το Επεισόδιο φέρνει στο προσκήνιο την ηθική πολυπλοκότητα των ενεργειών των χαρακτήρων: ενώ ο σκοπός τους είναι δίκαιος, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν —όπως η εξαπάτηση και η ενέδρα— προσθέτουν επίπεδα ηθικής αμφισημίας στη δραματουργία.

Δραματουργική Δομή:

Η Αγγελική Ρήση: Η γλαφυρή περιγραφή, από τον Αγγελιαφόρο, του θανάτου της Δίρκης λειτουργεί τόσο ως αφήγηση όσο και ως μέσο για την επαύξηση της δραματικής έντασης. Η αφήγησή του είναι γραφική και παραστατική, προετοιμάζοντας το έδαφος για την επικείμενη σύγκρουση με τον Λύκο.

Η Αντίδραση της Αντιόπης: Η στωική αντίδραση της Αντιόπης αποτελεί αντίβαρο στη βιαιότητα του θανάτου της Δίρκης. Η ήρεμη στάση της υπογραμμίζει τη δύναμη και την αντοχή της, ενώ αναγνωρίζει την αναγκαιότητα των ενεργειών των γιων της.

Προετοιμασία για Ενέδρα: Ο λεπτομερής σχεδιασμός της ενέδρας αναδεικνύει τη στρατηγική σκέψη του Αμφίονα και του Ζήθου. Το τμήμα αυτό εντείνει την αγωνία, αλλά και αποκαλύπτει την εξέλιξή τους από παρορμητικούς νέους σε επιδέξιους πολεμιστές.

Υποστήριξη από τον Χορό: Η δέσμευση του Χορού να συνδράμει στην ενέδρα απηχεί τη θεματική της συλλογικής δράσης στην επιδίωξη της δικαιοσύνης. Η παρουσία του προσδίδει επίσης ηθικό βάρος στις ενέργειες αυτές των πρωταγωνιστών.

Συμβολισμοί:

Αίμα και Νερό: Η ανάμειξη του αίματος της Δίρκης με το νερό της πηγής αποτελεί έναν ισχυρό συμβολισμό της κάθαρσης της Θήβας μέσω της απομάκρυνσης της τυραννίας. Το νερό, ως σύμβολο καθαρμού, αντιπροσωπεύει την αναγέννηση της πόλης μέσα από τη δικαιοσύνη. Παράλληλα, η ανάμειξη αυτή υπογραμμίζει τον φαύλο κύκλο της βίας και της τιμωρίας, τονίζοντας τις συνέπειες της σκληρότητας και τη θεία δικαιοσύνη.

Το Σπήλαιο: Το σπήλαιο λειτουργεί ως συμβολικός χώρος μεταμόρφωσης και αντιπαράθεσης: αποτελεί τον τόπο όπου γεννήθηκαν οι γιοι της Αντιόπης, αλλά και το σημείο όπου παίρνουν θέση για την καθοριστική αναμέτρηση με τον Λύκο, όντας πλέον άντρες. Συμβολίζει επίσης την απόκρυψη και την αποκάλυψη, αντιπροσωπεύοντας τη μετάβαση απ' την αφάνεια στην ανάδυση της αλήθειας.

Βράχοι και Σκιές: Η χρήση των βράχων και των σκιών στο σχέδιο των δυο αδελφών συμβολίζει την ανάγκη συνδυασμού δύναμης και στρατηγικής για να νικηθεί ο εχθρός. Οι βράχοι αντικατοπτρίζουν τη φυσική αντοχή, ενώ οι σκιές την ευφυΐα και την πονηριά —αναδεικνύοντας την ισορροπία σωματικής και πνευματικής δύναμης που απαιτείται για την τελική νίκη.

Ιστορικές και Μυθολογικές Αναφορές:

Θεϊκή Παρέμβαση: Η προηγούμενη, «αόρατη» εμπλοκή του Διονύσου και η συνεχής επιρροή των θεών υπογραμμίζουν την πίστη στη θεία δικαιοσύνη και την τιμωρία. Οι πράξεις των χαρακτήρων παρουσιάζονται ως μέρος ενός μεγαλύτερου κοσμικού σχεδίου, που καθοδηγείται από τη βούληση των θεών.

Προοικονομία:

Η Προσέγγιση του Λύκου: Η προειδοποίηση του Αγγελιαφόρου για την επικείμενη άφιξη του Λύκου προετοιμάζει το έδαφος για την τελική αντιπαράθεση. Αυτό δημιουργεί μια αίσθηση επείγοντος, και επαυξάνει τη δραματική ένταση.

Ηθική Σύγκρουση: Η έκκληση της Αντιόπης προς τους γιους της να διατηρήσουν την αρετή τους, παρά την ανάγκη για βία, προαναγγέλλει τον συνεχιζόμενο αγώνα μεταξύ δικαιοσύνης και εκδίκησης. Αυτή η ηθική σύγκρουση θα συνεχίσει να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της πλοκής της τραγωδίας.

Συμπερασματικά:

Το 4ο Επεισόδιο εμβαθύνει την πλοκή, απεικονίζοντας τις συνέπειες του θανάτου της Δίρκης και προετοιμάζοντας το έδαφος για την τελική αναμέτρηση με τον Λύκο. Οι προετοιμασίες των χαρακτήρων και τα νέα του Αγγελιαφόρου οικοδομούν την αγωνία, ενώ οι θεματικές της δικαιοσύνης, των οικογενειακών δεσμών και του πεπρωμένου διερευνώνται περαιτέρω. Ο συνδυασμός δράσης, ηθικού στοχασμού και στρατηγικού σχεδιασμού αναδεικνύει την πολυπλοκότητα του αγώνα των πρωταγωνιστών. Αυτό το μείγμα στοιχείων διατηρεί την ένταση του δράματος, και προετοιμάζει το κοινό για τις κλιμακούμενες εξελίξεις που ακολουθούν.

Δ' Στάσιμο
ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ATHENIAN CHORUS
—— Oh, tale of sorrow, Vengeance, and of Fate,
Where hearts do clash and Justice cannot wait!

May wisdom guide our steps through dark and light,
And may the gods protect us in our plight.
—— Thus ends this part, where shadows hold their sway.
And, in the cave, the Fates align to play.

For, in this place, where light and dark contend,
The path of Justice finds its final bend.

Epode
[*The Chorus part inside the cave:*]
—— Oh, Fate, you guide the minds of men
to paths of darkness and of light,
in shadows deep and hidden glen!
Unfold the drama of this night!

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
—— [Μ' αργόσυρτο βήμα,] στης Μοίρας [τ' αχνάρια,]
το Πένθος η Εκδίκηση [ασπάζεται].
Αβάσταγη, η Δίκη καρδιές ανταριάζει·
[κι η αλήθεια με νύχτα σκεπάζεται].

—— [Μ' ελπίδα,] η γνώση τα βήματα ορίζει,
κι οι αθάνατοι σκέπη μας γίνονται.
Των Σκιών οι χοροί [και οι πόνοι] ας τελειώνουν·
στο σπήλαιο, οι τύχες μας γράφονται.

Επωδός
[*Το ημιχόριο εντός της σπηλιάς:*]
—— Στο φώς και στο σκότος, [η Κρίση απαντά·]

[μα] η Δίκη, στο τέλος, τον δρόμο θολώνει.
Σ[του Χρόνου] ανήλιες χαράδρες, το φώς
με ζόφο η Μοίρα, στον νού, ανακατώνει!

Σημειώσεις & Σχόλια:

Το 4ο Στάσιμο εμβαθύνει στις θεματικές του πεπρωμένου, της δικαιοσύνης και της διάκρισης μεταξύ «*φωτός*» και «*σκότους*» (συμπόνιας και εκδικητικών ενεργειών, αντιστοίχως). Ο Χορός αναστοχάζεται το εξελισσόμενο δράμα, αναγνωρίζοντας την πολύπλοκη αλληλεπίδραση των δυνάμεων που καθοδηγούν τις ανθρώπινες ενέργειες και την αναπόφευκτη σύγκρουση μεταξύ των αντιθετικών στοιχείων της ψυχής. Η προσφυγή στη Μοίρα ως οδηγό αλλά και ως εμπόδιο τονίζει την ένταση μεταξύ του ποιος θα είναι ο τελικός προορισμός σε σχέση με τις επιταγές της ελεύθερης βούλησης.

Η αναφορά «*Σ[του Χρόνου] ανήλιες χαράδρες*» δημιουργεί μια ζωντανή εικόνα της αβεβαιότητας και του μυστηρίου που περιβάλλει το ταξίδι των χαρακτήρων. Αυτό το σκηνικό είναι τόσο κυριολεκτικό όσο και μεταφορικό: η σπηλιά αντιπροσωπεύει το άγνωστο και το υποσυνείδητο, όπου οι αληθινές προθέσεις και οι αλήθειες κρύβονται και αποκαλύπτονται· ωστόσο, είναι επίσης μια πραγματική σπηλιά, στην οποία οι κύριοι χαρακτήρες περιμένουν τον Λύκο, για να τον εκδικηθούν.

Η πλάγια έκκληση για σοφία και για θεϊκή προστασία υποδεικνύει την κατανόηση του Χορού σχετικά με την ευθραυστότητα των ανθρώπινων ενεργειών απέναντι στο φόντο των θεϊκών μηχανορραφιών. Τονίζει

επίσης την ελπίδα ότι οι θεοί θα καθοδηγήσουν τελικά τους πρωταγωνιστές μέσα στο σκοτάδι, προς τη δικαιοσύνη.

Αυτό το Στάσιμο παρέχει μια παύση στο κοινό, ώστε ν' αναλογιστεί τα θέματα τα οποία αναλύονται, πριν από την τελική κορύφωση. Οι καταληκτικοί στίχοι προετοιμάζουν το έδαφος για τη λύση του δράματος, τονίζοντας την προσμονή και την ένταση, καθώς οι χαρακτήρες πλησιάζουν προς τη μοιραία τους τελική σύγκρουση.

Ε' Επεισόδιο

ΛΥΚΟΣ, ΦΡΟΥΡΑ ΛΥΚΟΥ (βουβή), ΒΟΣΚΟΣ, ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ (βουβός), ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΑΜΦΙΩΝ, ΖΗΘΟΣ, ΑΝΤΙΟΠΗ, ΕΡΜΗΣ, ΔΙΟΝΥΣΟΣ

[Ο Λύκος φτάνει στις Ελευθέρες, έχοντας ακολουθήσει, μαζί με τη Φρουρά του, τα ίχνη της Αντιόπης. Στην είσοδο της σπηλιάς, συναντάει τον βοσκό. Απαιτεί αμέσως να μάθει ποιος είναι —όπως επίσης και αν έχει ακούσει κάτι για την Αντιόπη ή αν έχει δει κάποια γυναίκα να τριγυρνάει εκεί κοντά. Ο βοσκός, λέγοντας στον Λύκο πως έχει δει μια γυναίκα να τρέχει να κρυφτεί στη σπηλιά, καταφέρνει να τον πείσει να εισέλθει στη σπηλιά μαζί με τη Φρουρά του, ώστε να πέσει στην παγίδα. Ο αρχικός διάλογος μεταξύ του Λύκου και του βοσκού έχει ανασυντεθεί με βάση μέρη του fragment B, Στήλη I —με αρκετή ποιητική και δραματουργική ελευθερία, λόγω του εκτεταμένου κατακερματισμού του.]

LYCUS
Where is the wretch who dares defy my will?
Show her to me, that I may seal her fate.
Her life is forfeit, by the gods' own will;
And, none shall hide her from my vengeful hate.

ΛΥΚΟΣ
Πού είναι η σκύλα που τόλμησε να με αψηφήσει;
Δείξτε μου πού κρύβεται, να τελειώνω μαζί της!
Η ζωή της ανήκει στους θεούς —έχει χαθεί!
Κανείς δεν θα τη σώσει απ' τη [δίκαιη] οργή μου!

HERDSMAN
Great Lycus, welcome to our humble ground,
Where peace and simple joys do oft abound.
Yet, Fate has led you here, in quest of blood;
And thus, we stand in service to your mood.

ΒΟΣΚΟΣ
Λύκε, μεγάλε άρχοντα, καλώς πάτησες τα χώματά μας
—όπου η ειρήνη κι η χαρά βασιλεύουν.
Οι Μοίρες σ' έφεραν εδώ, διψασμένον για αίμα·
κι εμείς σκύβουμε ταπεινά το κεφάλι στον θυμό σου.

LYCUS
Where hides she now? In this forsaken cave?
Who here conspires, or offers her their aid?
From what strange land do these intruders hail?
Show me the truth —and swiftly, be not stayed!

ΛΥΚΟΣ
[Ακολούθησα τ' αχνάρια της, ως εδώ.]
Πού είναι τώρα;
Μήπως σ' αυτήν την έρημη σπηλιά;
[Αν έτσι είναι,] ποιος την κρύβει;
Ποιος [τολμά να] την προστατεύει;
Από ποια ξένη γη ξεφύτρωσαν αυτοί οι θρασείς;
Πείτε μου την αλήθεια· γρήγορα, μην αργείτε!

HERDSMAN
My lord, I take no pleasure in deceit,
Nor harbor evil thoughts against your might.
Yet, understand, this place is not secure;
For, dangers lurk, and shadows shroud the light.

ΒΟΣΚΟΣ
Άρχοντά μου, ψέματα η γλώσσα μου για 'σένα δεν έχει·
ούτε κακίες έχω κρυμμένες, που να φθονούν τη δύναμή σου.
Μα να ξέρεις, 'τούτος ο τόπος δεν είναι ασφαλής·
κίνδυνοι παραμονεύουν·
σκιές πνίγουν το φώς.

LYCUS
You say this cave is not a place of rest?
That peril lies within these rocky walls?
Then action must be taken; now, prepare;
For, those who hide will meet their direful falls.

ΛΥΚΟΣ
Λες πως αυτή η σπηλιά κρύβει θανάτους;
Πως οι πέτρες της σιγοψιθυρίζουν κινδύνους;
Τότε, ας τελειώσουμε· προχωρήστε γοργά·
όσοι κρύβονται, θα βρούν το τέλος τους·
[κανείς δε θα ξεφύγει απ' το πεπρωμένο του!]

HERDSMAN
Indeed, my lord, there is much to be done;
The one you seek has died within these caves
—felled by the bandits who in shadows run;
And, now her lifeless form within them stays.

ΒΟΣΚΟΣ
Σωστά, άρχοντά μου:
όσα μάλλον κατάλαβες είν' αλήθεια:
αυτή που αναζητάς, εδώ μέσα σφάχτηκε
—από χέρια ληστών, [σαν μαχαίρια,] στο σκοτάδι·
και τώρα, ο θάνατος είναι ο μόνος σύντροφός της.

LYCUS
Then let us go and rid these caves of them,
And claim her lifeless body for our prize,
to bring it back to Thebes —a trophy true—,
And show all men no might my will defies.

ΛΥΚΟΣ
Προχωρήστε, να καθαρίσουμε τη σπηλιά απ' αυτούς [τους βρωμερούς]·
και, το άψυχο κορμί της να γίνει λάφυρό μας.
Να το φέρουμε πίσω στη Θήβα
—τρόπαιο τρανό·
να μάθουν όλοι πως η θέλησή μου δεν λυγά!

HERDSMAN
Then, let 's go forth and enter in the cave.
Before, we dwelt in peace and quietude.
Permitting strangers here, was our mistake;
And now, we 'll face this threat with fortitude!

ΒΟΣΚΟΣ
Ας μπούμε, λοιπόν, βαθιά μέσα στη σπηλιά.
Ζούσαμε με γαλήνη και ησυχία·
μέχρι που κάναμε το λάθος, κι ανοίξαμε τις πόρτες μας σ' αυτούς τους ξένους.
Τώρα, θα σταθούμε με το κεφάλι ψηλά, μπροστά στη μοίρα!

LYCUS
How many strangers in this hidden den?
Do they bear arms, or lie in wait unarmed?
For now, we guard the cave with spear in hand;
And soon, these foes shall face the harm they 've charmed.

ΛΥΚΟΣ
Πόσοι ξένοι λημεριάζουν στη σπηλιά;
Είν' οπλισμένοι ή άδειοι από χαλκό κι ασπίδες;
Η είσοδος φρουρείται· το δόρυ μας προσμένει.
Σύντομα, θα γευτούν την τιμωρία που το θράσος τους τόλμησε να προσκαλέσει!

HERDSMAN
There is but one or two, without much might;
They do not hold strong weapons in their hands.
But still, with caution, we must now proceed,
And drive them out of here —our sacred lands.

ΒΟΣΚΟΣ
Θαρρώ ένας ή δυο, δίχως μεγάλη δύναμη·
[τα χέρια τους άδεια·] τα όπλα τους ασθενικά.
Μα, και πάλι, προσεκτικά να μπούμε μέσα·
να καθαρίσουμε [στα σίγουρα] τον ιερό μας τόπο από δαύτους.

LYCUS
Then, keep an eye on all the cave surrounds.

ΛΥΚΟΣ
Φυλάξτε κάθε πέτρα, κάθε ρίζα της σπηλιάς:

Let no one from within escape our sight.
Nycteus’ daughter must be brought to me;
Her lifeless form I ‘ll tie in chains, upright.

κανείς να μή μας ξεγλιστρήσει μές στο σκοτάδι!
Η κόρη του Νυκτέα ανήκει σ’ εμένα·
θα στήσω το νεκρό κορμί της όρθιο
—[τρόπαιο,] δεμένο με αλυσίδες.

HERDSMAN

If willing be the gods, we ‘ll soon prevail,
And peace shall once again embrace this house.
But come, my lord, and let us enter in!
[*Whispering, ironically*:]
For, Vengeance lurks, as silent as a mouse.

ΒΟΣΚΟΣ

Αν οι θεοί το θελήσουν, θα πάρουμε το δίκιο μας
—κι η γαλήνη θα ξαναζυγώσει σ’ αυτά τα χώματα.
Μα έλα, άρχοντα, ας μπούμε στα έγκατα!
[*Ψιθυρίζοντας, ειρωνικά*:]
Καθώς η Εκδίκηση [στα σκοτάδια] σέρνεται…
σιωπηλή σαν το φίδι.

[Ο Λύκος και η Φρουρά του ακολουθούν τον βοσκό προς την είσοδο της σπηλιάς. Μέσα στη σπηλιά, η Αντιόπη, ο Αμφίων και ο Ζήθος τους περιμένουν πανέτοιμοι.]

ANTIOPE

Oh, sons, my heart does ache for what we ‘ll do;
Yet, in this hour, no other path is clear.
May all the gods watch over me and you,
And guide our hands, so Justice may appear.

ΑΝΤΙΟΠΗ

Γιοί μου, πονά η ψυχή μου για όσα είναι να κάνουμε·
μα, άλλος δρόμος δεν ανοίγεται μπροστά μας.
Οι θεοί αν με βλέπουν —αν βλέπουν κι εσάς—,
ας οδηγήσουν το χέρι μας,
για να θριαμβεύσει η Δίκη!

AMPHION

Fear not, dear mother; for, the gods are just;
And, in their wisdom, guide our every deed.
Our cause is right; and, in their might, we trust
That from this snare our foe shall not be freed.

ΑΜΦΙΩΝ

Μη φοβάσαι, μητέρα· οι θεοί δεν λησμονούν.
Με τη σοφία τους, χαράζουν το πεπρωμένο.
Ο σκοπός μας είναι δίκαιος·
στη θέλησή τους ακουμπάμε.
Ο εχθρός μας δεν θα ξεφύγει από τον όλεθρο!

ZETHUS

Let silence reign; for, now our prey draws near;
And, with the dawn, his blood shall stain the ground.
Prepare your hearts, and cast away your fear;
For, victory within our grasp is found.

ΖΗΘΟΣ

Σιγή! Το θήραμά μας ζυγώνει·
[βαδίζει στον χαμό του.]
Το φώς της αυγής θα βάψει τη γή με το αίμα του.
Ατσαλώστε την καρδιά· διώξτε τον φόβο·
η νίκη είναι κοντά!

[Ο βοσκός οδηγεί τον Λύκο και τη Φρουρά του στο εσωτερικό της σπηλιάς. Αυτοί προχωρούν μπροστά, πέφτοντας στην παγίδα.]

LYCUS
Traitorous fiends, who dared to take her life,
And hide Antíope's remains in shame!
Come forth, and face the justice you have earned;
For, none shall save you from approaching bane.

ΛΥΚΟΣ
Σκυλιά άτιμα!
Τη σφάξατε, την κρύψατε, τη βεβηλώσατε!
[Η Αντιόπη δεν θα βρεί ανάπαυση στο χώμα;]
Ελάτε! [Αν έχετε ψυχή,] σταθείτε 'μπρός μου!
Κανείς δε σας γλυτώνει απ' τον χαμό!

AMPHION
[*Leaping from the shadows, and disarming Lycus*:]
Now, Lycus, face the justice of the gods;
For, you will meet the end your deeds demand.
By toil and peril, by all-sacred odds,
Your reign of terror now shall end, in blood.

ΑΜΦΙΩΝ
[*Ξεπετάγεται απ' τις σκιές, ξεγυμνώνει το σπαθί του, και αφοπλίζει τον Λύκο*:]
Λύκε, κύττα με! Ὠρα να κριθείς!
Όλα σου τ' άνομα έργα σ' έφεραν ως εδώ.
Χτυπημένος, ματωμένος, απ' το χέρι των θεών,
το σκήπτρο του φόβου που έσπειρες θα πέσει·
θα πνιγεί στο φονικό!

ZETHUS
[*Joining his brother, and grasping Lycus*:]
For mother's pain and all your cruel misdeeds,
We 'll strike you down and end your vicious reign.
The price of tyranny your heart will bleed;
And, by our hands, you shall be justly slain.

ΖΗΘΟΣ
[*Αρπάζει τον Λύκο, και τον σφίγγει σαν μέγγενη:*]
Για τα μαρτύρια της μάνας μας
και για κάθε σου θηριωδία,
η οργή μας θα σε σωριάσει καταγής!
[Με αίμα] θα πληρωθούν τα κρίματά σου!
Η καρδιά σου θα στάξει [στο μαύρο χώμα] το τίμημα της τυραννίας σου!
Απ' τα ίδια μας τα χέρια... θα σφαχτείς!

LYCUS
What madness dares to turn my fate to doom?
You sons of wrath, do you know whom you 'll strike?
This treachery shall bring the darkest gloom:
Upon your heads, the gods shall bring the pike.

ΛΥΚΟΣ
Τί παραφροσύνη αναποδογυρίζει τη μοίρα μου;
[Τί] δαίμονες [σηκώθηκαν να με γκρεμίσουν;]
Ξέρετε ποιόν τολμάτε να πλήξετε;
Το κρίμα σας θα βυθίσει τον κόσμο σας στο σκότος!
Στα κεφάλια σας θα πέσει η οργή των θεών!

AMPHION
No Madness strikes, but Justice long delayed
—for years you did inflict of suffering.
Our mother's tears shall now be fully paid;
And, by our hands, your death shall now be writ.

ΑΜΦΙΩΝ
Όχι δαίμονες —η Δίκη, Λύκε!
Χρόνια ολάκερα σκόρπιζες τον πόνο:
η μάνα μας δάκρυζε[, σιωπηλή, χαμένη]·
μα, τώρα, όλα πληρώνονται!
[Τώρα, ήρθε η ώρα σου!]
Τώρα, το τέλος σου γράφεται
—απ' τον χαλκό [που τις σάρκες σου θα σκίσει]!

It was your wife, Dirce, who did oppress,
With cruelty unbound, her every breath.
We took her life —her blood a harsh redress;

Η γυναίκα σου, η Δίρκη [—αυτό το φίδι!]
Κάθε ανάσα της, καμένη γη·
[κάθε λέξη της, πληγή που δεν κλείνει!]

For all the pain she dealt, we gave her death.

Πλήρωσε! Το αίμα της λύτρωσε το αίμα μας!

ZETHUS [his sword over Lycus' head]
No words; for, action truly must now speak.
The time for Justice is at hand, so near.
In shadows deep, your soul shall find its peak;
And, from this life, you shall now disappear!

ΖΗΘΟΣ
[*Με το σπαθί του στον λαιμό του Λύκου*:]
Σώπαινε! Οι πράξεις μιλούν τώρα!
Η Δίκη έφτασε [—την νιώθεις;]
Η ψυχή σου θα χαθεί, σαν σκιά, στη νύχτα·
κι απ' τον κόσμο, Λύκε, σβήνεσαι!

Your Dirce met her end, by righteous wrath:
We bound her hair to bull's wild, frenzied horns.
Her screams were drowned within the bloodied path;
For, she was source of endless, cruel scorns.

Η Δίρκη σου βρήκε το τέλος που της άξιζε!
Με οργή [πληρώσαμε τις ανομίες της]!
Τα μαλλιά της τα δέσαμε στα κέρατα ταύρου φρενιασμένου·
κι οι κραυγές της πνίγηκαν στο ματωμένο χώμα[, που ποτίστηκε απ' το κουφάρι της]!
Έσπειρε πόνο [—θέρισε σφαγή]!

LYCUS
[*Desperate and broken*:]
What horrors have you wrought upon my kin?
My heart now shatters —grief, beyond all bounds—,
To hear my Dirce's slain, her blood runs thin!
My soul, in anguish deep; no solace found!

ΛΥΚΟΣ
[*Συντετριμμένος, παραπατά, και η φωνή του σπαράζει*:]
Τί φρίκη! Τί μακελειό!
Τη Δίρκη μου σκοτώσατε!
Το αίμα της χύθηκε, λειψό, στη γη!
Η καρδιά μου ματώνει, κομμάτια γίνεται!
Πού να στραφώ; Πού να σταθώ;
Δεν υπάρχει πια φως!

Her laughter bright, her eyes that shone with fire,
Now lost forever —taken by your hand!
Oh, how I mourn my fate within this mire
—to join her shade in Hade's shadowland!

Το γέλιο της... τα μάτια της, σπίθες φλόγας...
Χάθηκαν!
Με τα ίδια σας τα χέρια, τα σβήσατε!
Ω, Μοίρα[, αλύπητη! Τί μού 'χεις γράψει!]
[Η ψυχή μου ρημάδι, το αίμα μου στάχτη!]
[Και,] να με σέρνει κι εμένα [η συμφορά] στην άβυσσο
—η σκιά μου για να συναντήσει τη σκιά της!

Oh, wretched fate, to lose her to the night!
And now my life, to follow in her wake.
More I lament her death or this dark plight
—that drags me too to Hades' realm, opaque?

[Ω, κατάρα! Σκοτάδι παντού!]
Τί απ' τα δυο να θρηνήσω πιο πικρά;
Που [η ψυχή της άδικα] έσβησε στη νύχτα;
Ή 'τούτη εδώ τη μαύρη αντάρα
—που το φάσμα μου το σέρνει [ανελέητα] στου Άδη τη χώρα;

ATHENIAN CHORUS
—— Oh, spirits high, and Vengeance sought!
In darkness, Justice finds its way.
Through deeds of right and battles fought,
The gods above do watch and sway.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
—— Ω, πνεύματα του αιθέρα, Εκδίκηση ζητώ!
Στο μαύρο χάος, η Δίκη ανατέλλει.
Με πόλεμο [και αίμα], για δίκαιο διψώ,
κι η θέληση των θεών το αναγγέλλει!

[Οι Αθηναίοι έχουν ακινητοποιήσει τη Φρουρά.]

HERDSMAN
Hold fast, you warriors of the night;
For, Lycus' fate is sealed in stone.
His guards lie vanquished, cannot fight;
And, soon, his soul shall be alone.

ΒΟΣΚΟΣ
Μη δειλιάζετε, εκδικητές του σκότους!
Η μοίρα του Λύκου γράφτηκε!
Οι φρουροί του σωριάστηκαν, ανίκανοι ν' αντιδράσουν·
κι η ψυχή του, σε λίγο, μονάχη θα περιπλανιέται!

[Ο Λύκος —συνειδητοποιώντας την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει— προσπαθεί να διαφύγει, αλλά αδυνατεί και καταβάλλεται από τον Αμφίονα και τον Ζήθο. Οι αδελφοί σέρνουν τον Λύκο προς τα βάθη της σπηλιάς.]

LYCUS
—— Mercy, I beg; for, life is dear!
Though deeds were dark, I now repent.
Release me from this fate so drear;
I swear, my ways I will amend!

ΛΥΚΟΣ
Οίκτο! Η ζωή… η ζωή είναι γλυκιά!
Ναι, σκόρπισα το σκότος,
μα… τώρα…, τώρα μετανοώ!
Λευτερώστε με απ' τον χαμό!
Θ' αλλάξω! Τ' ορκίζομαι!

AMPHION
—— No mercy for a heart so black;
For, in your deeds, no pity found.
The gods decree, and we 'll attack.
Your fate is sealed beneath this ground.

ΑΜΦΙΩΝ
Οίκτος; Σ' σένα, Λύκε;
Σ' εσένα, που τον έλεο τον έπνιξες στο αίμα;
Μαύρη η ψυχή σου!
Οι θεοί πρόσταξαν. Η ώρα σου έφτασε.
Στο χώμα θα σβηστεί τ' [άνομο] όνομά σου.

ZETHUS
—— In shadows deep, your final breath
Shall mark the end of tyranny.
For, Justice leads you now to death;
And, from this life, your soul shall flee.

ΖΗΘΟΣ
Η νύχτα σε παίρνει!
Ανασαίνεις για στερνή φορά!
Η Δίκη σε καλεί στον Έρεβο!
Η ψυχή σου, [Λύκε,] στον Άδη θα χαθεί!
Σβήνεις!

[Εισέρχεται ο Ερμής, στο «θεολογείον».]

HERMES
—— Hold, sons of Thebes, your wrath restrain!
For, Justice tempered by the gods
Must not be marred by mortal stain
—nor vengeance blind by darkened odds.

ΕΡΜΗΣ
Σταθείτε, γιοί της Θήβας!
Κρατήστε την οργή σας!
Δίκιο στο ζύγι των θεών δεν σέρνεται στο αίμα:
θνητή πληγή δεν πρέπει να το αμαυρώσει
—μην γίνει εκδίκηση τυφλή, χαμένη αντάμα!
[Η Δίκη δεν λυγίζει στη σφαγή·
κι ούτε, στα μάτια των θεών, το δίκιο γίνεται σφαγείο.]

By Zeus's will, I come to you,
To halt this tide of blood and hate.
For, in your hands, a power true
—to rule and guide the city's fate.

Του Δία η βούληση με φέρνει ως εδώ:
να πάψει το αίμα· να σωθεί η Θήβα.
Η δύναμή σας [δεν είναι μόνο μάχαιρα]·
είναι σκήπτρο· είναι νόμος· είναι μοίρα!

You brothers strong, I kings decree
—to lead this land with wisdom's light.
In harmony, let Thebes be free,
And steer her clear from endless night.

Δυο αδέρφια, δυο βασιλιάδες·
Η Θήβα, δεμένη με μια φωνή: τη δική σας.
Μην την αφήσετε δούλα στο μίσος!
Μην την πνίξει το δικό σας σκοτάδι!

ZETHUS

—— Great Hermes, messenger divine,
What word do you from Zeus convey?
Injustice marked; and vengeance mine
Shall now be stayed, if you do say.

ΖΗΘΟΣ

Ερμή, θεέ —των θεών μαντατοφόρε—,
ποιον λόγο φέρνεις απ' τον Δία;
Λές πως η εκδίκησή μας [είναι φωτιά που καίει και] καταστρέφει·
και, αν έτσι εσύ προστάζεις, τότε αίμα δεν πρόκειται να χυθεί [απ' αυτά τα χέρια].

HERMES

[*To Amphion and Zethus*:]
—— Amphion, Zethus, hear my voice:
You shall be kings of Theban land,
Until the heir of age; rejoice,
And take the throne by fated hand!

ΕΡΜΗΣ

[*Προς τον Αμφίονα και τον Ζήθο*:]
Αμφίονα, Ζήθε, δεχθείτε τον λόγο
[που κατεβαίνει απ' τον Όλυμπο]:
βασιλείς θα γίνετε στη Θήβα,
μέχρι ο νόμιμος διάδοχος[, ο γιος του Πενθέα,] να ανδρωθεί·
ευφρανθείτε: το χέρι της Μοίρας σας δίνει τον θρόνο!

Know too, that Zeus has sired you both;
His lineage, your noble birth.
Now, build a city by your oath,
With seven gates to guard its worth.

Γνωρίστε πως ο Δίας είναι ο κύρης σας·
αυτός σας έδωσε ζωή·
η γενιά σας [δεν είναι φθαρτή·]
είναι από σπέρμα θεϊκό·
Θα χτίσετε μια πόλη νέα, με όρκο ιερό·
με επτά πύλες[, σαν επτά φρουρούς].

Near Ismenus, do let it rise
—a fortress strong, to touch the skies.
Amphion, with your lyre's sweet sound,
You shall lift rocks from earthly ground.

Κοντά στον Ισμηνό θα εδραιωθούν τα θεμέλιά της
—με τείχη που θα είναι μνημείο αιώνιο στη δόξα των θεών.
Αμφίονα, η λύρα σου, με το γλυκό της κελάηδισμα,
θα κάνει πέτρες [να χορεύουν στ' άκουσμά της·]
θα τις σηκώσει απ' τη γη[, για να στήσει της πόλης τα τείχη
—αψηφώντας κάθε θνητό και κάθε ανθρώπινο όριο.]

Zethus, a Theban bride awaits

Ζήθε, νύφη σε προσμένει, Θηβαία, [γενναία]

—to share your throne and weave your fate.
And, Amphion, too, from Phrygia’s gates,
Tantalus’ daughter seals your state.

—να μοιραστεί το στέμμα σου,
να υφάνει τη μοίρα σου [με χαλκό κ' πορφύρα].
Κι εσένα, Αμφίονα, απ’ της Φρυγίας τη χώρα,
η κόρη του Ταντάλου θα σ’ ενώσει με τη
μοίρα του θρόνου σου.

Construct with care, with love and might
This city strong, against the night.
Your future's bright, though shadows play;
Together, you shall light the way.

Χτίστε γερά —με αγάπη, με πίστη—
μια πόλη περήφανη, που το σκότος δεν θα την
λυγίσει [ποτέ].
Το μέλλον σας λάμπει·
μα σκιές παραμονεύουν·
μαζί —μονάχα μαζί— θα κρατήσετε το φώς
της [άσβεστο].

Yet, heed my words: a specter lies
Upon this throne, from ages past.
The curse of Cadmus never dies;
Its haunting grip, it holds so fast.

Μα ακούστε με καλά:
βαρύ το σκότος, και ρίζες έχει αρχαίες:
κατάρα [κρυμμένη στα κόκαλα της γης,
που το αίμα] του Κάδμου [πότισε].
Δεν σβήνει·
δεν ησυχάζει·
κλωθογυρνά στις σκιές·

For, by the veins of Cadmus’ blood,
A darkness lurks —a fated doom.
Beware the tides of sorrow’s flood,
And guard your hearts from future gloom.

[γκρεμίζει τους θρόνους·]
ματώνει τους διαδόχους.
Το πεπρωμένο σας είναι δεμένο με νύχτα.
Και η νύχτα αυτή πεινάει.
[Προσκυνήστε την, ή πολεμήστε την·]
μα ποτέ μην τη λησμονήσετε·
μην αφήσετε τις καρδιές σας να χαθούν στον
ζόφο.

[*To Lycus*:]
—— Lycus, henceforth, in exile dwell;
For deeds unjust, your fate is sealed.
Place upon pyre your wife’s remains;
her charred bones cast on Ares’ spring
—thus “Dirce” named; her mournful name
through verdant Theban plains shall ring.

[*Προς τον Λύκο*:]
Λύκε, στην εξορία πια θα ζήσεις·
τα κρίματά σου σφράγισαν τη μοίρα σου.
Της γυναίκας σου τα [ματωμένα] λείψανα
[να μαζέψεις]·
[ύστερα,] να τα ρίξεις σε νεκρική πυρά·
τα καψαλισμένα της οστά [με κρασί να
ραντίσεις]·
να τα ρίξεις [αγνά] στου Άρη την ιερή πηγή,
[για να σμίξουνε με τα νερά της·]
στο ρέμα, θα κυλήσει τ’ όνομά της
—στους κάμπους της Θήβας ψιθυρίζοντας:
«Δίρκη».

LYCUS
—— Oh, Fortune, how you twist and turn!
A moment spared, yet heart does yearn.

ΛΥΚΟΣ
Ω, Τύχη, πώς παίζεις με τους θνητούς!
Το σώμα γλύτωσε, μα η ψυχή αφανίζεται.

My life preserved, but cast away;
From Thebes' embrace, I must now stray!

Relief and sorrow blend, as one;
For, though I live, my throne is gone.
Exiled from the land I ruled,
By Fates divine —my power cooled.

Oh, Thebes, my city, lost to me
—in foreign lands, my fate to see.
Though breath remains, my heart does break
—for, home and crown I must forsake.

Μου χάρισαν για λίγο μιαν ανάσα, μα τώρα
με διώχνουν:
ξένο, στους δρόμους που εξουσίαζα.

Ανάμεσα σε πένθος και λύτρωση στέκομαι·
ζω, μα βασιλιάς πια δεν είμαι!
Θήβα, πατρίδα, πόλη χαμένη
—ξεριζωμένος, καταδικασμένος.

Θρόνος, δόξα, στέμμα: στάχτη·
[όλα μ' αρνήθηκαν, κι εγώ αυτά].
Εξόριστος, [άστεγος,]
με τ' όνομά μου να σβήνει στον άνεμο!

ATHENIAN CHORUS

—— Oh, Justice tempered by the gods!
In wisdom, mercy finds its place!
And, in the hands of Fate's own rods,
The path of right we all embrace.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

—— Δίκιο στο ζύγι των θεών!
Η χάρη σμίγει με τον Νόμο.
Και, με το σκήπτρο των Μοιρών,
χαράζει ο Χρόνος ορθό δρόμο.

[——Σίγασ' ο πόλεμος· χαράζει·
το αίμα στέγνωσε στο χώμα.
Θρόνος αλλάζει, νους αλλάζει,
μα η Μοίρα λόγο έχει ακόμα!]

[Καθώς ο Ερμής και ο Λύκος αποχωρούν, στο «θεολογείον» εισέρχεται ο Διόνυσος, και μοιρολογεί το πτώμα της λατρευτής του Δίρκης. Θα αποδώσει στην ιερή πηγή που βρίσκεται κοντά στη σπηλιά (όπου πετάχτηκε το πτώμα της απ' τα δυο αδέρφια) το όνομά της —προς τιμήν της προσφοράς της στην αποδοχή και στην εξάπλωση της λατρείας του, μετά τον θάνατο του Πενθέα. Αναγγέλλει επίσης την επικείμενη τιμωρία της Αντιόπης για τον θάνατο της Δίρκης.]

DIONYSUS

—— Oh, Dirce dear, your life's now spent
By hands of those who sought their due.
In sacred spring, your blood is lent;
And thus, I honor you anew.

This stream shall bear your name so bright
—in memory of faithful deeds.
For, in your death I find the light
To spread my worship, as it needs.

Your fervent zeal, your loyal heart,
did aid my cause, from very start;
Through rites and revels, wild and free,

ΔΙΟΝΥΣΟΣ

[*Βαριά, αργά, με δέος*:]
Ω, Δίρκη!
Πιστή μου[, σ' εμένα δοσμένη]!
[Φωνή νεκρή· ανάσα χαμένη·]
σφαγμένο κορμί· μα η πίστη σου μένει!
[Στη λήθη δεν θ' αφανιστείς:]
το αίμα σου γίνεται ρέμα πηγής ιερής.

Τ' όνομά σου θ' αντηχεί στα νερά της:
[στις κραυγές του ανέμου θα ζει·]
[με το γέλιο του κρασιού θα ενωθεί·]
της λατρείας μου λάβαρο να γενεί!

[Εσένα δοξολογώ!]
Γιατί εσύ —πρώτη εσύ!— μ' ακολούθησες
[στους εκστατικούς χορούς, στα οργιασμένα
δάση.]

You made all Greeks to worship me.

[Ευλογημένη γυναίκα, ευλογημένη πηγή!]
Εσύ διαφύλαξες τη λατρεία μου·
εσύ ύψωσες τον θύρσο[, τον κάρφωσες στη γή·]
εσύ έφερες στους Έλληνες τον θεό τους:
με πυρσούς και με τύμπανα·
με οινοφόρες νύχτες και με κραυγές·
με θυσίες κι όργια ιερά κι αλαλαγμούς·
[εσύ κράτησες τον Διόνυσο ζωντανό!]
[Όπου η άμπελος απλώνει ρίζες,
όπου ο θύρσος χαράζει δρόμους…
εκεί θα ζεις!]

In fields and groves, where my name spread,
Your hand did guide, your voice had led.
With ivy crowned and thyrsus high,
Your faith ensured my cult would thrive.

In grief I stand, though godly might
—for, even gods do mourn the night.
Yet, dignity must hold its sway
—as, tears of gods in shadows lay.

Και τώρα, θεός εγώ… πενθώ…
Γιατί ακόμα κι οι θεοί θρηνούν
την [κρύα] νύχτα [του θανάτου].
[Μα στη μέρα δεν δακρύζουν·
δεν λυγίζουν μπρος στο φως·
τ' αστέρια —όχι ο ήλιος—
βλέπουν τον θρήνο τους·]
το δάκρυ τους πέφτει στο σκότος·
[γιατί έχουν χέρι βαρύ· που χαράζει τη Μοίρα·
κι η λύπη τους το Δίκιο γεννά.]

[Βαριά παύση. Ο Διόνυσος αλλάζει. Ο Ζαγρεύς γεννιέται μέσα του. Δέος. Φόβος.]

[*To Antiope, with divine fury*:]
For justice wrought your sons did strive;
Yet, sorrow now will stay alive.
In Dirce's name, the stream shall flow
—her legacy through ages grow.

[*Προς την Αντιόπη, με άγριο, θείο μένος*:]
Της Δίκης λειτουργοί οι δικοί σου οι γιοί·
[μα θάνατο σκορπίσαν, με τυφλή οργή!]
Φώλιασε ο θρήνος στη δική μου ψυχή.
Στ' όνομα της Δίρκης, η υδάτινη ροή·
ρίζα στους αιώνες η μνήμη της[, λαμπρή].

For Dirce's end, Antíope,
You too shall suffer, by my will.
Though sons protest in your defense,
The gods' decrees your fate fulfill.

Αντιόπη, για της Δίρκης τη σφαγή,
πιές της Μοίρας το πικρόχολο κρασί!
Κι ας κραυγάζουν για άφεση οι γιοί·
τη μοίρα σου ορίσαν' οι θεοί:

Divine reprisal must be met;
For, blood was shed —a heavy debt.
Your sons' dark deed shall not go free;
Their hands are stained by Fate's decree.

θείος νόμος, αλύγιστη ποινή!
Αίμα χύθηκε: χρέος βαρύ!
[Αίμα χύθηκε· σκληρά θα πληρωθεί!]
Το κρίμα τους δεν ξέπλυναν οι γιοί!
[το σφράγισ' η Μοίρα· το ρούφηξ' η γή!]
Στα κεφάλια σας, το τίμημα βαρύ!

So, let this be a lesson learned,
For those who seek where Fate is turned.
The gods above do watch and guide,
In shadows deep, where truths abide.

Ας μάθουν όλοι, όσοι τολμούν:
Η Μοίρα δεν ξεγράφει, δεν λυγά.
Οι θεοί, στο χάος, βλέπουν κι οδηγούν·
κι η αλήθεια ανασαίνει στ' άδυτα!

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

[*Ancient Greek tragedy metal anthem*]

[Σκοτεινά, βαριά, τελετουργικά:]
Δίρκη!
Το αίμα σου κύλησε, μα δεν σβήστηκε!
Τ' όνομά σου φωνάζει, δεν σώπασε:
στο ρέμα κυλάς, στη νύχτα βοάς·
σε κάμπους, σε πέτρες, σε άνεμους ζείς!

[*Απειλητικά:*]
Αντιόπη!
Εσένα σημάδεψε η θεία οργή!
Φονιάδες οι γιοί σου· σώπαινε τώρα!
Μιλήσαν οι θεοί!
Δεν σώζεσαι! Δεν σβήνεται
το κρίμα, το χρέος,
το αίμα, η Μοίρα!

[Ρυθμικά, βαριά, με χορωδιακή απαγγελία
από τα έγκατα της γης:]
ΦΩΤΙΑ και ΣΚΙΑ, ΣΚΙΑ και ΦΩΤΙΑ!
Τα χέρια βαφτήκαν στο αίμα ξανά!
ΘΥΣΙΑ, ΘΥΣΙΑ, ΘΥΣΙΑ!
Ο Διόνυσος θρηνεί·
ο Ζαγρεύς τιμωρεί!

[Δυνατά, με χτυπήματα τυμπάνων:]
Το αίμα κι άλλο αίμα ζητά!
Η εκδίκηση φόβο γεννά!
Η Δίρκη θυσιάστηκε φριχτά!
Η κατάρα του Κάδμου ξυπνά!
Σιωπή!

ANTIOPE

[*Cry, from within the cave*:]
—— Oh, cruel Fate, what have I done
To warrant such a harsh decree?
A mother spent, a hunted one,
In agony, I cease to be!

My sons, my heart, my every breath,
Must bear the weight of gods' demand.
In sorrow's grip, I face my death
—while shadows claim my broken hand.

Dionysus, oh, hear my plea
For mercy's touch upon my brow

ΑΝΤΙΟΠΗ

[*Με κραυγές, μέσα στη σπηλιά*:]
Ω, Μοίρα, σκληρή! Τί έφταιξα, τί;
Τί χρέος με δένει, βαρύ;
Κυνηγημένη, τους γιούς μου τους χάνω·
στον πόνο μου, σβήνει ο νους μου!

Ω, γιοί μου, καρδιά μου, πνοή μου,
των θεών τον ζυγό να υπομείνετε!
Στην άβυσσο εγώ καταλύω
—[σκιά,] που σκιές με καλούνε,
να με πάρουν απ' τ' άψυχο χέρι,
[φρενιασμένη απ' του Βάκχου το κέντρισμα]!

Διόνυσε! [Θεέ], άκουσέ με!
[Λύγισε,] σπλαχνίσου με, έλεος χάρισε!

—in madness deep, I beg of thee!
The path of life I forsake now!

Παραδίδομαι σ’ άγρια νύχτα·
το φώς αρνιέται η ψυχή μου!

[*Με φωνή ραγισμένη, βυθισμένη στην αλλοφροσύνη:*]

Oh, sons of mine —in duty bound—,
Abide now by this divine will.
Through justice false —in shadows found—,
Your mother’s cries shall haunt you still.

Ω, γιοί μου, σε χρέους [πικρού] τα δεσμά!
Στην κρίση των θεών υποταχθείτε!
Τσακισμένη από ψεύτικη Δικαιοσύνη,
[χαμένη στου νου μου] τα σκοτάδια,
οι κραυγές μου θα σας στοιχειώνουν!

In Frenzy’s realm I shall descend
—my soul consumed by endless night.
Yet, may my heart, in time, amend
—and find, in dark, the strength to fight.

Στη μανία βουλιάζω·
η νύχτα καταπίνει την ψυχή μου!
Μα είθε η καρδιά μου να μπορέσει,
μες στο σκότος, τη φλόγα κάποτε να βρεί
[—λυτρωμό!]

Oh, gods above, my future’s sealed:
In Madness, shadows take their toll.
My mind undone, my fate revealed:
In sorrow’s depths, I lose my soul!

Ω, θεοί! Το νήμα μου κόπηκε!
Οι Σκιές με ρουφούν!
Η Μανία με σέρνει!
Ο νούς μου συντρίβεται!
Η μοίρα μου στάχτη!
Στην άβυσσο πέφτω!
Η ψυχή μου χαμένη!

[Η Αντιόπη, οιστρηλατημένη, αποχωρεί.]

AMPHION
—— Oh, Dionysus, spare her plight;
For, in our hearts, we bear the blame.
Her suffering does not seem right,
When we have acted in her name.

ΑΜΦΙΩΝ
[*Με θέρμη, ικετευτικά:*]
Ω, Διόνυσε, έλεος δώσε!
Η μάνα μας δεν έφταιξε σ’ ετούτο!
Το κρίμα στο αίμα μας φέρουμε!
[Όχι εκείνη —όχι αυτή!]

ZETHUS
—— Our deeds were ours, and we shall stand.
For mother’s fate, we take the cost.
In justice served by our own hand,
Let not her soul be now lost!

ΖΗΘΟΣ
[*Σταθερά, με αφοσίωση*:]
Οι πράξεις δικές μας· δικό μας το βάρος.
Ας πέσει απάνω μας αμείλικτος ο πέλεκυς
της θεϊκής δικαιοσύνης!
[Τη μοίρα μας δέχομαι αγόγγυστα.]
[Μα σώσε εκείνη] —την ψυχή της σώσε!

DIONYSUS
—— The gods have spoken, Fate is clear!
In acts divine, none may dissent.
For Thebes, a future bright draws near;
But curses past, we must lament.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ
[*Με ιερό κύρος, γαλήνια αλλά αμετάκλητα:*]
Οι θεοί όρισαν· οι Μοίρες μίλησαν.
Κανείς δεν λοξοδρομεί τη θέλησή τους.
Για τη Θήβα, [νέο] φως ξημερώνει·

Μα οι σκιές του παρελθόντος δεν σβήνουν.

ATHENIAN CHORUS

1070 *—— The wheel of Fate now turns anew,*
As Justice claims its rightful due!
The gods have spoken, clear and bright
1073 *—their will enforced by mortal might!*

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ο κύκλος της Μοίρας γυρίζει ξανά·
η Δίκη το δίκιο της παίρνει!
Οι θεοί απεφάνθησαν —λόγια βαριά·
[καθένας, με σέβας, το γόνυ ας κλίνει!]

[Όλοι, πλην του Χορού, αποχωρούν απ’ τη σκηνή.]

Σημειώσεις & Σχόλια:

Μικρά, επιπρόσθετα μέρη της Στήλης I του Αποσπάσματος C από την «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη έχουν χρησιμοποιηθεί στη δραματουργία, στα σημεία όπου ο Αμφίων και ο Ζήθος αποκαλύπτουν στον Λύκο τη θανάτωση της γυναίκας του.

Ένας σημαντικός αριθμός στίχων του Ευριπίδη, οι οποίοι διασώζονται στη Στήλη I του Αποσπάσματος B (περίπου 32), δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ακριβώς όπως εμφανίζονται, υπέρ μιας ελαφρώς διαφοροποιημένης δραματουργίας. Στους στίχους αυτούς, ο Ερμής συστήνεται ως γιος της Μαίας. Στη συνέχεια, ζητά από τον Λύκο να ρίξει τα καμένα οστά της Δίρκης στην πηγή του Άρη. Ωστόσο, δεν αναφέρεται η εξορία του Λύκου. Αντ’ αυτού, ο Ερμής, μεταφέροντας τις εντολές του Δία, παραδίδει απλώς τον θρόνο της Θήβας από τον Λύκο στον Αμφίονα και στον Ζήθο, επαληθεύοντας ότι είναι πράγματι γιοι του Δία. Στη συνέχεια, διατάζει τους δυο αδελφούς να χτίσουν μια πόλη με επτάπυλη οχύρωση, κοντά στον ποταμό «*Ισμηνό*». Ενημερώνει επίσης τον Αμφίονα πώς να παίξει τη λύρα του, ώστε οι βράχοι να σηκωθούν στον αέρα, διευκολύνοντας την κατασκευή των τειχών της πόλης. Τέλος, απευθυνόμενος στους αδελφούς, τους γνωστοποιεί ότι ο Ζήθος πρόκειται να νυμφευτεί μια Θηβαία, ενώ ο Αμφίων μια Φρύγια πριγκίπισσα —κόρη του Ταντάλου. Η εμφάνιση του Διονύσου καθώς και η θεϊκή μανία που επιβάλλεται στην Αντιόπη αποτελούν δικές μου προσθήκες —οι οποίες αποσκοπούν στο να προσδώσουν ευρύτερο δραματουργικό βάθος. Το τελευταίο αυτό γεγονός αναφέρεται, ως έχει, και σε άλλες αρχαίες πηγές που περιγράφουν τον μύθο της Αντιόπης, όπως στο έργο «*Ελλάδος Περιήγησις*» του Παυσανία («*Βοιωτικά*»), 9.17.6.

Οι στίχοι 808-855 έχουν ανασυντεθεί βάσει μιας σχετικά ελεύθερης ερμηνείας μιας πιθανής δραματουργίας, η οποία ενδέχεται να υπονοείται στα ακόλουθα σωζόμενα τμήματα:
• Απόσπασμα A, Στήλη I, γραμμές 19-23
• Απόσπασμα B, Στήλη I, γραμμές 28-43
• Απόσπασμα C, Στήλη I, γραμμές 44-45
της «*Αντιόπης*» του Ευριπίδη.

Στίχος 933 – «*Δίκιο στο ζύγι των θεών*»:
Η φράση «*Δίκιο στο ζύγι των θεών*» υποδηλώνει τη θεϊκή μετριοπάθεια στην απονομή της δικαιοσύνης, όταν η τιμωρία και η ανταπόδοση των αμαρτιών εξισορροπούνται από μια ανώτερη, θεϊκή σοφία. Υποδηλώνει ότι η ανθρώπινη δικαιοσύνη πρέπει να εναρμονίζεται με την αίσθηση του δικαίου των θεών, αποφεύγοντας την υπερβολική ή τυφλή εκδίκηση. Η έννοια αυτή αντικατοπτρίζει μια θεϊκή παρέμβαση, η οποία διασφαλίζει ότι η δικαιοσύνη αποδίδεται με ισορροπημένο και ηθικά σωστό τρόπο, αποτρέποντας τις ανθρώπινες παρορμήσεις από το να διαφθείρουν τη διαδικασία.

Η φράση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την αρχαία πρακτική της «*αυτοδικίας*» της προ-ομηρικής εποχής (όπου λαμβάνουν χώρα τα γεγονότα της τραγωδίας), στην οποία τα άτομα θεωρούσαν πως έχουν το ηθικό δικαίωμα να εκδικούνται, ως μέσο απονομής δικαιοσύνης. Η «*αυτοδικία*» ήταν συνηθισμένη σε μια εποχή όπου τα θεσμοθετημένα νομικά συστήματα ήταν είτε ανύπαρκτα είτε πρωτόγονα, και η προσωπική ανταπόδοση αποτελούσε το κυρίαρχο μέσο επίλυσης των συγκρούσεων: τα άτομα ή οι οικογένειες συχνά αναλάμβαναν την απόδοση δικαιοσύνης, οδηγώντας σε κύκλους εκδίκησης και αιματηρών αντιποίνων.

Στην Αθήνα της κλασικής αρχαιότητας, της εποχής που γράφτηκε η «*Αντιόπη*» του Ευριπίδη, η έννοια της «*αυτοδικίας*» είχε σχεδόν εξ ολοκλήρου αντικατασταθεί από εδραιωμένα νομικά συστήματα. Η πόλη-κράτος είχε επίσημους νόμους και δικαστικές διαδικασίες για την επίλυση των διαφορών και για την απόδοση της δικαιοσύνης —έχοντας ήδη επιτύχει τη μετάβαση προς τη θεσμοθετημένη ρύθμισή της, αποφεύγοντας εν πολλοίς τις προσωπικές αντεκδικήσεις.

Συνοψίζοντας, η φράση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της θεϊκής καθοδήγησης για τη διασφάλιση ισορροπημένης δικαιοσύνης, σε αντίθεση με την προ-ομηρική πρακτική της «*αυτοδικίας*», ενώ ταυτοχρόνως αναφέρεται και στα δομημένα νομικά συστήματα της κλασικής Αθήνας —της εποχής όπου πρωτοδιδάχτηκε η ευριπίδεια «*Αντιόπη*».

Η φράση αυτή φέρει επίσης ποιητικό δάνειο από τη γλώσσα του Σαίξπηρ, αποτυπώνοντας το υψηλό ποιητικό ύφος που χαρακτηρίζει τα έργα του. Ο Σαίξπηρ εξερευνούσε συχνά θέματα δικαιοσύνης και εκδίκησης, τονίζοντας τη σημασία του ελέους και τους κινδύνους της υπερβολικής τιμωρίας. Ομοίως, αυτή η φράση αναδεικνύει την ανάγκη η δικαιοσύνη να καθοδηγείται από ανώτερες αρχές, εξασφαλίζοντας ότι υπηρετεί το κοινό καλό και όχι τις προσωπικές αντεκδικήσεις.

Χαρακτήρες:

Λύκος: Ο Λύκος εμφανίζεται αποφασισμένος να βρει και να τιμωρήσει την Αντιόπη, εκφράζοντας τη μνησικακία και την τυραννική του φύση. Η συζήτησή του με τον βοσκό και η επακόλουθη αντιπαράθεσή του με τον Αμφίονα και τον Ζήθο αποκαλύπτουν την απόγνωσή του και τη σταδιακή του αποδυνάμωση. Ο θρήνος του για τη Δίρκη και η έκκλησή του για έλεος αναδεικνύουν έναν πολύπλοκο χαρακτήρα, ο οποίος αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στη σκληρότητα και την ανθρώπινη ευαισθησία.

Βοσκός: Ο βοσκός διαδραματίζει καίριο ρόλο, παρασύροντας τον Λύκο στην ενέδρα, και δείχνοντας αφοσίωση αλλά και πονηριά. Οι διάλογοι στους οποίους συμμετέχει φανερώνουν στρατηγική σκέψη και βαθιά κατανόηση των κινδύνων που ελλοχεύουν.

Αμφίων και Ζήθος: Τα δυο αδέρφια επιδεικνύουν στρατηγική ευφυΐα και αποφασιστικότητα. Οι διάλογοί τους τονίζουν τη δέσμευσή τους στη δικαιοσύνη —αλλά και την προθυμία τους να πάρουν ακραία μέτρα για να προστατεύσουν τη μητέρα τους και να εκδικηθούν για τα παρελθόντα δεινά που έχει υποστεί. Η αποκάλυψη των σχεδίων τους και η ενέδρα υπογραμμίζουν τη μετάβασή τους από άπειρους νεαρούς σε αποφασισμένους πολεμιστές.

Αντιόπη: Ο ρόλος της Αντιόπης αποπνέει δύναμη αλλά και σταδιακή παραίτηση. Στηρίζει τις πράξεις των γιων της, ωστόσο παλεύει με τις ηθικές συνέπειες των επιλογών τους. Οι διάλογοί της αποκαλύπτουν την εσωτερική της σύγκρουση μεταξύ της μητρικής αγάπης και της έντονης βίας γύρω της. Επί πλέον, η τιμωρία της απ' τον Διόνυσο για τον θάνατο της Δίρκης, παρ' όλο που η ίδια δεν συμμετείχε στην εκτέλεση, αναδεικνύει τη σκληρή και συχνά ακατανόητη φύση της θεϊκής δικαιοσύνης στη Μυθολογία.

Ερμής: Η παρέμβαση του Ερμή ενισχύει την οπτική στις θεματικές της θεϊκής δικαιοσύνης και του πεπρωμένου. Το διάταγμά του ισορροπεί ανάμεσα στο έλεος και στη δικαιοσύνη. Επίσης, προοικονομεί τη συνέχιση των συνεπειών της κατάρας του Κάδμου, προσθέτοντας μια διάσταση αναπόφευκτης μοίρας στη δραματουργία.

Διόνυσος: Ο θρήνος του Διονύσου για τη Δίρκη παρέχει μια θεϊκή αντίδραση στα ανθρώπινα γεγονότα, τονίζοντας τη σημασία της Δίρκης στη λατρεία του. Οι διάλογοί του υπογραμμίζουν την αλληλεπίδραση της θεϊκής βούλησης με τις ανθρώπινες πράξεις, ενώ η κρίση του για την Αντιόπη προσθέτει μια τραγική διάσταση στη μοίρα της.

Χορός Αθηναίων: Ο Χορός προσφέρει ηθικό και φιλοσοφικό σχολιασμό των γεγονότων, ενισχύοντας τις θεματικές της δικαιοσύνης, της μοίρας και της θεϊκής παρέμβασης. Η παρουσία του προσθέτει μια συλλογική οπτική στις ατομικές συγκρούσεις που απεικονίζονται επί σκηνής.

Θεματικά Στοιχεία:

Δικαιοσύνη και Εκδίκηση: Το Επεισόδιο εξερευνά τα ασαφή όρια μεταξύ δικαιοσύνης και εκδίκησης. Η εκτέλεση της Δίρκης και η σχεδιασμένη ενέδρα κατά του Λύκου παρουσιάζονται ως πράξεις απονομής δικαιοσύνης· ωστόσο, καθοδηγούνται από την επιθυμία για εκδίκηση, εγείροντας ερωτήματα σχετικά με την ηθική τους. Ο πράξεις αυτές αντικατοπτρίζουν την έννοια της «*αυτοδικίας*» στην προ-ομηρική Ελλάδα —όπου τα άτομα συχνά αναλάμβαναν τα ίδια την απονομή της δικαιοσύνης, για να εκδικηθούν την αδικία. Αυτή η πρακτική, αν και τότε θεωρείτο μια μορφή δικαιοσύνης, συχνά οδηγούσε σε κύκλους βίας και αντεκδίκησης, αναδεικνύοντας τη σύνθετη σχέση ανάμεσα στην προσωπική εκδίκηση και τους θεσμοθετημένους νόμους.

Θεϊκή Παρέμβαση: Οι διάλογοι στους οποίους συμμετέχει ο Ερμής και ο Διόνυσος τονίζουν τον παρεμβατικό ρόλο των θεών στις ανθρώπινες υποθέσεις. Τα διατάγματά τους υπογραμμίζουν την ιδέα ότι οι πράξεις των θνητών καθοδηγούνται ή υπόκεινται στη θεϊκή βούληση.

Μοίρα και Ελεύθερη Βούληση: Οι πράξεις των χαρακτήρων παρουσιάζονται ταυτοχρόνως ως προκαθορισμένες από τη μοίρα και ως αποτέλεσμα των δικών τους επιλογών. Η αλληλεπίδραση μεταξύ μοίρας και ελεύθερης βούλησης αποτελεί κεντρική θεματική, με τα διατάγματα του Ερμή και του Διονύσου να ενισχύουν την ιδέα ότι οι ζωές των ανθρώπων είναι στενά συνυφασμένες με το θείο.

Οικογένεια και Αφοσίωση: Οι οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ της Αντιόπης και των γιων της δοκιμάζονται αλλά και ενισχύονται κατά τη διάρκεια του Επεισοδίου. Η ενότητα και η αποφασιστικότητα του Αμφίονα και του Ζήθου να προστατεύσουν τη μητέρα τους έρχονται σε έντονη αντίθεση με τη σκληρότητα του Λύκου.

Ηθική Αμφισημία: Η ηθική πολυπλοκότητα των πράξεων των χαρακτήρων αποτελεί κεντρικό θέμα του Επεισοδίου: ενώ η αιτία των πράξεων αυτών παρουσιάζεται ως δίκαιη, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται —ενέδρα, απάτη και εκτέλεση— προσθέτουν επίπεδα ηθικής αμφισημίας, προκαλώντας το κοινό να αναλογιστεί το κόστος της απονομής δικαιοσύνης μέσω της εκδίκησης.

Τιμωρία και Θεϊκή Ανταπόδοση: Η τιμωρία της Αντιόπης από τον Διόνυσο, παρά το γεγονός ότι δεν συμμετείχε στην εκτέλεση της Δίρκης, αντικατοπτρίζει τη σκληρότητα της θεϊκής τιμωρίας στην ελληνική Μυθολογία. Τονίζεται η ικανότητα των θεών να επιβάλλουν τιμωρία όχι μόνο για άμεσες πράξεις αλλά και για κληροδοτημένη ενοχή, ενισχύοντας την ιδέα ότι οι θνητοί υπόκεινται συχνά στις ιδιοτροπίες των θεών.

Δραματουργική Δομή:

Άφιξη του Λύκου: Η άφιξη του Λύκου και η αλληλεπίδρασή του με τον βοσκό θέτουν τις βάσεις για την τελική σύγκρουση της τραγωδίας. Αυτό το τμήμα οικοδομεί τη δραματική ένταση, και καθορίζει τις επερχόμενες εξελίξεις.

Προετοιμασία για την Ενέδρα: Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της ενέδρας αναδεικνύουν τη στρατηγική σκέψη και την ενότητα του Αμφίονα και του Ζήθου. Αυτό το τμήμα επισημαίνει την ανάπτυξη των χαρακτήρων τους και την αποφασιστικότητά τους, προετοιμάζοντας τη σκηνή για την τελική αντιπαράθεση.

Αντιπαράθεση και Αποκάλυψη: Η αντιπαράθεση μεταξύ του Λύκου και των δυο αδελφών, καθώς και η αποκάλυψη της μοίρας της Δίρκης, προσφέρουν συναισθηματική και δραματική κορύφωση. Οι αντιδράσεις του Λύκου και οι εκκλήσεις του για έλεος προσθέτουν βάθος στον χαρακτήρα του.

Θεϊκή Παρέμβαση: Οι παρεμβάσεις του Ερμή και του Διονύσου προσθέτουν μια διάσταση πολυπλοκότητας στην αφήγηση. Τα διατάγματά τους παρέχουν μια ευρύτερη προοπτική για τα γεγονότα, και προμηνύουν μελλοντικές συνέπειες.

Επίλυση και Προφητεία: Το Επεισόδιο ολοκληρώνεται με μια αίσθηση τελικής επίλυσης αλλά και προφητείας. Η ενέδρα είναι επιτυχής, αλλά η συνεχιζόμενη κατάρα του Κάδμου και η θεϊκή κρίση υποδεικνύουν ότι η ιστορία των δυο ηρώων δεν έχει ολοκληρωθεί στο πλαίσιο αυτής της τραγωδίας, προσθέτοντας μια αίσθηση προσμονής.

Συμβολισμοί:

Η Σπηλιά: Η σπηλιά λειτουργεί ως σύμβολο τόσο της παγίδευσης όσο και της αποκάλυψης. Είναι ένας χώρος όπου αποκαλύπτονται μυστικά και όπου πραγματοποιείται η τελική αντιπαράθεση με τον Λύκο, εκπροσωπώντας τη σύγκλιση του παρελθόντος (γέννηση των δυο αδελφών) και του παρόντος (εκδίκηση και δικαίωση).

Θεϊκή Παρέμβαση: Ο Ερμής και ο Διόνυσος συμβολίζουν την παρέμβαση ανώτερων δυνάμεων στις ανθρώπινες υποθέσεις. Η παρουσία και οι δηλώσεις τους τονίζουν την ιδέα ότι οι ανθρώπινες πράξεις υπόκεινται στη θεϊκή κρίση και επιρροή.

Συμπερασματικά:

Το 5ο Επεισόδιο είναι μια καθοριστική στιγμή στην τραγωδία, συνδυάζοντας δράση, θεϊκή παρέμβαση και ηθικό αναστοχασμό. Η επιτυχής ενέδρα στον Λύκο, τα θεϊκά διατάγματα και το συναισθηματικό βάθος των αντιδράσεων των χαρακτήρων δημιουργούν μια πλούσια και πολύπλοκη αφήγηση. Εξερευνώνται οι θεματικές του πεπρωμένου, της οικογενειακής αφοσίωσης και της απονομής δικαιοσύνης μέσω εκδίκησης —ενώ οι ηθικές αμφιβολίες για την ορθότητα των πράξεων των χαρακτήρων προσθέτουν επίπεδα δραματουργικής πολυπλοκότητας. Αυτή το Επεισόδιο προετοιμάζει αποτελεσματικά το έδαφος για την τελική επίλυση της τραγωδίας, διατηρώντας δραματική ένταση και πλούσια θεματική.

Εξόδιος Ωδή
ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΑΜΦΙΩΝ

[Βρισκόμαστε στην «*Καδμεία*», την ακρόπολη της πόλης που μέχρι τώρα ονομαζόταν «*Ένχιλία*» —πόλη που είχε ιδρυθεί απ’ τον μυθικό Κάδμο, ο οποίος είχε τότε χτίσει γύρω της ένα πρωτόγονο πέτρινο οχυρό. Ο Χορός ψέλνει το «*επιμύθιον*» —καθώς ο Αμφίων παίζει τη λύρα του, και καθώς βράχοι υψώνονται στον αέρα, χτίζοντας τα μυθικά επτάπυλα τείχη της ακροπόλεως της επανιδρυμένης πόλης, η οποία από τώρα και στο εξής θα ονομάζεται «*Θήβα*».]

ATHENIAN CHORUS

—— City of Thebes, of ancient lore,
Where Cadmus laid foundation stone,
Now rise anew, in gods’ galore!
By Amphion’s song, your strength is shown.

—— With lyre’s sweet notes, the rocks ascend;
In harmony, they all take flight.
Seven gates to guard and defend
—against the dark, to bring the light.

—— Your future’s bright, with justice clear;
The sons of Thebes shall reign in peace.
No tyrant’s rule, no hand of fear!
For, wisdom’s guide shall never cease.

—— Oh, blessed Thebes, your glory stands
In odes and chants, in hearts of men.
With Amphion’s lyre and guiding hands,
Your legacy shall rise again.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

—— Θήβα, [γεννήτρα τραγουδιών]
—πατρίδα δόξας και μυστών,
που ο Κάδμος έχτισε [με νού],
[με γνώμη κι αίμα των θεών]—,

—— με του Αμφίονα τη φωνή,
λυγούν τα βράχια, βράζει η γή!
Το σκότος σβήνει στην αυγή,
κι η λύρα πάλλεται[—βροντή]!

—— ***Οι βράχοι [σμίγουν στον ρυθμό·]***
ψηλά, στα αιθέρια πετούν,
[θεμέλια να χτιστούν γερά,]
πύλες εφτά να σε φρουρούν!

—— ***Ω, τέκνα [της χρυσής γενιάς,]***
η Αυγή τη Δίκη συναντά·
κι η γνώση οδηγός παντού,
δίχως τυράννων τη σκιά*!*

—— Σε ύμνους μέσα και καρδιές,
Θήβα, υψώνεσαι τρανή!
Του Αμφίονα η γλυκιά λαλιά
κρατάει τον Χρόνο[, σαν πουλί]·
των θρύλων γίνεσαι πηγή!

[Ο Χορός αποχωρεί απ’ τη σκηνή, με αργό βηματισμό. Ο Αμφίων παραμένει στη σκηνή, συνεχίζοντας να παίζει τη λύρα του, βοηθώντας έτσι τους εργάτες να τοποθετήσουν τις ιπτάμενες πέτρες στα τείχη.]

AMPHION

—— With every chord, the stones take flight,
To build a city strong and bright.
Oh, Thebes, may peace within you reign,
And never face dark strife again.

ΑΜΦΙΩΝ

—— Κάθε χορδή που ηχεί ξανά
χτίζει τα τείχη [τα ιερά].
Ω, Θήβα, ειρήνη να κρατάς,
μακριά απ’ τη σκιά της συμφοράς!

In every wall, in every gate,
The hopes of Thebes shall resonate.
A future forged by song and might,
Where Justice shines with purest light.

Σε πύλες, τείχη[, τραγουδώ]
της πόλης μέλλον φωτεινό!
Το αύριο χτίζει η ψυχή·
η Δικαιοσύνη, προσευχή!

For, in these walls, our legacy
—a testament to harmony,
With lyre's song and hearts so true—,
Beloved Thebes, we now renew.

Γιατί η πόλη αυτή βαστά
της αρμονίας [τη χαρά]!
Λύρας τραγούδι και καρδιά:
γίνεσαι, Θήβα, αυγή γλυκιά!

ATHENIAN CHORUS [*during the final exit:*]
—— Thus, ends the tale of sorrow's depth;
And, in the balance, Justice sways.
For, in the hands of Fate, adept
The future holds our brightest days.

ΧΟΡΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ [*κατά την Έξοδο:*]
—— ***Και έτσι, τελειώνει του πόνου [η μνήμη].***
Σ[της Μοίρας] το Ζύγι, η Δικαιοσύνη.
Στης Τύχης τα χέρια —με τέχνη και γνώση—,
το μέλλον το φώς του θα μάς παραδώσει.

—— May wisdom guide our hearts and minds,
And lead us through the darkest night.
For, in the path that Justice finds,
We walk in truth and find the light.

Η φρόνηση ας είν' οδηγός στην καρδιά μας,
—στης νύχτας τα σκότη, [ζεστή] συντροφιά μας.
Γιατί μές στους δρόμους που η Δίκη θ' ανοίξει,
η αλήθεια μας βρίσκει —το φώς μας αγγίζει!

[Ο Αμφίων συνεχίζει να παίζει την λύρα του, καθώς τα τείχη ανυψώνονται, σχηματίζοντας την επιβλητική ακρόπολη της Θήβας. Η σκηνή κλείνει με τον ίδιο να στέκεται μόνος του, και με τη μουσική του να γεμίζει τον αέρα.]

ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ

Σημειώσεις & Σχόλια:

Το όνομα «*Ἐνχιλία*», ως το όνομα που είχε δοθεί στην πόλη απ' τον Κάδμο πριν αυτή ονομαστεί «*Θήβα*», αναφέρεται μόνο απ' τον Ιωάννη Μαλάλα, στο έργο του «*Χρονογραφία*». Δεν είναι γνωστό το από πού μπορεί να έχει προέλθει αυτή η πληροφορία, κι ούτε μπορεί να διασταυρωθεί με άλλες ιστορικές πηγές —είτε παλαιότερες, είτε σύγχρονες, είτε νεότερες απ' το έργο του.

Χαρακτήρες:

Χορός Αθηναίων: Ο Χορός λειτουργεί ως η συλλογική φωνή της λογικής, της σοφίας και του αναστοχασμού, παρέχοντας φιλοσοφικό και ηθικό σχολιασμό για τα γεγονότα που έχουν διαδραματιστεί. Ο ρόλος του είναι να γιορτάσει την αναγέννηση της Θήβας, αναφερόμενος στις θεματικές της δικαιοσύνης, της ειρήνης και της πολιτισμικής κληρονομιάς της πόλης.

Αμφίων: Ο Αμφίων εκπροσωπεί την αρμονική συνένωση και σύμπραξη πολιτισμικών επιδιώξεων και πολιτικής ισχύος. Η μουσική του, που έχει τη δύναμη να κινεί πέτρες, συμβολίζει τη μεταμορφωτική δύναμη της τέχνης και του πολιτισμού στην οικοδόμηση και συντήρηση μιας δίκαιης κοινωνίας. Ο ρόλος του, ως μουσικού αλλά και οικοδόμου, τονίζει τη σημασία της ισορροπίας μεταξύ πνευματικών επιδιώξεων και πρακτικών επιτευγμάτων.

Θεματικά Στοιχεία:

Αναγέννηση και Ανανέωση: Η κατασκευή των επτάπυλων τειχών της Θήβας συμβολίζει την αναγέννηση και την ανανέωση της πόλης. Μετά από μια περίοδο αναταραχής και αντιπαραθέσεων, η Θήβα ξαναχτίζεται σε θεμέλια δικαιοσύνης και αρμονίας, υποδηλώνοντας ένα ελπιδοφόρο μέλλον.

Η Δύναμη της Τέχνης: Η λύρα του Αμφίονα, η οποία «μαγεύει» τις πέτρες ώστε ν' ανυψωθούν και να σχηματίσουν τα τείχη, αντιπροσωπεύει τη δύναμη της τέχνης να εμπνέει και να επιφέρει πραγματική αλλαγή. Με τον τρόπο αυτό, τονίζεται η ιδέα ότι ο πολιτισμός και η δημιουργικότητα είναι αναπόσπαστα στοιχεία της θεμελίωσης και της συντήρησης των συνεκτικών δεσμών μιας κοινωνίας.

Δικαιοσύνη και Ειρήνη: Ο Χορός επισημαίνει ότι το μέλλον της Θήβας θα καθοδηγείται απ' τη δικαιοσύνη και την ειρήνη. Η απόρριψη της τυραννίας και ο εναγκαλισμός της σοφίας υποδεικνύουν ότι η ευημερία της πόλης έχει πλέον ανάγκη από μια δίκαιη και πεφωτισμένη ηγεσία.

Πολιτισμικό Κληροδότημα και Διατήρηση της Μνήμης: Το τραγούδι και η κατασκευή των τειχών λειτουργούν ως σύμβολο και διαθήκη για την πολιτισμική κληρονομιά της Θήβας. Η ιδέα ότι η ιστορία της πόλης θα τραγουδιέται «*στις καρδιές των ανθρώπων, με ύμνους κι ωδές*» τονίζει τη σημασία της διατήρησης της μνήμης και της ιστορίας ως μέσου πνευματικής καθοδήγησης για τις επόμενες γενιές.

Δραματουργική Δομή:

Χορός: Ο Χορός ανοίγει τη σκηνή με έναν ύμνο προς τη Θήβα, επαινώντας το μυθολογικό της παρελθόν και γιορτάζοντας την αναγέννησή της. Η εικόνα των βράχων που ανυψώνονται με τη μουσική της λύρας του Αμφίονα δημιουργεί μια μυστικιστική και αναζωογονητική ατμόσφαιρα.

Μονωδία του Αμφίονα: Η Μονωδία του Αμφίονα συνεχίζει να αναφέρεται στη θεματική της αναγέννησης, καθώς τραγουδά για την ειρήνη και τη δικαιοσύνη —ενώ οι βράχοι ανυψώνονται, σχηματίζοντας τα τείχη της πόλης. Οι στίχοι του υπογραμμίζουν την αρμονική συνύπαρξη μουσικής και αρχιτεκτονικής, πολιτισμού και ισχύος.

Χορική Έξοδος: Ο Χορός αποχωρεί απ' τη σκηνή με μια αναστοχαστική αναφορά στα θέματα της δικαιοσύνης και της σοφίας. Εκφράζει ελπίδα για το μέλλον, και αναγνωρίζει τον ρόλο της μοίρας και της θεϊκής καθοδήγησης στη διαμόρφωση του ιστορικού πεπρωμένου της Θήβας.

Συμβολισμοί:

Η Λύρα: Η λύρα του Αμφίονα συμβολίζει τη συγκεραστική δύναμη της τέχνης. Αντιπροσωπεύει την ιδέα ότι η ομορφιά και ο πολιτισμός μπορούν να εμπνεύσουν σπουδαία επιτεύγματα και να συμβάλουν στην δημιουργία μιας δίκαιης και αρμονικής κοινωνίας.

Ιπτάμενοι Βράχοι: Οι βράχοι που ανυψώνονται και τοποθετούνται για να σχηματίσουν τα τείχη

της Θήβας συμβολίζουν τη δύναμη της ενότητας και της συλλογικής προσπάθειας. Αντιπροσωπεύουν επίσης την ιδέα ότι ακόμη και οι πιο απαιτητικές εργασίες μπορούν να επιτευχθούν μέσω της αρμονίας και της συνεργασίας.

Επτά Πύλες: Οι επτά πύλες της Θήβας είναι ένα σύμβολο πληρότητας και προστασίας. Αντιπροσωπεύουν την ετοιμότητα της πόλης να υπερασπιστεί τους πολίτες της απέναντι σε εξωτερικές απειλές, διατηρώντας ταυτοχρόνως εσωτερική αρμονία.

Συμπερασματικά:

Η Εξόδιος Ωδή λειτουργεί ως κατάληξη της τραγωδίας, με σκοπό να κατευνάσει τα συναισθήματα των θεατών από το προηγούμενο Επεισόδιο και να αναπτερώσει το ηθικό τους. Αναφέρεται στις θεματικές της αναγέννησης, της δικαιοσύνης και της μετασχηματιστικής δύναμης της τέχνης και του πολιτισμού. Η κατασκευή των τειχών της Θήβας από τη λύρα του Αμφίονα υπογραμμίζει τη σημασία της ισορροπίας μεταξύ πνευματικών και πρακτικών επιδιώξεων. Ο αναστοχασμός του Χορού παρέχει ένα ηθικό πλαίσιο για την κατανόηση των γεγονότων της παράστασης, και προσφέρει μια ελπιδοφόρα προοπτική για το μέλλον. Η Εξόδιος Ωδή έχει, εν τέλει, σκοπό να συνδέσει τις διάφορες θεματικές της τραγωδίας, ώστε να αφήσει το κοινό με μια αίσθηση επίλυσης και αισιοδοξίας.

Η «*Αντιόπη*» ως rock opera (με αγγλικό στίχο)

Η διαχρονική γοητεία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας με είχε πάντοτε συναρπάσει, με τις περίπλοκες αφηγήσεις της, την ποιότητα του λόγου της και τις βαθυστόχαστες φιλοσοφικές της αναζητήσεις. Το ταξίδι μου στα βάθη αυτών των αρχαίων αφηγήσεων, ιδιαίτερα μέσα από προηγούμενα έργα μου, όπως η διασκευή του «*Βελλεροφόντη*» και η έμμετρη μετάφραση των «*Βακχών*» του Ευριπίδη, με έχει εμπνεύσει επανειλημμένα ν' αναζητώ καινοτόμους τρόπους σύνδεσης του κλασικού παρελθόντος με το δυναμικά εξελισσόμενο παρόν. Το αποσπασματικό έργο του Ευριπίδη «*Αντιόπη*» προσέφερε έναν πλούσιο καμβά θεματικών —όπως, λ.χ., αγάπη, προδοσία, αναζήτηση ταυτότητας—, οι οποίες αντηχούν έντονα και σε σύγχρονα ζητήματα. Αυτή η ισχυρή μίξη διαχρονικών ανθρώπινων εμπειριών με ώθησε να επαναδημιουργήσω την «*Αντιόπη*», όχι μόνο ως λογοτεχνικό έργο αλλά και ως ροκ όπερα.

Η απόφαση να δώσω ζωή στην «*Αντιόπη*», εν μέρει, ως ροκ όπερα, γεννήθηκε από την επιθυμία να κάνω το αρχαίο δράμα περισσότερο προσιτό και εύπεπτο στο σύγχρονο κοινό. Ενσωματώνοντας την αφήγηση με την ακατέργαστη ενέργεια και τη συναισθηματική ένταση της rock μουσικής και του συμφωνικού rock και metal, σε συνδυασμό με τη μεγαλοπρέπεια και την εκφραστική δύναμη της παραδοσιακής όπερας και των χορωδιακών στοιχείων, και με τη βοήθεια της Τεχνητής Νοημοσύνης, στόχευσα στο να δημιουργήσω μια καθηλωτική εμπειρία. Αυτή η καινοτόμος προσέγγιση επιτρέπει στους ακροατές να συνδεθούν με τον αρχαίο μύθο σ' ένα βαθιά συναισθηματικό επίπεδο, ενώ το σύγχρονο μουσικό ύφος γεφυρώνει το χρονικό χάσμα, καθιστώντας έτσι τις αρχαίες θεματικές της πάλης, της μοίρας και της λύτρωσης πιο συναφή με τη σύγχρονη κοσμοθεώρηση και αντίληψη. Ο συγκερασμός αυτών των στοιχείων προσδοκά να επαναπροσδιορίσει την ευκολία της πρόσβασης σ' αυτή τη σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά, προσκαλώντας τη νέα γενιά να εξερευνήσει και να εκτιμήσει τη διαχρονική αξία της κλασικής ελληνικής λογοτεχνίας.

Πρόκειται για μια διαδικασία η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Μπορείτε να έχετε πρόσβαση στο σχετικό περιεχόμενο, μέσω του προσωπικού μου λογαριασμού στο SoundCloud.:
https://soundcloud.com/chris-t-331652374

Κύρια Βιβλιογραφία

[1] “*Euripides’ Antiope and the Theban Trilogy*”, by Julianna K. Will – A thesis submitted to the Graduate Program in Classics in conformity with the requirements for the Degree of Master of Arts. Queen’s University Kingston, Ontario, Canada, April, 2015.

[2] E. K. Borthwick, "*Two Textual Problems in Euripides' Antiope, Fr. 188*", The Classical Quarterly Vol. 17, No. 1 (May, 1967).
Published By Cambridge University Press.

[3] Harold Tarrant, "*The Dramatic Background of the Arguments with Callicles, Euripides’ Antiope, and an Athenian Anti-Intellectualist Argument*".
Published online by Cambridge University Press, 08 May 2015.

[4] Andrea Wilson Nightingale, "*Plato's 'Gorgias' and Euripides' 'Antiope': A Study in Generic Transformation*".
Classical Antiquity, Vol. 11, No. 1 (Apr., 1992).

[5] Franco V. Trivigno, "*Paratragedy in Plato's Gorgias*", Oxford Studies in Ancient Philosophy.
Oxford University Press, summer 2009.

[6] Steven Thomason (Ph.D. Ouachita Baptist University), "*Plato’s Machiavelli: Reconsidering Callicles’ Speech in Plato’s Gorgias*".
Presented at the Southwest Social Science Conference (Austin, Tx), March 2017.

[7] Erez Natanblut, "*Amphion in Euripides' 'Antiope'*", Rheinisches Museum für Philologie, Neue Folge, 152. Bd., H. 2 (2009).
Published By: J.D. Sauerländers Verlag.

[8] Lewis Campbell, "*Euripides' Antiope*", The Classical Review, Vol. 5, No. 9 (Nov., 1891).
Published by Cambridge University Press on behalf of The Classical Association.

[9] J. P. Mahaffy, "*New Fragments Of The "Antiope" of Euripides*", Hermathena, Vol. 8, No. 17 (1891).
Published by Trinity College Dublin.

[10] M. R. James, "*Antiope of Euripides*", The Classical Review, Vol. 5, No. 5 (May, 1891).
Published by Cambridge University Press on behalf of The Classical Association.

[11] Persephone Pagonari-Antoniou, “*Remarques sur le XVI K (=198N^2) de l’ Antiope d’ Euripide*”.

[12] Euripides, “*L'Antiope d'Euripide*”, Ed. Kambitsis, J. Athens, Hourzamanis, 1972.

[13] Apollonius Rhodius Epic., “*Apollonii Rhodii Argonautica*”, Ed. Fraenkel, H., Oxford, Clarendon Press, 1961, Repr. 1970 (1st edn. corr.):
- Book 1, line 735.
- Book 4, line 1090.

[14] Homer, “*Homeri Odyssea*”, Ed. von der Mühll, P. Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1962. Book 11, line 260.

[15] Aristotle, “*Aristotelis qui ferebantur librorum fragmenta*”, Ed. Rose, V. Leipzig, Teubner, 1886, Repr. 1967. Category 8, treatise title 50, fragment 640, line 129.

[16] “*Grammatici Graeci, vol. 3.1*”, Ed. Lentz, A. Leipzig, Teubner, 1867, Repr. 1965:
Aelius Herodianus et Pseudo-Herodianus Gramm., Rhet., “*De prosodia catholica*”, Volume 3,1, page 300.

[17] Pseudo-Plutarchus, “*Plutarchi moralia, vol. 6.3, 3rd edn.*”, Ed. Ziegler, K. Leipzig, Teubner, 1966. Stephanus page 1132, section A, line 1.

[18] Stravo, “*Strabonis geographica, 3 vols*.”, Ed. Meineke, A. Leipzig, Teubner, 1877, Repr. 1969. Book 9, chapter 2, section 12.

[19] “*Poetarum epicorum Graecorum testimonia et fragmenta, pt. 1*”, Ed. Bernabé, A. Leipzig, Teubner, 1987: Asius Eleg., Epic., *Fragmenta epica,* Fragment 1, line 1.

[20] “*Comicorum Atticorum fragmenta, vol. 2*”, Ed. Kock, T. Leipzig, Teubner, 1884:
Eubulus Comic., *Fragmenta,* Fragment tit 10-13, line 1.

[21] Pausanias, “*Description of Greece*”:
- Book 1, chapter 38, section 9.
- Book 2, chapter 6, section 1.
- Book 2, chapter 6, section 3.
- Book 2, chapter 6, section 4.
- Book 9, chapter 5, section 6.
- Book 9, chapter 17, section 6.
- Book 9, chapter 25, section 3.
- Book 10, chapter 32, section 10.

[22] Pseudo-Apollodorus, “*Myth., Bibliotheca*”:
- Chapter 3, section 42.
- Chapter 3, section 43.
- Chapter 3, section 111 & 113.

[23] *Clemens Alexandrinus Theol.,* “*Clemens Alexandrinus, vols. 2, 3rd edn. and 3, 2nd edn.*”, Ed. Stählin, O., Früchtel, L., Treu, U. Berlin, Akademie–Verlag, 2:1960; 3:1970; Die griechischen christlichen Schriftsteller 52(15), 17.
“*Stromata*”*:*
- Book 1, chapter 24, section 163, subsection 5.
- Book 5, chapter 14, section 111, subsection 4.

[24] Nicolaus Hist., *Fragmenta*, “*FHG 3*”, Ed. Müller, K. Paris, Didot, 1841–1870, Fragment 14.

[25] Pseudo-Justinus Martyr, “*Corpus apologetarum Christianorum saeculi secundi, vol. 3, 3rd edn.*”, Ed. Otto, J.C.T. Jena, Mauke, 1879, Repr. 1971:
“*Oratio ad gentiles* “, Morel page 38, section D, line 3.

[26] Ammonius Gramm., “*De adfinium vocabulorum differentia*” («*Περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων*») (fort. epitome operis sub auctore Herennio Philone) - “*Ammonii qui dicitur liber de adfinium vocabulorum differentia*”, Ed. Nickau, K. Leipzig, Teubner, 1966, Lexical entry 288.

[27] Erotianus Gramm., Med., “*Erotiani vocum Hippocraticarum collectio cum fragmentis*”, Ed. Nachmanson, E. Göteborg, Eranos, 1918. Klein page 84.

[28] Anonymi Historici (FGrH), “*Anagraphe Sicyonia*” - “*FGrH #550*”. Volume-Jacoby-F 3b, 550, F, Fragment 1.

[29] Aristides Apol., “*L'apologia di Aristide*”, Ed. Vona, C. Rome, Facultas Theologica Pontificii Athenaei Lateranensis, 1950:
Fragmenta, Chapter 9, section 7.

[30] Aristonicus Gramm., “*Aristonici περὶ σημείων Ὀδυσσείας reliquiae emendatiores*”, Ed. Carnuth, O. Leipzig, Hirzel, 1869. Book of Odyssey 11, verse in book 260, n2, scholion 1.

[31] Cephalion Hist., Rhet., *Fragmenta*, Fragment 6.

[32] Clemens Romanus et Clementina Theol., “*Homiliae*” [Sp.] - “*Die Pseudoklementinen I. Homilien, 2nd edn.*”, Ed. Rehm, B., Irmscher, J., Paschke, F., Berlin, Akademie–Verlag, 1969; Die griechischen christlichen Schriftsteller 42. Homily 5, chapter 13, section 2.

[33] Heraclides Ponticus Phil., “*Herakleides Pontikos*”, Ed. Wehrli, F., Basel, Schwabe, 1969; Die Schule des Aristoteles, vol. 7, 2nd edn. *Fragmenta*, Fragment 157.

[34] Pherecydes Hist., “*FHG 1*”, Ed. Müller, K., Paris, Didot, 1841–1870. *Fragmenta,* Fragment 102a3.

[35] Eusebius Scr. Eccl., Theol., “*Praeparatio evangelica*” - “*Eusebius Werke, Band 8, Die Praeparatio evangelica*”, Ed. Mras, K., Berlin, Akademie–Verlag, 43.1:1954; 43.2:1956; Die griechischen christlichen Schriftsteller 43.1 & 43.2.
Book 13, chapter 13, section 38.

[36] Nonnus Epic., “*Nonni Panopolitani Dionysiaca, 2 vols.*”, Ed. Keydell, R., Berlin: Weidmann, 1959:
- Book 7, line 123.
- Book 16, line 242.
- Book 31, line 217.
- Book 33, line 302.
- Book 33, line 302.

[37] Joannes Malalas Chronogr., “*Chronographia*”:
- Page 46, lines 20, 21.
- Page 47, lines 5, 10, 15, 19.
- Page 48, lines 5, 11, 19.
- Page 49, lines 13, 17.
- Page 234, line 18.

[38] Joannes Damascenus Scr. Eccl., Theol., “*[St. John Damascene]. Barlaam and Joasaph*”, Ed. Woodward, G.R., Mattingly, H., Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1914, Repr. 1983, Page 408.

[39] Georgius Cedrenus Chronogr., “*Compendium historiarum*”, Volume 1, page 44.

[40] Constantinus VII Porphyrogenitus Imperator Hist.:
- “*Excerpta historica iussu imp. Constantini Porphyrogeniti confecta, vol. 2: excerpta de virtutibus et vitiis, pts. 1 & 2*”, Ed. Büttner–Wobst, T., Roos, A.G., Berlin, Weidmann, 2.1:1906; 2.2:1910. Volume 1, page 157.
- “*Excerpta historica iussu imp. Constantini Porphyrogeniti confecta, vol. 3: excerpta de insidiis*”, Ed. de Boor, C., Berlin, Weidmann, 1905. Page 6.

[41] Olympiodorus Phil., “*Olympiodori in Platonis Gorgiam commentaria*”, Ed. Westerink, L.G., Leipzig, Teubner, 1970:
- Chapter 26, section 13.
- Chapter 34, section 4.

[42] Stephanus Gramm., “*Ethnica*” (epitome), Page 653.

[43] Eustathius Philol., Scr. Eccl., ”*Commentarii ad Homeri Odysseam*”, Volume 2, page 121.

[44] “*Etymologicum magnum genuinum. Symeonis etymologicum una cum magna grammatica. Etymologicum magnum auctum, vol. 1*”, Ed. Lasserre, F., Livadaras, N., Rome, Ateneo, 1976. Alphabetic letter alpha:
- Entry 430, line 3.
- Entry 747, line 14.

[45] “*Etymologicum magnum*”, Ed. Gaisford, T., Oxford, Oxford University Press, 1848, Repr. 1967, Kallierges, page 60.

[46] “*Etymologicum magnum*”, Kallierges, pages 92 & 411.

[47] “*Scholia Graeca in Aeschylum quae exstant omnia, vols. 1 & 2.2*”, Ed. Smith, O.L., Leipzig, Teubner, 1:1976; 2.2:1982.
Scholia vetera:
- Play Th, hypothesis-epigram - scholion.
- Hypothesis-epigram-scholion 307b.
- Hypothesis-epigram-scholion 532c.

[48] “*Scholia in Apollonii Rhodii Argonautica*”.
Scholia vetera: Pages 61, 304, 305.

[49] “*Scholia in Euripidem, 2 vols.*”, Ed. Schwartz, E., Berlin, Reimer, 1:1887; 2:1891, repr. 1966.
Vita-argumentum-scholion sch Ph:
- Section 58.
- Section 102.

[50] “*Homeri Ilias, 2 vols.*”, Ed. Heyne, C.G., Oxford, Oxford University Press, 1834.
Scholia In Homerum, Scholia in Iliadem (scholia vetera):
- Book of Iliad 13, verse 302, scholion 11.

[51] “*Scholia in Lucianum*”, Ed. Rabe, H., Leipzig, Teubner, 1906, Repr. 1971.
Scholia vetera et recentiora Arethae:
- Lucianic work 23, section 17.

[52] “*Clemens Alexandrinus, vol. 1, 3rd edn.*”, Ed. Stählin, O., Treu, U., Berlin, Akademie–Verlag, 1972; Die griechischen christlichen Schriftsteller 12.
Scholia In Clementem Alexandrinum, Scholia in protrepticum et paedagogum (scholia recentiora partim sub auctore Aretha, Page 295.

[53] “*Anthologia Graeca, 4 vols., 2nd edn.*”, Ed. Beckby, H., Munich, Heimeran, 1–2:1965; 3–4:1968.
- Book 3 - epigram 7.
- Book 9 - epigram 253.

[54] “*Epigrammatum anthologia Palatina cum Planudeis et appendice nova, vol. 3*”, Ed. Cougny, E., Paris, Didot, 1890.
Anthologiae Graecae Appendix, Epigrammata sepulcralia, Epigram 98.

[55] Michael Apostolius Paroemiogr., “*Collectio paroemiarum*”, Centuria 3, section 1.

Σχετικά με τον συγγραφέα

Με πάθος για την αρχαία ελληνική λογοτεχνία, ο Τσίρκας εξερευνά τους πολύπλοκους κόσμους της αρχαίας λυρικής ποίησης, του αρχαίου δράματος, της Μυθολογίας, της φιλοσοφίας, της ιστοριογραφίας, της γλωσσολογίας, της θρησκειολογίας, της ψυχολογίας, της σύγχρονης θεατρολογίας, και της αρχαίας και σύγχρονης ελληνικής ποιητικής μετρικής, αρμονίας και φωνολογίας. Άλλες επιρροές του περιλαμβάνουν γαλλικά οπερατικά έργα του 17ου - 18ου αιώνα, τον Σαίξπηρ, αγγλική ποίηση του 18ου - 19ου αιώνα, το γαλλικό συμβολιστικό κίνημα και την επιρροή του στη νεοελληνική ποίηση, Έλληνες ποιητές όπως ο Λορέντζος Μαβίλης, ο Κωστής Παλαμάς, ο Κωνσταντίνος Χατζόπουλος και ο Άγγελος Σικελιανός, καθώς και μεταφραστές κλασικών έργων όπως ο Θρασύβουλος Σταύρου, ο Κώστας Βάρναλης και ο Ιωάννης Γρυπάρης.

Πρώτη του έκδοση είναι ο «*Βελλεροφόντης*», μια διασκευή του έργου με τον ίδιο τίτλο του Ν. Ι. Σπυρόπουλου. Μ’ αυτό το λυρικό θεατρικό δράμα, γραμμένο σε σύγχρονο ελληνικό στίχο, ο Τσίρκας επιχειρεί να δώσει νέα πνοή στον αρχαίο μύθο του Βελλεροφόντη, με τις ποιητικές του δεξιότητες και την κατανόησή του για τον τραγικό ποιητικό λόγο.

Συνεχίζοντας τη λογοτεχνική του πορεία, ο Τσίρκας ασχολήθηκε με το έργο του Ευριπίδη «*Βάκχες*». Στην έκδοση αυτή, παρουσιάζει το πρωτότυπο κείμενο με παράλληλη μετρική μετάφραση και σχολιασμό στα νέα ελληνικά. Αυτή η συνεισφορά αντικατοπτρίζει τη δέσμευσή του να κάνει τα κλασικά έργα προσβάσιμα και ενδιαφέροντα στο σύγχρονο αναγνωστικό κοινό.

Στον τομέα της Τραγωδίας, ο Τσίρκας έχει προχωρήσει στη συγγραφή της «*Μέδουσας*», μιας απόπειρας ανασύνθεσης κλασικής αττικής τραγωδίας σε αττικό στίχο με προσωδία, με μετάφραση και σχολιασμό στα νέα ελληνικά. Μ’ αυτό το έργο, καλεί το κοινό να εξερευνήσει τις αποχρώσεις του κλασικού τραγικού του λόγου.

Προσφάτως, στράφηκε στον μύθο της «*Αντιόπης*». Το έργο του αυτό, γραμμένο σε αγγλικό και σε ελληνικό στίχο, επιχειρεί ν’ αναπλάσει το ομώνυμο αποσπασματικό έργο του Ευριπίδη, ενώνοντας τα σκόρπια κομμάτια με φιλολογική ακρίβεια και με ποιητική ευαισθησία. Η εκδοχή του περιλαμβάνει εκτενή και λεπτομερή σχολιασμό, παρέχοντας βαθύτερη κατανόηση του κειμένου.

Το θεατρολογικό του έργο «*Τραγωδία - Λόγος, Ρυθμός και Ψυχή*», διερευνά τις γλωσσικές, ρυθμικές και ψυχολογικές διαστάσεις της αττικής Τραγωδίας. Εξετάζοντας στοιχεία όπως το μέτρο, τη γλώσσα και τις χορικές ωδές, το βιβλίο αυτό γεφυρώνει τον αρχαίο με τον σύγχρονο κόσμο, προσφέροντας μια λεπτομερή ματιά στη διαχρονική δύναμη της Τραγωδίας.

Εκτός απ’ το έργο του πάνω στην κλασική λογοτεχνία, πειραματίζεται με σύγχρονα είδη, όπως το συμφωνικό metal, διερευνώντας το πώς αυτά τα στυλ μπορούν να αλληλεπιδράσουν ως προς τη γόνιμη πρόσληψη της αττικής Τραγωδίας. Χρησιμοποιώντας τεχνητή νοημοσύνη, δημιουργεί καινοτόμα κομμάτια που συνδυάζουν τη δραματική ένταση του αρχαίου θεάτρου με τους ισχυρούς, εκφραστικούς ήχους του σύγχρονου metal και άλλων ειδών μουσικής.

Public social profiles:

- *LinkedIn*: https://www.linkedin.com/in/ctsir/
- *Academia*: https://independent.academia.edu/ChrisTsirkas
- *GoodReads*: https://www.goodreads.com/author/show/19154997.Chris_Tsirkas
- *TikTok*: https://www.tiktok.com/@chris.tsirkas
- *SoundCloud*: https://soundcloud.com/chris-t-331652374
- *Instagram*: https://www.instagram.com/chris.a.tsirkas/
- *Facebook*: https://www.facebook.com/chris.a.tsirkas